VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

TÁRSADALMI SZEMLE

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

11

XIV. ÉVFOLYAM 1959. NOVEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

KISS KÁROLY: Partunk VII. kongresszusa elé — — — — — — 1

SÁNDOR JÓZSEF: Az alapszervezeti vezetőségválasztások tapasztalatai — — — — — — — — — — — — — — — — 8

WIRTH ADÁM: A kommunisták és a pallás — — — — — — 13

KÓRÓDI JÓZSEF: Az ipartelepítés főbb problémái a második ötéves tervben — — — — — — — — — — — — — — 31

DOKUMENTUMOK

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának 1959. október 22-i (a termelőszövetkezetek fejlesztéséről szóló) határozatáról — — — 47

NEMZETKÖZI SZEMLE

A Hruscsov—Eisenhower találkozó (Paál Ferenc) — — — — — 59

Az angol parlamenti választások eredményei (Galambos Péter) — — 67

A kanadai szakszervezetek és az akcióegységért folytatott küzdelem (A. Dewhurst) — — — — — — — — — — — — — 74

Szerkesztőség: Budapest, V., Nádor utca 28. Tel.: 124—475.

Kiadja a Kossuth Könyv- és Lapkiadó Vállalat.

Kiadóhivatal: VI., Révay utca 16. Telefon: 116—660*

Terjeszti a Magyar Posta.

Előfizethető minden pártszervezetben, a Kossuth Kiadó megyei és kerületi kirendeltségeinél, csekkszámlaszám 01915003, a Posta Központi Hírlapirodánál (Bp. V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj: negyed évre 8,— Ft, félévre 16,— Ft, egész évre 32,— Ft. Csekkszámlaszám: egyéni 61218, közületi 61066, vagy átutalás a MNB. 47. sz. folyószámlájára. Lapunk régebbi példányai kaphatók a Posta Központi Hírlapiroda újságboltjában: Budapest, V., József Attila u. 3.

Az utolsó kézirat nyomdába érkezett: 1959. november 4.

Megjelent 34 500 példányban. Felelős kiadó: Vass Henrik.

591978/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest.

TÁRSADALMI SZEMLE
A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA
XIV. ÉVF. 11. SZÁM BUDAPEST 1959. NOVEMBER

Pártunk VII. kongresszusa elé

Írta KISS KÁROLY,
az MSZMP K. B. titkára

Nemcsak a kommunisták százezrei, hanem dolgozó népünk milliói is nagy várakozással tekintenek pártunk november 30-án kezdődő VII. kongresszusa elé. A párttagság küldöttei pártunk története során immár hetedszer ülnek össze ilyen nagyfontosságú tanácskozásra. Azzal, hogy ezt a kongresszust hetedik kongresszusnak nevezzük, azt dokumentáljuk, hogy az MSZMP az 1918. november 20-án megindult magyar kommunista mozgalom nagyszerű harcának folytatója.

A kommunista pártok kongresszusai mindig jelentős szerepet töltöttek be a munkásmozgalomban. A kongresszus, mint a kommunista párt legfelsőbb szerve hivatott arra, hogy széleskörű vita alapján értékelje a párt tevékenységét, kijelölje politikai, taktikai és szervezeti irányvonalát, kidolgozza, illetőleg módosítsa programját és szervezeti szabályzatát, megválassza azt a központi bizottságot, amely a következő kongresszusig irányítja a pártot.

A mi kongresszusaink is mindig nagyjelentőségű események voltak. Pártunk I. kongresszusa, amely a Horthy-fasizmus idején, 1925-ben mély illegalitásban tanácskozott — a Tanácsköztársaság leverése után szétvert párt *újjászervezésének* volt a betetőzése. Az I. kongresszus meghatározta a párt stratégiáját és taktikáját az új történelmi helyzetben, kijelölte a demokratikus szabadságjogokért, köztük a párt legalitásáért folyó küzdelem útját, megszabta a dolgozók életkörülményeinek megjavításáért folyó mindennapos harc feladatait.

A KMP II. kongresszusa 1930 márciusában a súlyos gazdasági világválság idejére esett. Bár a kongresszus túlbecsülte a válságnak a tömegekre gyakorolt forradalmasító hatását — mégis nagyjelentőségű útmutatásokat adott mindenekelőtt szervezeti téren.

EÖTVÖS EGYETEM
RÉGÉSZETI INTÉZET
Marx 499

Megerősítette a pártszervezeteket, az üzemekbe helyezte a pártszervező munka súlypontját, és kidolgozta a párt szervezeti szabályzatát.

1945-ben, amikor a felszabadító szovjet hadsereg szétzúzta a hazánkat megszálló hitlerista csapatokat, a kommunista párt, negyedszázados illegalitás után legális tömegpárttá, az ország demokratikus újjászervezésének vezető pártjává lett.

A Magyar Kommunista Párt III. kongresszusa, 1946 szeptemberében behatóan foglalkozott a munkásosztály élcsapatának stratégiájával és taktikájával, kidolgozta a magyar népi demokrácia továbbfejlesztésének programját, kiadta a jelszót: „Nem a tőkéseknek, a népnek építjük az országot!" A III. kongresszus hatékonyan elősegítette a két munkáspárt együttműködését is, amelynek el kellett vezetnie a munkásosztály szervezeti egységéhez.

A Magyar Kommunista Párt és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt egyesülése az 1948 június 12-i Egyesülési Kongresszuson (IV. kongresszus) ment végbe — ekkor alakult meg a Magyar Dolgozók Pártja. A marxizmus—leninizmus alapján álló egységes munkáspárt létrehozása döntő feltétele volt a proletárdiktatúra győzelmének.

Az MDP 1951 februárjában ülésező II. kongresszusa (sorrendben az V-ik) túlértékelve az első ötéves terv megvalósításának kezdeti sikereit, túlzott mértékben megemelte a terv előirányzatát, és nem számolva a reális adottságokkal, célul tűzte ki a tervidőszakon belül a mezőgazdaság szocialista átszervezésével a népgazdaság egységes szocialista alapjának megteremtését. Bár az ötéves terv befejezésével hazánk agrár-ipari országból ipari-agrár országgá vált, a túlzott előirányzatok következtében súlyos aránytalanságok állottak elő a népgazdaságban. Az aránytalanságok kiküszöbölésére jelentős figyelmet fordított az MDP III. kongresszusa (sorrendben a VI-ik) 1954 májusában. Ez a kongresszus rámutatott a felszabadulás óta eltelt kilenc év nagy eredményeire, részben feltárta az előző évek folyamán elkövetett hibákat, bírálta a személyi kultuszt, az iparosítás túlzott utemét, a dolgozók életszínvonalának kedvezőtlen alakulását, az ipar és a mezőgazdaság, a nehéz- és könnyűipar, a felhalmozás és a fogyasztás között létrejött aránytalanságokat, a termelőszövetkezetek gyors fejlesztésében az önkéntesség elvének megsértését. A kongresszus mégsem végzett teljes munkát. Nem tárta fel gyökeréig a sok kárt okozó szektás hibákat, ugyanakkor nem leplezte le a párt egysége ellen törő, mind súlyosabb veszéllyé váló revizionizmust. *Ilyen körülmények között a kongresszus nem válhatott a hibák következetes kijavításának, a szocialista építés újabb fellendülésének kiindulópontjává. Ezért folytatódhatott a hibák kijavítása körüli káros huza-vona egészen a K. B. 1956 júliusi határozatáig.*

A most soron következő VII. kongresszus feladata, hogy felhasználva pártunk több mint negyven éves tapasztalatait, értékelve az elmúlt évek, különösen az 1956 óta eltelt időszak küzdelmeit, levonva a tanulságokat az eredményekből és a hibákból, kijelölje továbbhaladásunk útját. Mint az MSZMP Központi Bizottságának irányelvei leszögezik, a Központi Bizottság javasolja a kongresszusnak, hogy hagyja jóvá és erősítse meg az MSZMP 1956 november óta folytatott politikai irányvonalát, jelölje ki a szocializmus építésének további feladatait, hagyja jóvá azokat az irányelveket, amelyeknek alapján elkészíthető népgazdaságunk fejlesztésének második ötéves terve.

II.

Pártunk VII. kongresszusa a magyar népi demokrácia tizenötödik évében ül össze. E történelmileg rövid idő alatt hatalmas változások mentek végbe hazánkban. Az elkövetett hibák és átmeneti visszaesések ellenére is, a párt vezetésével a dolgozó tömegek áldozatkész munkájával, a Szovjetunió és a többi baráti állam sokoldalú, önzetlen segítségével nagyszerű eredmények születtek.

Magyarország másfél évtized alatt iparilag fejlett szocialista országgá lett. Az ipari termelés értéke jelenleg több mint három és félszerese az 1938. évinek, ezen túlmenően jelentős eredményeket értünk el az ipar szerkezetének a nehézipar javára történt megváltoztatásában, a műszaki színvonal emelésében. Bár jóval kisebb mértékben, de fejlődött, belterjesebbé vált a mezőgazdasági termelés is. Az elért termelési eredményeknél sokkal jelentősebbek azonban a falu termelési viszonyaiban végbement mélyreható változások, a mezőgazdaságnak már a korábbi években megindult és ez év tavaszán a párt céltudatos, helyes politikája nyomán új, széles lendületet nyert szocialista átalakítása. Ez év első negyedében 310 ezer egyénileg gazdálkodó család, 3412 ezer kataszteri hold földterülettel lépett a szövetkezeti útra. A mezőgazdaság szocialista szektora ma már az egész földterület mintegy 55 százalékát, a szántóterületnek több mint 50 százalékát öleli fel. Ma már a népgazdaság szocialista szektora adja a nemzeti jövedelem több mint négyötödét.

Büszkén állapíthatjuk meg, hogy ma, alig három évvel azután, hogy az ellenforradalom szocialista építésünk eredményeit alapjaiban veszélyeztette — a konszolidáció teljes, népi demokráciánk politikailag és gazdaságilag szilárd, a szocializmus építése zavartalanul és gyors ütemben folyik.

Támaszkodva a gazdasági építőmunkában elért sikerekre, különösen az 1958. évi népgazdasági terv jelentős túlteljesítésére,

pártunk Központi Bizottsága ez évi márciusi határozatában javasolta a dolgozóknak, hogy a terv főbb gazdasági mutatóit tekintve, már 1959-ben érjük el az 1960-as év végére előirányzott színvonalat. A határozat végrehajtása során népgazdaságunk fejlődése meggyorsult. A szocialista ipar első félévi tervelőirányzatát 3,2 százalékkal túlteljesítette. Meg jobb eredmények születtek a harmadik negyedévben. Előzetes adatok szerint az állami ipar 1959 harmadik negyedévi termelési tervét 6,9 százalékkal, az első három negyedév összesített termelési tervet 4 százalékkal teljesítette túl. A napi átlagos termelés a harmadik negyedévben kb. 12 százalékkal haladta meg a múlt év azonos időszakának színvonalát.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésében bekövetkezett nagyarányú fejlődés, dolgozó parasztságunk jó munkája, a párt és a kormány helyes intézkedései, valamint a kedvező időjárás következtében a mezőgazdaság 1959. évi termelési tervének mintegy 1—1,5 százalékos túlteljesítése várható. Ez az előző évi termeléshez viszonyítva, a vállalt 5,2 százalékkal szemben mintegy 6—6,5 százalékos növekedést jelent. Örvendetesen javult a mezőgazdaság belterjessége, és növekedett az előző évhez képest a szarvasmarha-, a sertés- és a juhállomány.

Az említett gazdasági eredményekhez nagyban hozzájárult a kongresszusi munkaverseny. Az iparágak és a vállalatok általában helyesen állapították meg a kongresszusi verseny célkitűzéseit. A vállalások többsége konkrét, ellenőrizhető. Az első félév végére a vállalások már 2,8 milliárd forintot tettek ki, amiből az ipar az első félévben 1317 millió forintot teljesített. A harmadik negyedév elején történt kiegészítő vállalásokkal jelenleg kereken 3 milliárd forintra tehető a vállalások összértéke. Rendkívül figyelemreméltó és örvendetes jelenség, hogy a vállalásoknál előtérbe kerültek a termelékenység emelésére, az önköltség csökkentésére, a takarékosság fokozására irányuló felajánlások, vagyis a termelés minőségi mutatóinak javítása. Mind nagyobb szerepet kap a technika fejlesztése, az újítások alkalmazása, a dolgozók szakmai továbbképzése, a termelési tapasztalatok terjesztése is.

A versenynek új lendületet adott az, hogy az MSZMP Központi Bizottsága szeptember 22-én tartott ülésén foglalkozott a pártkongresszus tiszteletére indult munkaverseny fejlődésével és elhatározta, hogy kongresszusi versenyzászlót adományoz a legjobb eredményt elérő vállalatoknak. Ma már egyre több dolgozó kapcsolódik be a kongresszusi versenybe, mind többen értik meg a verseny politikai tartalmát, azt, hogy a nagyobb teljesítmény nemcsak több keresetet jelent, hanem hozzájárulás a szocializmus építésének meggyorsításához.

Ösztönzőleg hatott a kongresszusi versenyre a Központi Bizottság kongresszusi irányelveinek nyilvánosságra hozatala. Az

irányelvek országszerte nagy érdeklődést váltottak ki nemcsak az üzemek és a hivatalok kommunista és pártonkívüli dolgozói között, hanem a falusi lakosság körében is. Az irányelvek megvitatása során sok helyen újabb kongresszusi felajánlásokat tettek.

Az irányelvek szerint a következő esztendőkben befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását és meggyorsítjuk a szocializmus építését hazánkban. Ez azt jelenti, hogy néhány éven belül lezárul a szocializmus felépítésének első szakasza. „A szocializmus alapjainak teljes lerakásával és lendületesebb építésével közelebb hozzuk azt a napot, amikor a szocialista társadalmi rend teljes győzelmet arat hazánkban."

A Központi Bizottság nem magát az ötéves tervet fogadta el, hanem irányelveket a terv készítéséhez, — hiszen hároméves tervünknek több mint egy éve van még hátra —, s ennek kedvező vagy kedvezőtlen teljesítése természetszerűleg befolyásolhatja és befolyásolja is az új ötéves terv egyes pontjait, részleteit.

A hároméves terv túlteljesítésével elérjük, hogy új ötéves tervünk magasabb színvonalról indulhat el. Ennek végrehajtásával népünk életszínvonala jelentősen emelkedik. De az életszínvonal tervszerű, rendszeres emeléséhez nélkülözhetetlen, hogy a népgazdaság minden ága pontosan teljesítse a gazdasági tervekben előírt mennyiségi és minőségi feladatokat, hogy a társadalmi és gazdasági élet minden területén ésszerűen érvényesítsük a takarékosságot.

A szocializmus alapjainak lerakása a mezőgazdaságban azt jelenti, hogy a munkás-paraszt szövetség további elmélyítésével, az önkéntesség elvét figyelembe véve további lépést tegyünk előre a termelőszövetkezetek fejlesztésében. Ezzel egyidejűleg messzemenő segítséget kell adni az ez évben alakult termelőszövetkezeteknek a nagyüzemi gazdálkodás megszervezéséhez. Az új termelőszövetkezeti községekben és a többi termelőszövetkezetekben, amelyek a további fejlesztés során bővülnek, nagy figyelmet kell fordítani a szervezeti megszilárdításra, a közös munkák nagyüzemi megszervezésére.

Az egész népgazdaság területén szükséges, hogy felkutassuk és tervszerűen kiaknázzuk a fejlődést gyorsító és zavartalanabbá tévő újabb és újabb forrásokat, hogy ily módon erőnkhöz, természeti és gazdasági adottságainkhoz képest részt vállaljunk a szocialista és kapitalista világrendszer békés gazdasági versenyében.

*

Mi a biztosíték arra, hogy ezeket a nagyszerű célkitűzéseket csakugyan megvalósítjuk? A biztosíték elsősorban pártunk helyes politikai irányvonala, amely kiállta a gyakorlat próbáját.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1956 végén és 1957 elején az ellenforradalommal és az osztályellenséggel vívott ádáz harc közben szerveződött. Taglétszáma ugyan csak feleannyi, mint az MDP-nek volt, de összetételében jobb, eszmei-politikai és szervezeti szempontból egységes, tehát jóval erősebb, harcképesebb, mint amilyen az MDP volt. Az MSZMP egysége a revizionizmus és a dogmatizmus elleni kétfrontos harc közben jött létre és szilárdult meg. A pártban egyre következetesebben érvényesül a demokratikus centralizmus lenini elve, a párt kapcsolata a tömegekkel egészséges és erős. Pártunk helyes és népszerű politikáját a tömegek mindinkább megértik, magukévá teszik és megvalósítják. A tömegek bizalma a párt iránt abból fakad, hogy mindinkább felismerik: a párt helyesen képviseli a dolgozó nép érdekeit.

A párt egészséges fejlődését, szoros kapcsolatait a tömegekkel le lehet mérni a kongresszust előkészítő alapszervezeti vezetőségválasztó taggyűléseken, csakúgy, mint a lezajlott pártértekezleteken, amelyek egyidejűleg hozzájárultak e kapcsolat további elmélyüléséhez. A taggyűléseken és a pártértekezleteken résztvevő kommunisták nagyfokú felelősségérzettől áthatva vitatták meg területük legfontosabb politikai, gazdasági és kulturális problémáit, és választották meg a vezetőségek tagjait, a pártértekezletek küldötteit. A pártonkívüliek őszinte érdeklődése e tanácskozások iránt arra mutat, hogy a tömegek mindinkább megértik: a párt és a nép ügye egy és oszthatatlan.

Természetesen vannak nálunk még a szocializmus építésével szemben ellenséges elemek is. Ezek — látva a tömegek nagyfokú bizalmát és érdeklődését a párt és a VII. kongresszus iránt, meg sem kísérlik, hogy a kongresszus jelentőségét lekicsinyeljék. Ellenkezőleg, — módszerük az, hogy túlzott várakozást keltsenek, arra spekulálva, hogy a kongresszus ily módon majd csalódást okoz. Így pl. Budapesten és vidéken is olyan álhíreket terjesztenek, hogy a kongresszus után csökkenteni fogják az árakat és a munkaidőt, leszállítják a nyugdíjkorhatárt stb. Ez ellen a mesterségesen szított túlzott várakozás ellen küzdünk azzal, hogy már a kongresszusra való felkészülésünk során széles körben ismertetjük pártunk helyes gazdaságpolitikai célkitűzéseit. De továbbra is számíthatunk arra, hogy népi demokráciánk ellenségei itthon és külföldön a jövőben is minden lehetőt megtesznek majd, hogy népünk előtt kompromittálják kongresszusunkat annál is inkább, mert az ellenforradalom leverése óta ez az első pártkongresszus. De semmiféle ellenséges szándék nem tudja megakadályozni, hogy pártunk, népünk jó munkával és a siker biztos tudatában készüljön a nagy tanácskozásra. Megkönnyíti felkészülésünket a Szovjetunió Kommunista Pártjának ez év februárjában megtartott XXI. kongresszusa és az ott elfogadott 7 éves népgazdasági terv,

amely a mi népünk előtt is a szocializmus építésének ragyogó perspektíváját tárta fel. Az SZKP XXI. kongresszusa a nemzetközi helyzet mélyrehato elemzesével nekunk is megmutatta a békés fejlődés útját és azt, hogy van lehetőség a világháború elkerülésére. Azzal, hogy újból bebizonyította a revizionizmus mérhetetlenul káros voltát a munkásmozgalomra és ugyanakkor elszigetelte saját sorain belül a szektás dogmatizmust is, segített megőrizni és biztosítani pártunk töretlen marxista—leninista irányvonalát és egységét.

A kongresszusra való felkészülésünket megkönnyíti az a tudat, hogy a béke és a szocializmus erői ma az egész világon egységesebbek és erősebbek, mint eddig bármikor, hogy testvérpártjaink a proletár internacionalizmus szellemétől áthatva szolidárisak velünk. Ily módon a kongresszus munkájának mind belső, mind külső feltetelei kedvezőek, — rajtunk áll, hogy jó politikai és termelő munkával biztosítsuk a kongresszus teljes sikerét.

Az alapszervezeti vezetőségválasztások tapasztalatai

Írta SÁNDOR JÓZSEF

Az alapszervezeti vezetőségek újjáválasztásával az MSZMP VII. kongresszusa politikai és szervezeti előkészítésének jelentős szakasza zárult le.

1956. november 4-e óta először került sor arra, hogy a forradalmi harcban létrejött pártszervezetek a demokratikus centralizmus elveinek alapján újjáválasszák vezetőséguket. A Politikai Bizottság 1959. május 12-i határozata azt a célt tűzte pártszervezeteink elé, hogy a vezetőségek újjáválasztásával erősítsuk a párt eszmei-politikai, szervezeti egységét, fejlesszuk a kritikai szellemet, szélesítsük a párton belüli demokráciát és fúzzük még szorosabbra a párt és a tömegek kapcsolatát.

Mivel e taggyűlések előkészítése és lefolytatása egybeesett az 1959. évi népgazdasági terv túlteljesítéséért és a mezőgazdaság szocialista átszervezésében elért eredmények megszilárdításáért folyó harcunkkal, felhasználtuk ezt a munkát az előttünk álló termelési, gazdasági feladatok minél eredményesebb, jobb megoldására is.

A vezetőségválasztások a Politikai Bizottság határozatának szellemében, eredményesen folytak le. A sikerhez az ország jó belpolitikai és gazdasági helyzetén kívül a nemzetközi helyzet kedvező alakulása is hozzájárult. Külön meg kell említeni Hruscsov elvtárs amerikai látogatásának hatását. A Hruscsov—Eisenhower találkozó nagyban megerősítette párttagságunkban és a magyar dolgozók tömegeiben azt a meggyőződést, hogy a két rendszer békés egymás mellett élése reális, megvalósítható célkitűzés.

I.

A szeptember 1. és október 10. között lezajlott taggyűléseken közel 450 000 párttag és tagjelölt vett részt. A 16 805 alapszervezet 62 886 vezetőségi tagot, és a felsőbb pártértekezletekre több ezer küldöttet választott meg. Mindehhez a tagság nagyarányú aktivitása volt szükséges.

A vezetőségválasztások tovább erősítették a párt ideológiai, politikai és szervezeti egységét. A tagság egyöntetűen állt ki a párt, a Központi Bizottság politikája mellett, — bátran fellépett mind a jobboldali revizionista, mind a szektás, dogmatikus nézetek és gyakorlat ellen. Az előadók is, a hozzászólók is sok konkrét ténnyel bizonyították, hogy milyen súlyos károkat okoz a marxizmus—leninizmustól való elhajlás, a párt politikájától való minden eltérés.

Eszleltünk azonban rossz jelenségeket is. Egyes felszólalók elnéző magatartást tanúsítottak szektás hibák iránt, sőt bizonyos mértékig erénynek, igazi „forradalmiságnak" tekintették azokat. Egyesek úgy gondolják, hogy ma, amikor szinte töretlenül érvényesul a párt vezető szerepe, amikor a munkás-paraszt hatalom szilárd, a politikai meggyőző munkát hatalmi szóval, parancsolgatással lehet helyettesíteni. Erről beszélt a XIII. keruleti Kender-Juta-gyári taggyűlésen az egyik felszólaló, aki elmondta, hogy az utóbbi időben nem vagyunk elég türelmesek a pártonkívüli dolgozók problémáinak meghallgatása és orvoslása terén. Bár ezek csak elszigetelt jelenségek, mégis erélyesen harcolnunk kell ellenuk.

Hazánkban megteremtődtek a szocializmus gyorsabb építésének objektív feltételei. A Központi Bizottság irányelvei kijelölik a legfőbb célokat: „Az előttunk álló években befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítjuk a szocializmus építését hazánkban". De minden kommunistának tudnia kell, hogy a tömegek lelkes, áldozatkész közreműködése nélkül e célokat elérni, a szocializmust felépíteni nem lehet.

A vezetőségválasztó taggyűlések azt bizonyítják, hogy pártszervezeteink, főleg az üzemekben, általában megértették, hogy a vezetőségek újjáválasztásának politikai és szervezeti előkészítése és lebonyolítása nem ok „befeléfordulásra", ellenkezőleg, alkalom a tömegekkel való kapcsolatunk elmélyítésére, arra, hogy *a kommunisták az egész munkásosztályt, az egész dolgozó népet mozgósítsák az előttünk álló politikai és gazdasági feladatok megoldására.*

Ezt bizonyítják a termelés terén elért eredményeink is. A vezetőségválasztó taggyűlések segítették a Politikai Bizottság márciusi határozatának végrehajtását, amely célul tűzte ki hazánkban a szocializmus építésének meggyorsítását. Az állami ipar a harmadik negyedévi tervét 106 százalékra teljesítette. Januártól szeptember végéig az állami ipar termelése 10 százalékkal volt magasabb, mint a múlt év hasonló időszakában. Nőtt az egy munkásra jutó napi átlagos teljes termelés is; a harmadik negyedévben 4 százalékkal volt több, mint 1958. azonos időszakában.

A szocialista munkaverseny is nagy lendületet vett, a dolgo-

zók megvalósították kongresszusi vállalásaikat. A Ruggyantaárugyár 265 ezer forint értékű felajánlását túlteljesítette. Az Egyesült Izzóban elhatározták a termelési költségek 1,5 százalékos csökkentését, majd a féléves mérleg alapján újabb 1 százalékos csökkentést vállaltak.

35 üzemben 1240 brigád versenyez a „szocialista brigád" címért, és eddig negyven szerezte meg e megtisztelő elismerést. A brigádok nemcsak arra törekszenek, hogy gazdasági terveiket teljesítsék, hanem arra is, hogy az új szocialista emberréválás iskolájává, szilárd kollektívává váljanak, amelyben messzemenően érvényesulnek a szocialista együttélés szabályai.

A taggyűlések hozzájárultak a pártdemokrácia megerősítéséhez is. A beszámolók nem egy vagy néhány vezetőségi tag, hanem az egész vezetőség, sőt számos kiváló pártaktivista közreműködésével, kollektív munkával készültek el. Ily módon helyesen tükrözték a párttagság nézeteit, véleményét, problémáit. Ezért a beszámolókat a tagság alapjában véve mindenütt elfogadta. A beszámolókat követő viták, amelyekben a tagság mintegy 35—40 százaléka vett részt, élénkek, bátrak és termékenyek voltak. Fontos feladatunk, hogy a taggyuléseken kialakult egészséges vitaszellemet a pártmunka hétköznapjaiban is ébrentartsuk, hogy kovetkezetesen tovább munkálkodjunk a demokratikus légkör kialakításán, mert ez olyan létszükséglete a pártnak, mint a földnek az eső.

A hozzászólások bizonyságot tettek arról is, hogy jelentősen megnövekedett párttagságunk felelősségérzete, a vitákat a helyi politikai, gazdasági és kulturális kérdések megoldására irányuló őszinte segítő szándék jellemezte. Kitűnt, párttagságunk képes arra, hogy mindinkább az országos érdekeket figyelembevéve mérlegelje a helyi problémákat, hogy elsősorban az üzemi alapszervezetek tagjai, de falusi párttagságunk nagy része is tájékozott a legfontosabb országos ügyekben, sőt a döntő külpolitikai kérdésekben is.

A hozzászólók többsége főleg termelési kérdésekkel foglalkozott. Ezzel összefüggésben a gazdasági vezetésre vonatkozóan hangzott el a legtöbb konkrét bírálat. Személy szerint bírálták azokat a párttagokat is, akik egyes kérdésekben a párt politikájával ellentétes álláspontot foglalnak el (pl. azokat, akik gyermekeiket hittanra járatják). Többen felvetették általában a kommunista példamutatás szükségességét. A pártvezetőségeket azonban csak általánosságban bírálták.

A beszámolóknak és a hozzászólásoknak egyik gyenge pontja az önbírálat hiányossága volt. Elvtársaink általában elfogadták az elhangzott kritikai észrevételeket, de sem a pártvezetőségek, sem a felszólalók nem igen elemezték saját hibáikat. Előfordult az is néhány pártszervezetben, hogy elfojtották a bírálatot. Egyesek pl.

kijelentették: „csak az bíráljon, akinek nincs hibája", „ne intrikáljunk, ne térjunk el a tárgytól" stb.

A vezetőségválasztó taggyűlések jelentős eredménye, hogy javult a vezetőségek összetétele, új erőkkel frissültek fel anélkül, hogy radikális, nagyarányú személycsere történt volna.

A Politikai Bizottság május 12-i határozata, amely a vezetőségek újjáválasztásáról, nem pedig új vezetőségek választásáról szól, kimondta, hogy „Óvakodni kell a régi vezetőségi tagok nagyarányú kicserélésétől, mert ez gátolná a vezetés színvonalának további emelését, akadályozná a pártmunka hatékonyságát."

És ez valóban így volt helyes. Nyilvánvaló, hogy az a több mint hatvanezer alapszervezeti vezetőségi tag, akik ott álltak az ellenforradalommal szembeni ellentámadás idején is a pártszervezetek élén, áldozatkész munkájukkal sokban hozzá járultak ahhoz, hogy a párt Központi Bizottságának helyes politikája alapján hazánkban viszonylag gyorsan felszámoltuk az ellenforradalom okozta eszmei, politikai zűrzavart, helyrehoztuk az anyagi károkat, hogy gyors ütemben valósult meg a konszolidáció. Ezek a pártvezetőségek és pártvezetőségi tagok bebizonyították, hogy viharban is képesek helytállni. A taggyűlések azt tanúsították, hogy a párttagság megértette a Központi Bizottság elgondolását. Országos viszonylatban a régi vezetőségi tagok 70 százalékát választották meg újra, megújítva irántuk azt a bizalmat, amelyet az elmúlt három évben kiérdemeltek. Az újra meg nem választottaknak kb. 24 százaléka olyan elvtárs volt, aki nem felelt meg a követelményeknek, a többit azért nem választották meg, mert vagy más munkaterületre kerültek, vagy koruk, egészségi állapotuk stb. miatt nem tölthetik be e tisztséget.

Mindezek helyett, olyan fiatal erők kerültek a vezetőségekbe, akik az elmúlt három évben mint a párt „közkatonái" becsülettel dolgoztak, helytálltak és kiérdemelték a párttagság és a pártonkívüliek bizalmát is. Ezek az új erők, együtt a régi, kipróbált, tapasztalt káderekkel és a tagsággal képesek arra, hogy a növekvő feladatokat megoldják, főleg, ha támaszkodnak a pártonkívüliek segítségére is.

Az új vezetőségek összetételében is erőteljesen kifejezésre jut, hogy pártunk elsősorban a munkásosztály pártja. A munkások számaránya az előző vezetőségekhez képest növekedett. Emelkedett a termelőmunkában résztvevők aránya is. Ezzel szemben nem nőtt megfelelően a termelőszövetkezeti parasztok részvétele a vezetésben, különösen ha figyelembe vesszük azt a forradalmi változást, ami ez év tavasza óta a mezőgazdaságban végbement. Ma, amikor a szántóterület 50 százaléka a szocialista szektorhoz tartozik, amikor több mint 1300 termelőszövetkezeti községünk

van, nem elégedhetünk meg azzal, hogy az új vezetőségi tagok között mindössze 677 termelőszövetkezeti taggal van több, mint azelőtt volt.

Komoly probléma a pártszervezetek vezetőségében a nők arányának még mindig nem kielégítő alakulása, annak ellenére, hogy a múlthoz képest 1,1 százalékkal emelkedett. Igaz, a helyzet nem mindenütt egyforma. Míg pl. a megyékben 12,7 százalék, addig Budapesten 26,9 százalék a nők arányszáma. Vidéken is jelentős eltérések vannak, — így pl. Somogy megyében a vezetőségekben mindössze 10,9 százalék a nő, Csongrád megyében 20,2 százalék. Figyelembevéve, hogy a nők eddig sem voltak megfelelően képviselve a vezetőségekben, ez nem kielégítő javulás. Ez a hiányosság tükrözi egyben a nők között végzett politikai munka gyengeségeit, másrészt a nők megbecsülésében észlelhető hiányosságot is. Pártbizottságainknak, pártszervezeteinknek az eddiginél tervszerűbb, céltudatosabb nevelőmunkát kell végezniük általában a nők körében, kísérjék fokozott figyelemmel a női párttagok munkáját is. Harcolnunk kell azon előítéletek ellen, amelyek a nők képességeit és munkáját lebecsülik. Fejlődésünk másfél évtizede bebizonyította, hogy a nők többsége a szocialista építés legnehezebb területein is megállja a helyét. Ez az elismerés ne csak szavakban jusson kifejezésre, hanem valósítsuk meg a jelszót: „helyet a nőknek a közéletben".

A több mint 16 ezer alapszervezet vezetőségének újjáválasztása tanulságos és eredményes volt. Tovább erősítette a párt eszmei, politikai, szervezeti egységét, szélesítette a pártdemokráciát, hozzájárult az előttünk álló népgazdasági feladatok jobb megoldásához. Joggal elvárjuk, hogy alapszervezeteink, élükön az új vezetőségekkel, az előttük álló feladatokat végrehajtják.

A kommunisták és a vallás

Írta **WIRTH ÁDÁM**

A szocialista kulturális forradalom, a tudat szocialista átalakítása parancsoló szükségszerűség, a szocialista forradalom szerves része, amely nélkul megvalósíthatatlanok lennének a szocialista forradalom egyéb feladatai is. A szocialista kulturális forradalom feladata: megszabadítani az emberek gondolkodását a burzsoá ideológia maradványaitól, a régi kizsákmányoló osztályok világnézetének sötét előítéleteitől, harcolni a régi előítéletek egyik legmakacsabb formája: a vallás ellen.

A régi előítéletek elleni ideológiai harc természetesen elválaszthatatlan a szocializmus építésének egyéb feladataitól. Ennek a harcnak a bonyolultságát az határozza meg, hogy a különféle előítéletek hordozói, képviselői gyakran olyan dolgozók, akik a gazdasági és politikai életben aktívan résztvesznek a szocializmus építésében, népi demokráciánk őszinte hívei. A szocializmus építésének érdekei azt kívánják, és erre irányul pártunk egész politikája, hogy a szocializmus építésében egyesítsuk valamennyi becsületes dolgozó erőfeszítéseit függetlenül vallásos meggyőződésüktől, azokat az alapvető kérdéseket helyezzük előtérbe, amelyek a dolgozó nép összefogását erősítik (a szocializmus felépítésére, a népi hatalom és szocialista hazánk függetlenségének védelme, a dolgozók életszínvonalának emelése stb.), nem pedig azokat, amelyek, mint például a vallás, a dolgozók egyes rétegeit elválasztják egymástól.

Ez azt jelenti-e, hogy az együttműködés és a békesség kedvéért most már le kell mondani a vallásos előítéletek bírálatáról, az ateista propagandáról, a vallás elleni harcról? Egyáltalán nem. A vallás elleni harcot nem helyezzük az első helyre, nem tekintjük fő kérdésnek és alárendeljük a szocializmus építése alapvető érdekeinek, de erről a harcról le nem mondhatunk, elvi engedményt a vallásos ideológiának nem tehetünk. A ma még vallásos tömegeket egyrészt bevonjuk a szocializmus építésébe, politikai szövetségeseinknek tekintjük az alapvető kérdésekben, másrészt szakadatlan harcot folytatunk eszmei megnyerésükért, azért, hogy megszabaduljanak azoktól az előítéletektől is, amelyek gondolkodásukat még a régi ideológiához kötik. Ez a kettős feladat egyben meghatározza az ateista propaganda módszereit, eszközeit is.

Ebben a bonyolult helyzetben döntő jelentősége van annak, hogy elsősorban a kommunisták helyesen tájékozódjanak a vallás kérdésében, megértsék a vallás elleni harc helyét, helyesen értelmezzék az ateista propaganda jelentőségét és módszereit. Még a párttagság egy részénél is találkozhatunk bizonytalansággal: milyen legyen a viszonyuk a valláshoz? Nem jelent-e a vallás elleni harc alárendelése a szocializmus építésének elvi kompromisszumot? Akadnak, akik felteszik a kérdést: miért nem egyeztethető össze a kommunizmus és a vallás? Sok párttag maga már megszabadult a vallásos előítéletektől, de nem tud mit kezdeni vallásos környezetével, vallásos hozzátartozóival. Elegendő-e ha a kommunista önmagában leküzdi a vallásos előítéleteket? Közömbös lehet-e a vallás kérdésében a környezete iránt? Látogathatja-e kommunista — akárcsak a hagyomány, vagy a közvélemény kedvéért — a vallásos szertartásokat? Minden kommunistának kötelessége, hogy világos és határozott választ adjon az ilyen kérdésekre.

A marxizmus—leninizmus — a vallással kibékíthetetlenül szembenálló, ateista tanítás

A marxizmus—leninizmus világnézete — a dialektikus materializmus. A materializmus mindig is szemben állt a vallással, harcolt ellene, ellentétben az idealizmussal, amely a vallást védelmezi és támogatja. A marxizmus megalapítói — Marx és Engels — fellépésüktől kezdve hirdették ateista nézeteiket. Leplezetlenül kifejezte ellenszenvét és gyűlöletét az új ideológiával, a munkásosztály világnézetével szemben az egyház is. „Kísértet járja be Európát — a kommunizmus kísértete. Szent hajszára szövetkezett e kísértet ellen vén Európának minden hatalma: a pápa, és a cár. Metternich és Guizot, a francia radikálisok, és a német rendőrök." Nem véletlenül szerepel az első helyen a kommunizmus ellenségei között a pápa, aki szent hadjáratot hirdetett az „ateista kommunizmus" ellen.

Ez a szent hadjárat a munkásosztály ideológiája, a tudományos kommunizmus ellen azóta sem szűnt meg, különböző formákban tovább folyik. A kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződése, a munkásmozgalom megerősödése, a tudományos szocializmus tekintélyének megnövekedése arra kényszerítette az egyházat, hogy átfogó programot dolgozzon ki a kommunizmussal szemben, amelyben „saját választ" ad az új problémákra. Ezt a „feladatot" az 1891-es Rerum Novarum és az 1931-es Quadragesimo anno című pápai enciklikák oldották meg, amelyekben a pápa védelmébe veszi a kapitalista magántulajdont, elítéli az osztályharcot, dicsőíti a tőkések és a munkások „harmonikus együttműködését" és természetesen megbélyegzi az ateista kommunizmust. A Vatikán a kommunizmus, a marxizmus elleni harcot ma

is fő feladatának tartja. Kommunistaellenességének egyik legújabb dokumentuma a pápa 1959. március 25-i dekrétuma, amelyben azt is megtiltja a katolikusoknak, hogy olyan pártokra vagy jelöltekre szavazzanak, amelyek „hajlamot mutatnak arra, hogy együtt haladjanak a kommunistákkal vagy a kommunistákat támogatják". Az egyház és a vallás a kapitalista országokban ma is az osztályharc első vonalaiban harcol a kapitalizmus, a kizsákmányolók oldalán. A különböző egyházi szervezetek és mozgalmak, a katolikus pártok a vallásos ideológia segítségével törekednek megbontani a munkásosztály sorainak egységét. A politikai klerikalizmus igazolja és támogatja a nagy monopóliumok imperialista politikáját. Ezt mutatta Spellman amerikai bíboros példája is, aki Hruscsov elvtárs amerikai látogatása alkalmából a templomi szószéket használta fel arra, hogy az amerikai nép többségének őszinte békevágyával szemben védelmébe vegye a „hidegháború" politikáját és megnehezítse a „hidegháború" jégpáncéljának felolvadását.

Az utóbbi időben egész széles áradattá terebélyesedett az az irodalom, amelyben a vallás és a katolikus filozófia képviselői a marxizmust és filozófiáját törekedtek „megsemmisíteni". A marxizmus „kritikájában" a vallásos irodalom a legváltozatosabb eszközöket igyekszik felhasználni. Nem olyan régen a katolikus egyház képviselői a marxizmust nem tartották elfogadható partnernek sem, megengedhetetlen volt bármiféle katolikus—kommunista párbeszéd. Ma pedig a vallás, a katolikus filozófia képviselői között gombamódra szaporodnak a marxizmus „szakértői", akik marxista munkákból vett hosszú idézetekkel operálnak, a marxizmusban belső ellentmondások után kutatnak. Az osztrák jezsuita teológus, G. Wetter, a francia jezsuita H. Chambre, az ugyancsak francia Calvez és P. Bigo stb. terjedelmes könyveket szentelnek annak, hogy a marxizmus—leninizmus valóságával egy önkényesen értelmezett — meghamisított — Marxot állítsanak szembe. Erőfeszítéseik nagyrészt arra irányulnak, hogy bebizonyítsák: a marxizmus nem tudomány, hanem egy sajátos istennélküli vallás, amely ugyanúgy a hiten alapszik, mint bármely más vallás. A marxizmus azonosítása a vallásos hittel természetesen azért szükséges, hogy a marxizmust a tételes vallás, az „igaz hit" nevében elvethessék.

Az egyház és a vallás nyíltan antikommunista tendenciája mellett meg kell említeni egy másik tendenciát is, amely a kommunizmus és a vallás összebékítésére, a marxizmus és a vallás ideológiai együttműködésére irányul. Ez a tendencia tükrözi a marxizmus, a szocializmus megnövekedett tekintélyét, erejét és befolyását. Azok a papok és egyházi személyek, akik a szocializmushoz és a marxizmushoz egyre közelebb kerülő híveiket nem akarják elveszíteni, és akik a legfontosabb politikai kérdésekben

eredményesen működnek együtt a szocialista állammal, néha eleve kudarcra ítélt kísérleteket tesznek a lehetetlen megvalósítására: a két ellentétes ideológia összebékítésére. Vannak, akik azt a tényt, hogy a szocialista állam meghatározott politikai alapon hajlandó együttműködni az egyházzal, és, hogy a szocializmus építésében együttműködnek ateista és vallásos dolgozók, helytelenül értelmezik: ezt az együttműködést kivetítik ideológiai síkra is, és úgy tüntetik fel a helyzetet, mintha a különböző ideológiák közeledése, majd összeolvadása lehetséges lenne. Előfordul, hogy a munkásmozgalmon belül is akadnak, akik engedve az idegen ideológiai nyomásnak — mint például Oroszországban az 1905-ös forradalom veresége után az „istenkeresők" — vallásos eszmékkel akarják „összeházasítani" a marxizmus tudományos tanítását. Ezért is szükséges világosan és határozottan leszögezni a vallás és a marxizmus—leninizmus kibékíthetetlen elvi ellentétét.

A marxizmus filozófiája folytatása a legjobb ateista hagyományoknak. De nemcsak folytatása, több annál. A marxizmus nem csupán deklarálta szembenállását a vallással, egyben feltárta a vallás létezésének társadalmi okait is, tudományos magyarázatot adott a vallás keletkezésére, fennállására, és megmutatta a vallás elleni harc egyedüli reális útját. A legtömörebben, és a dolgozó tömegek számára a legérthetőbb formában Lenin foglalta össze a vallás lényegét: „A vallás a szellemi elnyomás egyik fajtája, amely mindenütt ránehezedik a másoknak végzett örökös munka, az inség és a magárahagyatottság által szorongatott néptömegekre. A kizsákmányolt osztályoknak a kizsákmányolók elleni harcában megnyilvánuló erőtlensége elkerülhetetlenül kiváltja a földöntúli jobb életbe vetett hitet, éppúgy, mint ahogyan a vadembernek a természet elleni harcában megnyilvánuló erőtlensége kiváltja az istenekbe, ördögökbe, csodákba, és más effélékbe vetett hitét. Aki egész életében dolgozik és nélkülöz, azt a vallás arra tanítja, hogy legyen alázatos és türelmes földi életében, s mennyei jutalom reményével vigasztalja. Akik meg mások munkájából élnek, azokat arra tanítja a vallás, hogy legyenek jótékonyak földi életükben, s ezzel nagyon olcsó mentséget ajánl nekik kizsákmányolói létükre, jutányos áron ad nekik jegyeket a mennyei boldogságra. A vallás ópium a nép számára. A vallás a szellemi pálinka egy neme, amelybe a tőke rabszolgái belefojtják emberi mivoltukat, csak valamelyest is emberi életre való igényeiket."[1]

A marxista—leninista pártok materialista programjuknak megfelelően mindig harcoltak a vallás társadalmi gyökereinek felszámolásáért, és ideológiai harcot folytattak a vallás ellen. Azonban az olyan feudális maradványokkal terhelt reakciós politikai

[1] Lenin Művei 10. kot. 73—74. old.

rendszerekben, mint amilyen a cári Oroszország, vagy a régi úri Magyarország volt, a vallás elleni ideológiai harcnak útját állta az állam és az egyház összefonódása. Az állam egész elnyomó apparátusával védte a vallást, mint ahogy az egyház a vallási métely segítségével támogatta a fennálló kizsákmányoló rendszert és annak államát. Aki ideológiai harcot hirdetett a vallás ellen, az államhatalommal találta magát szemben. Az emberek vallásos nézeteikről nem dönthettek szabadon, lábbal tiporták a lelkiismereti szabadságot. A vallás elleni hatékony ideológiai harc feltétele volt az állam és az egyház szétválasztása, az állampolgárok lelkiismereti szabadságának biztosítása.

Az állam és az egyház szétválasztása még a polgári forradalmak követelése volt, de a polgári forradalmak ezt nem mindenutt valósították meg. Még azokban a polgári demokratikus országokban is, ahol — mint például Franciaországban — a polgári forradalmak idején végbement az állam és az egyház szétválasztása, megfigyelhetjük a tőkés állam és a politikai klerikalizmus, az egyház közeledését, újabb szovetségét. A burzsoázia és állama egyrészt méltányolja az egyház messzemenő alkalmazkodását a kapitalizmushoz (jellemző, hogy a Vatikán a nemrég elhúnyt XII. Pius pápasága alatt a világ legnagyobb részvényesévé, igazi kapitalistává lett), másrészt egyre inkább felismeri, hogy a kapitalizmus védelmében, a munkások fékentartásában milyen fontos eszköz az egyház, a katolikus pártok, és nem utolsó sorban a különböző katolikus munkásszervezetek. Ezért támogatja ma a burzsoázia egy része még a polgári demokrácia vívmányainak feladását is.

Több országban — köztük hazánkban is — az állam és az egyház szétválasztására csak a szocialista forradalom idején került sor. Népi demokráciánkban az államot és az egyházat teljesen és végérvényesen elválasztották egymástól. A népi demokratikus állam, az állam és az egyház szétválasztása után biztosítja a szabad vallásgyakorlást, de kíméletlenul elnyomja a klerikális reakciót, amély az egyház és a vallás felhasználásával a népi hatalmat fenyegeti, politikai ellensége a népi demokráciának. Az állam és az egyház szétválasztásával a munkásosztály egyrészt biztosítja a lelkiismereti szabadságot, tiszteletben tartja minden állampolgárnak azt a jogát, hogy meggyőződése szerint döntsön a vallás kérdésében — ennyiben a vallás magánügy —; másrészt megteremti a feltételeit annak, hogy ideológiai fegyverrel, írott- és élőszóval harcolhassunk a vallás ellen.

Az opportunisták gyakran megkísérelték és ma is megkísérlik félremagyarázni az állam és az egyház szétválasztását, a vallásnak az állam szempontjából magánüggyé való nyilvánítását. A vallási obskurantizmustól való megszabadulásnak ezeket a feltételeit elszakították attól a forradalmi célkitűzéstől, amelynek

elérését ezek maguk is hivatottak szolgálni: a vallásos előítéletek teljes felszámolásától, a vallásos mítely megszuntetésétől. A vallást olyan értelemben tekintették magánügynek, hogy lemondtak a vallás elleni ideológiai harcról, közömbösséget hirdettek a vallással szemben a párton belül is, a vallást magánügynek tartották a párt szempontjából is. Lenin leleplezte ezeket az opportunista ferdítéseket. Helyreállította Engels szavainak eredeti értelmét, aki félreérthetetlenul arról beszélt, hogy a vallás *az állam* szempontjából tisztán magánügy, de korántsem tekinthetjuk annak a marxizmus, a munkáspárt szempontjából.

Ebben a szellemben foglal állást a mi pártunk, amikor kijelenti: *a vallás a párt szempontjából nem magánügy.* Az, hogy a párt tagja vallásos-e vagy nem, az nem egyszerűen az ő magánügye, ez már a párt eszmei felkészültségének, tagjai érettségének problémája. A proletariátus pártja, melynek célja a kizsákmányolás megszuntetése, nem lehet közömbös a kizsákmányolás eszmei igazolásával, a vallásos meggyőződésben megnyilvánuló ontudatlansággal, szellemi sötétséggel szemben sem. A párt tudományos világnézetének megfelelően megkívánja tagjaitól, hogy küzdjék le a vallásos előítéletek és tévhitek minden maradványát, öntudatosan vegyenek részt az egész dolgozó nép felvilágosításában, a tudományos materialista világnézet terjesztésében.

Pártunk ereje többek között éppen abban van, hogy tudományos világnézet hordozója. A párt világnézete — a dialektikus és történelmi materializmus — következetesen szembeszáll az idealizmus és a misztika mindenféle formájával, a materialista szemlélet legteljesebb érvényesítését követeli meg. Ez teszi lehetővé, hogy a párt politikáját és egész tevékenységét a társadalmi fejlődés objektív törvényszerűségeinek számbavételére építse, mindig a tényekből, a társadalmi valóságból induljon ki, tudományosan elemezze a tényeket. Ez a materializmus óvja meg a pártot és tagjait a szubjektivizmustól az elméleti és a gyakorlati munkában.

A marxista—leninista világnézet magában foglalja és általánosítja a társadalmi fejlődés és a tudományos haladás eredményeit. A materialista világnézet helyességét igazolják a természettudományok legújabb eredményei is. A tudomány legújabb fejlődése egyben még jobban aláhúzta a tudomány kibékíthetetlen ellentmondását a vallásos hittel. A modern csillagászat és kozmológia például az „égi" testek tudományos vizsgálatával már eddig is súlyos csapásokat mért a különféle vallásos dogmákra: bebizonyította a világ anyagi egységét, megdöntötte a világ végességéről és a természetfeletti másvilágról alkotott vallásos elképzeléseket. Most, hogy az ember mesterséges égitesteket küldött a világűrbe, a tudomány további lehetőségekkel gazdagodott, minden eddiginél meggyőzőbb formában cáfolja a vallásos elképzeléseket

A geológia, a biológia, a fiziológia stb. halomra döntötték a vallás legendáit a föld és az ember isteni teremtéséről, a lélek halhatatlanságáról. Nincs a vallásnak egyetlen dogmája sem, melyet a tudomány meg ne cáfolt volna.

A tudomány rohamos fejlődésének korszakában az egyház egyre nehezebben tud nyíltan szembeszállni a tudománnyal; megpróbálja „összebékíteni" a tudományt és a vallást. Az egyház új taktikájának lényege azonban azonos a korábbival: alárendelni a tudományt a hitnek, a vallás miszticizmusának. A papi világnézet terjesztői és védelmezői nem riadnak vissza attól sem, hogy még a tudomány olyan ragyogó sikereit is, mint a kozmikus rakéták, az „isteni teremtőerő" bizonyítására használják. Mindez arra figyelmeztet bennünket, hogy milyen nagy jelentősége van a tudományos materialista világnézetnek, amely a haladás, a tudomány, a materializmus vonalát következetesen képviseli a szellemi reakcióval, az idealista spekulációkkal, a vallásos obskurantizmussal szemben. Ilyen világnézet korunkban a dialektikus materializmus.

Nyilvánvaló, hogy a marxista—leninista párt sohasem mondhat le arról a hatalmas eszmei fegyverről, amelyet tudományos világnézete jelent, nem engedheti meg, hogy bárki is elmossa a tudományos materialista világnézet, a marxizmus—leninizmus tudománya és az idealizmus, a fideizmus, a vallásos sötétség közötti antagonisztikus ellentétet. Jelenleg, amikor pártunk bonyolult társadalmi átalakulások vezetője, amikor a szocializmus és a kapitalizmus közötti harc döntő szakaszába érkezett, különösen fontos tisztán tartani világnézeti fegyverünket és azzal a párttagság minél szélesebb rétegeit felfegyverezni. Ezért pártunk elsőrendű kötelességének tartja a marxista filozófia, a dialektikus és a történelmi materializmus terjesztését, népszerűsítését egész dolgozó népünk között, de elsősorban a párt soraiban.

Konkrétan határozzuk meg a párttagok elé állított követelményeket

A párt elvi állásfoglalása tehát a vallás kérdésében a marxizmus—leninizmus lényegéből következik: a kommunista párt ellensége a vallásos előítéleteknek. De a gyakorlatban még a párt tagjai között is akadnak, akik kisebb-nagyobb mértékben a vallásos előítéletek hatása alatt állnak. Hogyan érvényesíti a párt elvi állásfoglalását a gyakorlatban?

A lényeg az, hogy a marxizmus nem elégszik meg azzal, hogy elvileg kérlelhetetlen ellensége a vallásnak — minden materializmus ellensége volt a vallásnak Marx előtt is —, hanem azt vallja, hogy a vallás elleni harcnak *érteni* kell a módját. Elsősorban a vallás társadalmi gyokerei ellen kell harcolni, azt a társadalmat kell átalakítani, amelynek a vallás fantasztikus tükröződése, ama

világot kell megszüntetni, „amelynek szellemi *aromája* a vallás". (Marx) A vallás elleni ideológiai harcot tehát mindenkor alá kell rendelni a gyakorlati osztályharcnak, a gyakorlati munkának, melynek során megvalósul a társadalom forradalmi átalakítása. „A marxista legyen materialista, vagyis a vallás ellensége, de legyen dialektikus materialista, vagyis olyan, aki a vallás ellen nem elvontan, nem az absztrakt, tisztán elméleti, mindig egyforma agitáció talaján harcol, hanem konkrétan, a *gyakorlatban* folyó és a tömegeket leginkább és legjobban nevelő osztályharc talaján. A marxistának értenie kell ahhoz, hogy teljes egészében számításba vegye a konkrét helyzetet..."[2]

Leninnek az a figyelmeztetése, hogy a vallás ellen nem elvontan, hanem mindig konkrétan, a gyakorlati osztályharc talaján kell harcolnunk, hogy teljes egészében számításba kell venni a konkrét helyzetet, vonatkozik a párton belüli nevelő munkára is. A munkásosztály pártja ezért nem állít tagjai elé minden időkre egyformán érvényes abszolút követelményeket a vallás kérdésében. Ezek a követelmények minden esetben az osztályharc konkrét helyzetétől függenek. Számításba kell venni, hogy a dolgozó tömegek nem egycsapásra szabadulnak meg a vallásos előítéletektől. Előfordul — különösen az éles osztályharcok idején, amikor nagy tömegek ébrednek öntudatra —, hogy olyan dolgozók közelednek a párthoz, fogadják el az alapvető kérdésekben a párt politikáját, akik még nem teljesen szabadultak meg a vallásos nézetektől. Vajon lezárhatjuk-e előttük a sorompókat? Lenin azon a véleményen volt, hogy nem: sohasem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az ilyen dolgozók harc közben nevelődnek. Az 1905-ös orosz forradalom idején — amikor a tömegekben még igen erősek voltak a vallásos előítéletek —, azt hangsúlyozta: nem nyilatkoztatjuk ki, és nem is szabad kinyilatkoztatnunk programunkban ateizmusunkat; nem tiltjuk és nem is szabad tiltanunk a régi előítéletek bizonyos maradványait őrző proletároknak, hogy közeledjenek pártunkhoz. Volt időszak az Októberi Szocialista Forradalom győzelme előtt, amikor Lenin arra a kérdésre: fel lehet-e venni a pártba istenhivő, vallásos munkásokat, egyértelműen igenlő választ adott: „Azokat a munkásokat, akik istenben való hitüket megtartották, nemcsak mind be kell engednünk, hanem fokozott erővel be kell vonnunk a szociáldemokrata pártba; s feltétlenül ellenezzük, hogy vallásos meggyőződésükben akár a legcsekélyebb mértékben is megsértsék őket, de mi azért vonjuk be őket a pártba, hogy programunk szellemében neveljük őket, nem pedig azért, hogy ők aktívan harcoljanak programunk ellen."[3]

Természetesen hiba lenne ezt az állásfoglalást szó szerint ki-

[2] Lenin Művei. 15. köt. 416. old.
[3] Lenin Művei. 15. köt. 417. old.

terjeszteni minden időszakra, az akkoritól eltérő körülményekre. Ez éppen a konkrét helyzet figyelmen kívül hagyása lenne. Később, a proletárdiktatúra megvalósulása után, amikor a Szovjetunió Kommunista Pártja uralkodó párt lett, másképpen — pontosabban kellett meghatározni, maradhatnak-e vallásos emberek a párt tagjai, és ha igen, milyen feltétellel. Először is, figyelembe véve az orosz munkásosztály öntudatának fejlődését, a párt sokkal magasabb követelményeket állíthatott tagjai elé világnézeti vonatkozásban is. De határozott kulonbséget tett a párttagok között abból a szempontból, hogy milyen körulmények között éltek és nőttek fel. Az értelmiségi parttagok, a felelős tisztséget betöltő, s tevékeny állami vagy pártmunkát folytató párttagokkal szemben a követelmények igen magasak és szigorúak voltak. Amikor 1921-ben a párt Politikai Bizottsága határozatban foglalta össze a követelményeket, Lenin határozott kívánságára külon pontban tettek kivételt a kommunista parasztoknál és a proletárforradalomhoz való hűségükről tanúságot tett munkás párttagoknál. Ez a pont így hangzott: „Kivételes esetben hívőket is be lehet engedni a pártba, amennyiben a harcban vagy a munkában a forradalom üdvét szolgálták, a legnagyobb veszélyben is védelmezték a forradalmat, s ezzel bebizonyították, hogy hívek a kommunizmushoz. De veluk kulön kell foglalkozni, hogy átnevelódjenek, s teljes, tudományos marxista világnézetre tegyenek szert. Csak ez gyomlálhatja ki vallásosságukat."[4] Lenin egyben újra hangsúlyozta, hogy nem kell előtérbe állítani a vallásellenes propagandát, viszont össze kell kötni a szocializmusért, a munkások és parasztok anyagi és kulturális helyzetének megjavításáért folytatott egész harccal és a természettudományos propagandával.

Mi a helyzet a mi pártunkban jelenleg? Pártunk különböző időszakokban a konkrét elemzés követelményének megfelelően vetette fel a valláshoz való viszony kérdését a párton belül. A felszabadulás után, amikor nagy tömegek fordultak a párt felé, amelyek az ellenforradalmi Horthy-rendszer huszonötéves ideológiai nyomása után nem tudtak egycsapásra megszabadulni a múlt előítéleteitől, pártunk nem helyezte előtérbe a vallásos világnézet elleni harcot. Az új párttagok felvételénél sem azt vizsgálta, hogy mi a pártba belépni kívánó dolgozónak a nézete a vallásról, hanem elsősorban politikai állásfoglalását és magatartását. Irreális és politikailag káros lett volna megkövetelni, hogy az a több százezer munkás és paraszt, aki a felszabadulás után lépett be a pártba, már a pártba való belépése előtt kész materialista és ateista legyen. A döntő az volt, hogy felismerték a párt politikájának helyességét, követték és támogatták ezt a politikát a reakció elleni harcban. Sok olyan becsületes munkás és paraszt került ekkor a

[4] Jaroszlavszkij: A kommunisták és a vallás. Kossuth. 1959. 42. old.

pártba, akik különböző mértékben és különböző körülmények következtében nem tudták magukat kivonni a vallásos előítéletek hatása alól Ezekkel a párttagokkal szemben az egyedüli helyes módszer a turelmes felvilágosító munka volt, annak elősegítésére, hogy az osztályharc tüzében, a párton belul, fokozatosan szabaduljanak meg előítéleteiktől.

Új helyzet állott elő a fordulat éve után, miután pártunk uralkodó párt lett, a szocializmus építésének irányítója és vezetője. Az objektív helyzetet, a szocializmus építésének és ezen belül a kulturális forradalomnak a konkrét körülményeit továbbra is figyelembe kell vennünk. A szocializmus építése, a társadalmi, politikai és gazdasági viszonyokban bekövetkezett változások meglazították a vallásos világnézet társadalmi gyökereit is. Általában megnőtt a dolgozó tömegek öntudata politikai és világnézeti tekintetben is.

A vallásos világnézet társadalmi gyökerei ugyan meglazultak, a szocialista kulturális forradalom eredményeként meggyengült a vallásos világnézet ismeretelméleti alapja is, de egy percre sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a vallásnak még mindig vannak gyökerei, elsősorban a társadalom elmaradottabb rétegeiben: a falusi lakosság és a városi kispolgárság között, elmaradottabb munkásrétegek, asszonyok és fiatalok, valamint az értelmiség között.

Társadalmunkban lényegében megszűntettük a dolgozó tömegek kizsákmányolását, a szocializmus építése tervszerűen folyik. Hiba lenne azonban nem látni, hogy a társadalmi folyamatok tervszerű irányítása és tudatos ellenőrzése még nem egyformán terjed ki minden területre. A szocialista termelési viszonyok még nem egyedüliek, a népgazdaság fontos területein még jelentős szerepe van a kisárutermelésnek, ami egyutt jár a tudományos tervszerűség es a tudatos ellenőrzés hiányával, a bizonytalanság, az idegen erőktől való függőség érzésével a kisárutermelőknél. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a vallásos nézetek fennmaradhassanak. Azt sem lehet állítani, hogy a szocializmus építésének tervszerű folyamatában nincsenek negatív jelenségek, nehézségek. A szocializmus építésének zökkenői, a múltban elkövetett hibák, az ellenforradalmi felkelés közvetlenül, vagy különböző társadalmi, politikai, pszichikai és erkölcsi áttételekkel ugyancsak elősegítették és elősegítik a vallási előítéletek fennmaradását. Végül igen fontos tény az is, hogy a szocializmus egyelőre nem az egyetlen társadalmi rendszer a világon. Fennáll még a kapitalista világ a maga kizsákmányoló viszonyaival, ellentmondásaival, hidegháborús politikájával. Ez a tény különböző csatornákon — nem utolsósorban a nemzetközi helyzet feszültségén keresztül — meghosszabbítja a vallásos nézetek fennmaradását.

Mindezek a tényezők társadalmunkban még akadályozzák, fékezik azt a megindult folyamatot, melynek során a dolgozó tömegek megszabadulnak a vallásos előítéletektől. A társadalom különböző rétegeitől, melyek ma még hordozói a vallásos előítéleteknek, a párt tagjai sincsenek elzárva, és így ők sem mentesek az említett tényezők hatásától. A lényeg azonban az, hogy ma már a vallás társadalmi bázisa sokkal szűkebb, mint volt, s a feltételek sokkal kedvezőbbek az egész dolgozó nép és a párttagság világnézeti neveléséhez. A vallásnak még meglevő társadalmi gyökereit nem azért kell számba vennünk, hogy megalkudjunk a vallásos előítéletekkel, hanem azért, hogy konkrétan tudjuk folytatni a vallás elleni ideológiai harcot. Ezt parancsoló szükségszerűséggel előírja a szocializmus építésének meggyorsulása, a szocialista kulturális forradalom jelenlegi szakasza is.

Természetes, hogy a világnézeti nevelésben a legmagasabb követelményeket a kommunisták elé állítjuk. A párt a szocializmus építésének jelenlegi szakaszán nem tűrhet soraiban vallásos eszméket, idegen, ellenséges nézeteket. A párt elveitől idegen, vallásos, idealista világnézettel minden párttagnak le kell számolnia, le kell küzdenie a gyakran még saját gondolkodásában élő téves eszméket is. Mindezt azonban a párton belül is elsősorban az eszmei nevelőmunka eszközeivel kell elérnünk. A vallásos előítéletekkel való teljes szakításhoz a párttagok nem egyszerre jutnak el. Azonnal és szigorúan érvényt kell szerezni ennek a követelménynek azoknál a párttagoknál, akik felelős állami és pártfunkciókat töltenek be, akiknek eddig is megvolt a lehetőségük arra, hogy munkájuk, marxista—leninista képzésük során megszabaduljanak a vallásos előítéletektől. Különösen fontos a határozott materialista, ateista állásfoglalás, a materialista tudományos világnézet kialakítása az értelmiségi párttagoknál.

A párt nem engedheti meg *senkinek*, hogy a soraiban vallásos nézeteket terjesszen. Ez a párt eszmei egységét fenyegetné és súlyosan veszélyeztetné a munkásosztály hatalmát is. Az a párttag, aki a pártban, vagy a párton kívül vallásos nézeteket terjeszt, nem méltó arra, hogy marxista—leninista párt tagja legyen, ezért a pártból el kell távolítani.

Világos azonban, hogy másként kell megítélni azokat az egyszerű párttagokat, munkásokat és főleg parasztokat, akik bár maguk nem aktív terjesztői a vallásos nézeteknek, de még hisznek bizonyos vallási előítéletekben, a család, a környezet hatása következtében nem tudtak azokkal teljesen szakítani. Ilyen emberek még most is kerülhetnek a pártba, különösen falun. Az új párttagok felvételénél ma is elsősorban az osztályharcban, a szocializmus építésében való helytállás a döntő. Ezen az alapon kell például megerősíteni falusi pártszervezeteinket paraszt párttagokkal.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése megnövekedett feladatokat állít a falusi pártszervezetek elé, kemény helytállást követel a párttagoktól az osztályharcban, a szocialista mezőgazdaság megteremtésében és megerősítésében. A pártba most belépő parasztnál tehát nem azt kell nézni, hisz-e az istenben, vagy nem, hanem hogy egyetért-e a párt politikájával a munkás-paraszt szövetség, a mezőgazdaság szocialista átszervezése kérdésében stb. Ezekkel a párttagokkal is meg kell értetni, hogy a vallásos, idealista világnézet ellentétes a párt ideológiájával, a letűnt reakciós osztályok érdekeit szolgálja, s azt le kell küzdeni. Ehhez azonban elvtársi segítséget kell nyújtani, türelmes nevelőmunkára van szükség. Helytelen útra téved az a pártszervezet, amely az ilyen párttagok problémáját elsősorban adminisztratív eszközökkel — a pártból való kizárással — akarja megoldani. Sajnos, egyes pártszervezetekben vannak ilyen szektás törekvések, amelyek csak kárt okoznak, mert háttérbe szorítják az ideológiai felvilágosító munkát, a párttagok nevelését.

Míg az opportunista liberalizmus abban nyilvánul meg, hogy egyes partszervezetekben megengedhetetlen elvi engedményeket tesznek: elnézik a párton belül felelős tisztségviselők vallásos megnyilvánulásait, egyházi szertartásokon való részvételét, nem folytatnak semmiféle ideológiai harcot a vallásos előítéletek ellen, addig a szektásság a túlzott türelmetlenségben jelentkezik, amely a vallás problémáját az őt meg nem illető első helyre teszi, mindenkivel szemben egyformán magas követelményeket állít és az adminisztratív intézkedéseket az ideológiai nevelőmunka elé helyezi. Pártszervezeteinknek el kell kerülni mind a két végletet, meg kell tanulni a konkrét helyzetből kiindulni és a követelményeket konkrétan megszabni.

A kommunisták folytassanak harcos ateista propagandát!

A szocialista kulturális forradalom jelenlegi szakaszán a párt nemcsak azt várja tagjaitól, hogy magukban küzdjék le a vallásos előítéleteket, hanem azt is, hogy harcos képviselői legyenek a párt világnézetének, a dialektikus materializmusnak, hassanak környezetükre, segítsenek eloszlatni a vallási ködöt, a szellemi sötétséget.

A párttagság jelentős része becsülettel eleget tesz ennek a kötelességének is. Pártszervezeteink széleskörű felvilágosító munkát folytatnak a tömegek között, aktívan alakítják, befolyásolják a tömegek gondolkodását. De sok párttag még nem tesz eleget ennek a kötelességének. Sőt akadnak olyanok is, akik ahelyett, hogy formálnák, befolyásolnák a vallásossággal terhes közvéleményt, maguk is uszályába kerülnek, a közvéleményre, a családra hivatkozva részt vesznek egyházi szertartásokon. Az ilyen hivat-

kozás a valóságban a vallás kérdésében tanúsított opportunizmus igazolása. A párt számol az objektív helyzettel, a tömegek egy részének vallásos érzéseivel, a közvéleménnyel, de nem azért, hogy világnézetileg hozzáidomuljon, hanem azért, hogy átformálja, alakítsa a közvéleményt.

Tudjuk jól, hogy a vallást erőszakkal megszüntetni nem lehet, nem lehet felszámolni a vallásos nézeteket *csak* eszmei felvilágosítással sem; a vallás megszűnése végső soron objektív folyamat — a társadalom objektív átalakításának — eredménye. De azt is tudjuk, hogy a vallás, mint társadalmi jelenség, nem szűnik meg aktív ideológiai és politikai harc nélkül. A vallásos nézetek hosszú ideig való fennmaradásának nemcsak társadalmi gyökerei vannak, a vallásos ideológia szívóssága igen jelentős mértékben ideológiai tényezőkkel is magyarázható. A vallás, mint ideológiai forma — a többi ideológiai formához hasonlóan — a társadalmi létet tükrözi, a gazdasági alap felépítménye, de ugyanakkor viszonylagos önállósággal is rendelkezik. Ez azt is jelenti, hogy a lét változásait a tudat nem automatikusan követi. A tudat elmaradása különösen erős a vallás esetében, hiszen a vallás az ideológiai felépítmény egyik „legfelsőbb rétege", melynek az alappal való kapcsolata igen bonyolult, közvetett. Számos példa van rá, hogy egyszerű emberek mindennapi gyakorlati életukben, munkájukban már szakítottak a vallással, munkájukban nem várnak csodákat, nem isten segítségére, hanem saját és a társadalom erejére számítanak. De nem tudtak még szakítani a vallásos nézetekkel világnézetükben, általában hisznek istenben, a csodákban, „sorsban" és nem biztosak abban, hogy semmi sincs a halál után. Világnézetük tehát elmarad az objektív helyzetük, gyakorlati tetteik mögött. Ennek a kettősségnek a megszüntetéséhez, a tudat elmaradásának felszámolásához felvilágosító nevelőmunkára van szükség.

A vallásos nézetek fennmaradásában nagy szerepe van a hagyományoknak, a tradíciónak. A vallás, mint ideológiai forma évezredes múltra tekinthet vissza, fennállását ma elősegíti a megszokás ereje is. Évezredek alatt annyira behatolt az emberek tudatába, mindennapi életébe, hogy sokan el sem tudják az életet képzelni vallás nélkül. A megszokás általában az egyik legszörnyűbb ellenerő, amit a szocialista forradalomban le kell küzdenünk. Az egyház mindig is értett ahhoz, hogy ezt az erőt saját szolgálatába állítsa. Az emberi élet legfontosabb eseményeit — születés, házasság, halál, betegség, gyógyulás, vetés, aratás stb. — a vallással, vallásos szertartásokkal hozta kapcsolatba. Nem szabad elhanyagolnunk a vallás pszichológiai oldalát. Az egyházak nagy tapasztalatra tettek szert abban, hogyan lehet hatni az emberek pszihikumára, érzelmeire. Ünnepélyes szertartások egész

sorát, a művészi ráhatás (képzőművészet, zene stb.) különböző formáit használják fel erre a célra. A vallás leküzdésére ezt a pszichológiai, érzelmi hatást is le kell győzni, helyes irányba kell befolyásolni az emberek érzelmeit, esztétikai igényeit. Mindez automatikusan nem mehet végbe, csak széleskörű céltudatos nevelőmunka eredménye lehet.

A múltban — amikor tehette — az egyház a vallásos nézetek terjesztése érdekében nem riadt vissza a lelkiismereti terror alkalmazásától sem. Népi demokráciánk szigorúan tiltja és üldözi a lelkiismereti terrort. Emlékezetes azonban, hogy az 1956-os ellenforradalmi felkelés után az egyház egyes képviselői nálunk is megpróbáltak ismét visszatérni a lelkiismereti terror eszközeihez, például az iskolai hitoktatás kérdésében. Ezeknek az eszközöknek az alkalmazása átmenetileg nagy kárt okozott az emberek, különösen a tanulóifjúság gondolkodásában, érzésvilágában. Csak a közvélemény, az állami és társadalmi szervek határozott fellépése vetett véget ennek a lelkiismereti terrornak. Ez az eset megmutatta, hogy a vallásosság csökkenése társadalmunkban kifejeződik a hitoktatásra jelentkezők számának fokozatos csökkenésében is, de a szervezett lelkiismereti terror, ha idejében nem lépünk fel ellene, átmenetileg gátolhatja, sőt visszavetheti ezt a folyamatot. A lelkiismereti terrorral szemben a felvilágosult közvélemény a leghatékonyabb erő.

Népi demokráciánk tiltja és üldözi a lelkiismereti terrort, de törvényes lehetőségeket biztosít az egyházak hitbuzgalmi tevékenysége számára. Ez a hitbuzgalmi tevékenység is aktív forrása a vallásos nézeteknek, előítéleteknek. És az egyház hitbuzgalmi tevékenységét olyan mértékben igyekszik fokozni, amilyen mértékben érzi a tömegek eltávolodását a vallásos élettől. Az egyház mindent elkövet, hogy megőrizze a hívőket és visszaszerezze az „elveszetteket". Ennek érdekében széleskörű propagandát és agitációt folytat a templomokban és azon kívül, szóban és írásban. Ez is az aktív ideológiai harc, a felvilágosító nevelőmunka jelentőségére hívja fel figyelmünket.

A materialista-ateista felvilágosító munka nagy körültekintést és türelmet igényel a kommunistáktól és a pártszervezetektől. Azok a pártszervezetek, amelyek nem elég megalapozottan és átgondoltan végzik ezt a munkát a tömegek között, ebben helytelen módszereket alkalmaznak, gyakran több kárt okozhatnak, mint hasznot.

Tisztázni kell minden párttag előtt a vallás elleni harc helyes módszereit és formáit. A vallás elleni ideológiai harcot nem szabad összetéveszteni a hívők vallási érzelmeinek durva megsértésével, erőszakoskodással. Nem szabad összekeverni a vallás, mint világnézet elleni harc eszközeit, módszereit a klerikális reakció elleni harc módszereivel. Míg a vallásos világnézet leküzdésében

a *felvilágosító és nevelőmunka* eszközeit alkalmazzuk, addig a klerikális reakció ellen a politikai és adminisztratív harc minden eszközét igénybe vesszük, mivel a klerikális reakció a népi hatalom, a munkásosztály, a szocializmus ellensége. A vallásos nézeteket azonban osztja sok becsületes dolgozó is, aki híve a szocializmusnak, aktívan részt vesz a szocializmus építésében. A vallás elleni harcban Lenin tanácsát kell követnunk: „A vallásos előítéletek ellen rendkívül óvatosan kell harcolnunk. Sok kárt okoznak azok, akik a harc hevében megsértik a vallásos érzületet. Propagandával, felvilágosítással kell harcolni. Ha kiélezzük a harcot, felingerelhetjük a tömegeket; az ilyen harc megszilárdítja a tömegek vallási elv szerinti megoszlását, a mi erőnk pedig az egységben van."[5] Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a vallásos előítéletektől való megszabadulás egyik legjobb gyakorlati útja: a tömegek közvetlen részvétele a szocializmus építésében, az aktív közéleti és politikai munkában.

A közvélemény átformálásában, befolyásolásában minden kommunistának részt kell vennie. Az egyik legfontosabb terület, ahol ilyen nevelőmunkát kell folytatni — a család. Ma még csaknem minden párttag családjában akadnak vallásos emberek: szülők, feleség, hozzátartozók. Vannak párttagok, akik magukat sem tudják teljesen kivonni a vallásos családi környezet hatása alól. Azok pedig, akik magukban már következetesen szakítottak a vallásos előítéletekkel, gyakran látszólag megoldhatatlan konfliktusokba ütköznek a családi életben. A hozzátartozók türelmes világnézeti felvilágosítása, szívós meggyőzése minden párttag kötelessége. Először: a világnézetileg elmaradott, vallásos előítéletekkel terhelt család visszahúzza a kommunistát is, akadályozza a párt által rábízott feladatok teljesítésében. Másodszor: a vallásos téveszmék a kommunista családjában, veszélyeztetik és felboríthatják a boldog családi életet. Harmadszor: nem tud az a kommunista eredményes felvilágosító munkát folytatni a tömegek között sem, aki nem képes megoldani ezt a feladatot a családján belül. Különbséget kell tenni azonban az idős szülők és a fiatalabb hozzátartozók nevelése között. A legfontosabb a fiatalság, a gyermekek ateista nevelése.

A párt tagjainak a családon belül a meggyőzés és a nevelés eszközeivel feltétlenül el kell érni, hogy a gyermekeket vallási előítéletektől mentes, a korszerű tudományos materialista világnézet szellemében neveljék. Ez már csak azért is döntő, mert az egyház tevékenyen munkálkodik a fiatalság körében, kihasználja azt a lehetőséget, hogy a fiatalok világnézete könnyen formálható, nem rendelkeznek még kellő élettapasztalatokkal a vallás társadalmi

[5] Lenin Művei. 28. köt. 178. old.

szerepére vonatkozóan, és nem folyik eléggé megalapozott, színvonalas ateista-nevelőmunka sem körukben. A pártszervezeteknek ezért nagyobb figyelmet kell fordítani az ifjúság körében végzett világnézeti nevelőmunkára, aminek viszont nélkülözhetetlen feltétele, hogy elsősorban a párttagok gyermekei materialista szellemben nevelkedjenek.

A vallás hívei azzal az érvvel próbálják védelmezni az ifjúság vallásos szellemű nevelését, hogy csak ez ad erkolcsi alapot az ifjúságnak. Még magukat felvilágosultnak nevező, istenbe nem hívő emberek között is van olyan vélemény, hogy az ifjúságnál vallásos nevelésre szükség van, mert csak ez ad szilárd erkölcsi fogalmakat, erkölcsös magatartást az ifjúságnak. Ezt az előítéletet természetesen erőteljesen táplálja maga az egyház is. A Vatikán hivatalos lapja, a „l'Osservatore Romano", például az erkölcs és a materializmus ellentétéről közöl vezércikket ez év október 4-én, amelyben ezt írja: „Isten megtagadása esetében elesik az erkölcs is, mert hiányzik minden szilárd alapja és minden objektív vonatkozás". Ezt a gondolatot ismétli a magyar „Vigilia" is, amikor az ifjúság körében tapasztalható erkölcsi hibákat „a vallásos élet tagadhatatlan csökkenésével" magyarázza. Szerinte: „vallás és erkölcs kölcsönösen feltételezi egymást; az erkölcs tulajdonképpen a vallásos élet gyakorlati megnyilatkozása. A vallás Tekintélyt állít elénk, amelyik parancsol és felelőségre von; gátat és féket jelent az ösztönök és káros szenvedélyek ellen; erőt ad az erkölcsi jó gyakorlására" (Vigilia 1959. június).

De milyen „szilárd" erkölcsi alapot adott a vallás a múltban? A vallás, a vallási „Tekintély" a valóságban sohasem védelmezte meg a társadalmat az erkölcstelenségtől, a kizsákmányolástól és a szolgaságtól, a dolgozók legszentebb erkölcsi elveinek lábbaltiprásától. Vajon a valláserkölcs nem igazolta e a kizsákmányolást, vajon nem isten és a vallás nevében gyilkolták milliószámra az embereket, vajon nem szentesítette és áldotta meg a vallás a legigazságtalanabb háborúkat. A vallás — képmutató erkölcs; egyszerre hideti: „szemet szemért, fogat fogért", „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat", és „szolgák engedelmesek legyetek... uraitoknak", „a szolga nem nagyobb az ő uránál", „az istent féljétek, a királyt tiszteljétek" stb. Nem nehéz bebizonyítani — ezt már eddig is sokon megtették —, hogy azok az erkölcsi elvek, amelyeket a vallás az isteni „Tekintélyből" vezet le, a valóságban a kizsákmányoló osztályok erkölcsi elvei, nagyonis földi eredetűek, a kizsákmányoló társadalmi rend erkölcsi vetületei. Igaz-e, hogy vallás és isten nélkül nincs erkölcs? Hiszen az emberiség olyan nagyjai, mint Marx és Lenin, akik a legmagasabb erkölcsi tulajdonságokat testesítették meg, és a mártír-forradalmárok százezrei, akikre a munkás utókor csak tisztelettel és kegyelettel gondol, nem ateisták vol-

tak-e? Ők testesítették meg azokat az erkölcsi ideálokat, amelyeket ma is példaként állíthatunk az ifjúság elé. A legtisztább és a legnemesebb erkölcsi elvek testesülnek meg a kommunista pártok harcaiban, az egyszerű kommunisták millióinak tevékenységében is. A kommunista erkölcs követelményeit nem valamiféle természetfeletti tekintélyből vezeti le, hanem sokkal reálisabb alapból: a munkásosztály, a dolgozó tömegek harcaiból. Ez az erkölcs kibékíthetetlenül szembeszáll a kizsákmányoló renddel, annak mindenféle igazolásával — és az erkölcsi képmutatással. Éppen azért, mert ez az erkölcs reális talajból táplálkozik, és elválaszthatatlanul összeforrt a társadalmi haladás, az igazi nagy emberi célok szolgálatával, a kommunista erkölcs a munkásosztály, a dolgozó tömegek érdekeiből kiindulva választ ad ifjúságunknak összes erkölcsi problémáira, aktívan bekapcsolja ifjúságunkat a jövő építésébe, arra nevel, hogy az egyén boldogságát a közösség felemelkedésének és boldogulásának útján kell keresni. A valláserkölcs, ha általános formulái részben tartalmaznak is bizonyos elemi erkölcsi normákat, egészében eltereli az ifjúság figyelmét a társadalmi haladás nagy erkölcsi problémáiról, nem közelebb viszi, hanem eltávolítja az ifjúságot azok megoldásától. Az ifjúság felkészítését a jövőre, a kizsákmányolástól és elnyomástól mentes, leghumánusabb társadalomra, a kommunizmusra, csak a valláserkölcsnél magasabbrendű erkölcs, a kommunista erkölcs biztosíthatja. Ezért káros az a nézet, amely a vallás szerepét az erkölcsi nevelésben szükségesnek, de legalábbis hasznosnak tartja. Ezért kell a családot, az ifjúságot a kommunista erkölcs szellemében nevelni. Ehhez természetesen az is szükséges, hogy többet foglalkozzunk a kommunista erkölcs problémáival, a kommunista neveléssel, felvilágosító nevelőmunkánkban nagy figyelmet szenteljünk ezeknek a problémáknak a megvilágítására, magyarázatára.

A vallás elleni harcot sokoldalúan, változatos eszközökkel és módszerekkel kell folytatni. Meg kell találnunk azokat a szálakat, amelyek ma még az embereket a valláshoz fűzik, választ kell adnunk azokra a kérdésekre, amelyek izgatják a vallásos ember fantáziáját, a legkülönbözőbb oldalakról kell megközelíteni, és bomlasztani a vallásos előítéleteket. „Igen nagy hiba, a legsúlyosabb hiba lenne, amit csak marxista elkövethet, ha azt hinnénk, hogy a sokmilliós néptömegek (különösen a parasztok és kisiparosok tömegei), akiket a modern társadalom egész berendezése sötétségre, tudatlanságra és előítéletekre kárhoztatott, csak a tisztán marxista felvilágosítás egyenes útján emelkedhetnek ki ebből a sötétségből. Ezeknek a tömegeknek a legváltozatosabb ateista propagandaanyagot kell nyújtanunk, az élet legkülönbözőbb területeiről vett tényekkel kell őket megismertetnünk, így is, úgy is meg kell próbálnunk a közelükbe férkőzni, hogy felkeltsük érdeklődésüket, fel-

ébresszük őket vallásos álmukból, felrázzuk őket a legkülönbözőbb eszközökkel, a legkülönbözőbb oldalról közelítve meg őket stb."[6] A vallás elleni felvilágosító munkában éppen ezért jelentős szerepe van a természet- és társadalomtudományos ismeretterjesztésnek, az ateista hagyományok és a mai polgári ateisták felhasználásának. A társadalmi változások, a természettudományok és a technika fejlődése éppen elég ténnyel szolgálnak a vallási köd és sötétség eloszlatásához. A világ egyharmad részén a dolgozók végérvényesen megdöntötték a kizsákmányolás rendszerét, saját jövőjük tudatos formálóivá váltak. A dolgozó tömegek felszabadító harca a világ többi részében is növekvő erővel lángol fel. Az ember egyre mélyebben kifürkészi és feltárja a természet „titkait"; a szovjet űrrakéták megnyitották az utat az ember számára a világűrbe, eddig leigázhatatlannak vélt természeti erőket állít az ember saját szolgálatába. Megannyi tény, melyet fel kell használnunk a ma még vallásos emberek felvilágosításához, felrázásához, hogy „felébresszük őket vallásos álmukból".

A vallás elleni harc bonyolult és sokoldalú feladatai nem rövid időre szóló kampány feladatok, hosszú időre tervezett ideológiai harcot és nevelőmunkát követelnek. Ez a cikk nem tárgyalja ennek a harcnak valamennyi, szerteágazó kérdését. Arra kívántunk csak rámutatni, hogy elsősorban a kommunistáknak kell erre a harcra minden tekintetben felkészülniök, a kommunistákon, a kommunisták felkészültségén múlik ennek a harcnak a sikere.

[6] Lenin Művei. 33. kotet, 222. old.

Az iparfelepítés főbb problémái a második ötéves tervben

Írta **KÓRÓDI JÓZSEF**

A második ötéves terv egyik legfontosabb célkitűzése az iparfejlesztés terén az ipari termelés arányosabb területi elhelyezése. Pártunk Központi Bizottságának irányelvei a második ötéves terv elkészítéséhez erről a következőket tartalmazzák:

„A beruházásoknak a második ötéves tervben elő kell segíteniök a termelőerők, ezen belül pedig elsősorban az ipar arányosabb területi elhelyezését. A második ötéves tervben növelni kell a vidéken levő ipar részarányat. Az ipar területi elhelyezésénél célul kell kitűzni, hogy vegyipari, gépipari, könnyűipari és élelmiszeripari üzemek létesítésével növekedjék a tervidőszak alatt az iparilag elmaradottabb vidéken, elsősorban az Alföldön foglalkoztatott munkások részaránya. Miskolc, Győr, Pécs, Debrecen és Szeged nagyipari centrummá való fejlesztésén kívül elő kell mozdítani a lakosság növekvő foglalkoztatását a kisebb városok ipari fejlesztése útján is.

A főváros ipari termelésének bővítését nem új üzemek létesítésével, hanem a meglevők olyan korszerűsítésével és átalakításával kell tervezni, hogy az elegendő legyen a főváros természetes szaporodásából eredő, illetve az itt jelentkező munkaerő foglalkoztatására."*

A termelőerők, ezen belül pedig az ipar termelőerőinek ésszerű területi elosztása igen fontos népgazdaságunk fejlődése szempontjából. Az ipari létesítmények helyes területi elhelyezése nagymértékben elősegítheti a helyi erőforrások gazdaságos kiaknázását, a bővített szocialista újratermelés ütemének és a társadalmi munka termelékenységének növelését, az iparilag elmaradott területek társadalmi fejlődésének meggyorsítását, a lakosság anyagi és kulturális színvonalának emelését.

A természeti tényezők befolyásolják az ipari termelés területi elosztását, alapvetően azonban nem ezek határozzák meg, hanem objektív társadalmi-gazdasági törvények. A kapitalizmusban,

* Népszabadság 1959. szeptember 29.

mint ismeretes, az ipari termelés területi elhelyezése a tőkés társadalom törvényeinek, elsősorban az egyre nagyobb profit elérésére irányuló törekvéseknek és a konkurrenciaharcnak eredményeképpen spontán módon megy végbe, ennek következtében az ipar csak néhány körzetbe összpontosul, ugyanakkor jelentős területeken alig, vagy egyáltalán nem találunk ipari üzemeket. Ez természetesen ésszerűtlen területi kapcsolatokat eredményez, és a társadalmi munka súlyos veszteségeire vezet.

A szocialista országokban, így hazánkban is, a szocialista társadalom gazdasági alaptörvénye és a népgazdaság tervszerű, arányos fejlődésének törvénye követelményei határozzák meg alapvetően az ipar telepítését. Ezeken a törvényeken épülnek fel a szocialista ipartelepítési elvek is, amelyeket a következőkben foglalhatunk össze:

Az ipart közelebb kell vinni a nyersanyag, a fűtőanyag és az energiaforrásokhoz, valamint a fogyasztási területekhez, az ésszerűtlen és túlságosan távoli szállítások megszüntetése és az egyes vidékek természeti- és munkaerőforrásainak hatékony hasznosítása céljából.

Az ipart az ország területén arányosan kell elhelyezni, és ezzel is elő kell segíteni a korábban elmaradott, egyoldalúan mezőgazdasági körzetek iparosítását, a falu és a város közötti lényeges különbségek megszüntetését. Az elmaradott területeken is ipari gócokat kell kialakítani, mert ez a feltétele a gazdaságos termelésnek, az ésszerű irányítás biztosításának.

Az ipar telepítésének elő kell segítenie a tervszerű munkamegosztás kialakulását az ország különböző körzetei között az egyes területek szakosítása és komplex fejlesztése alapján.

Elő kell segíteni a nemzetiségi területek gazdasági, politikai és kultúrális elmaradottságának felszámolását. Figyelembe kell venni a nemzetközi munkamegosztás adta lehetőségeket és biztosítani kell az ország védelmi erőinek megszilárdítását. (Hazánkban nincsenek összefüggő nemzetiségi területek, de az elv az ország védelme és a nemzetközi munkamegosztás szempontjából számunkra is fontos.)

A szocialista ipar elhelyezésének, az ésszerű területi munkamegosztásnak a kialakítása tehát törvényszerű folyamat, amely nem függ valamely adott ország területének nagyságától, vagy népességének számától. A területi munkamegosztás és ezen belül az ipar tervszerű telepítése nemcsak olyan óriási kiterjedésű országban lényeges, mint a Szovjetunió, a kisebb országokban, többek között hazánkban is számos bonyolult problémát vet fel.

I.

A magyar ipar területi elhelyezkedésének sajátosságai, ezek okai és következményei

A második ötéves terv ipartelepítési irányelveinek helyes meghatározásához elengedhetetlenul szükséges a jelenlegi helyzet alapos elemzése, a meglévő problémákat előidéző tényezők feltárása. Az állami ipar területi elhelyezkedése a foglalkoztatott munkások száma alapján jelenleg a következő képet tárja elénk.

Megnevezés	1000 lakosból munkás és alkalmazott	1000 lakosra jutó erőgép és motorikus teljesítőképes eg KW	Az egyes iparágakban foglalkoztatott munkások és alkalmazottak területi megoszlása								
			Bányaszat	Kohászat	Gépipar	Villamos energiaipar	Építőanyagipar	Vegyipar	Könnyűipar	Élelmiszeripar	Állami ipar összesen
Budapest	231	560,3	1,3	31,1	67,2	28,8	23,5	59,1	60,0	32,7	45,6
Északi iparvidék	109	909,5	38,2	49,8	6,7	23,7	19,7	5,1	1,7	11,0	14,7
Észak-Kelet Tiszántúl	24	50,2	—	1,0	2,3	4,5	2,8	4,3	2,7	7,7	2,8
Közép és Dél-Kelet Tiszántúl	40	100,6	0,8	0,2	3,2	5,9	8,7	4,4	10,2	13,6	5,7
Duna-Tisza köze	40	72,4	1,8	—	7,5	2,6	6,2	3,2	5,2	12,4	5,7
Dél-Dunántúl	53	193,5	17,7	—	1,0	7,5	9,8	1,5	5,3	8,3	5,9
Nyugat Dunántúl	76	232,5	4,0	3,5	7,3	5,9	8,8	3,2	11,3	8,5	7,6
Észak- és Közép-Dunántúl	116	1063,4	36,2	14,4	4,8	21,1	20,5	22,2	3,6	5,8	12,0
Országos átlag ill összesen	96	401,4	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elég egy pillantást vetnünk a táblázatra, hogy lássuk: ipari üzemeink aránytalanul oszlanak meg az ország különböző területein. Mindenekelőtt túlzottan nagy részük a fővárosban összpontosul. Az ország népességének csak 19,3 százaléka él Budapesten, ezzel szemben az iparban foglalkoztatott dolgozók 46 százaléka koncentrálódik ide. Ha a bányászatot figyelmen kívül hagyjuk, mint olyan iparágat, amelynek telepítését alapvetően a természeti viszonyok határozzák meg, még kedvezőtlenebb a kép; az állami iparban foglalkoztatottak mintegy 53 százaléka dolgozik a fővárosban.

Az ipar túlzott budapesti koncentrációja következtében vidékről bevándorló ipari népesség fokozta a főváros túlzsúfoltságát, növelte a lakás, a tanterem, a víz, a gáz és egyéb ellátási problémákat. Sok igazgatási és kultúrális szerv indokolatlan fővárosi települése szintén súlyosbítja a helyzetet. Ugyanakkor az a tény, hogy az ipar termelőberendezéseinek nagyobb hányada a fővárosban van, objektíve és szubjektíve is fékezi az elmaradott területek iparosítását.

Vannak ugyanis olyan esetek, amikor az egyes iparágak vezetői arra hivatkoznak, hogy a termelés bővítése a leggazdaságosabban Budapesten valósítható meg. Ilyen természetesen előfordulhat. Ismeretes, hogy az ipari tudományos intézetek zöme, a magas szakképzettségű és nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező mérnökök és munkások többsége a fővárosban van. 1958-ban például a szocialista szektorban foglalkoztatott esztergályosok 60 százaléka, a műszerészek 74 százaléka, a szerszámkészítők 73 százaléka dolgozott budapesti üzemekben. Indokolt tehát, legalábbis a munkaerő szempontjából, hogy a fővárosban bővítsük olyan bonyolult termékek termelését, amely több fejlett ipari üzem és tudományos intézet együttműködését kívánja meg.

Sok esetben azonban az egyes minisztériumok és főhatóságok azzal érvelnek, hogy olcsóbb egy üzem fővárosi telepítése, mint vidéki elhelyezése. Ez azonban legtöbbször csak a minisztérium, vagy a vállalat szempontjából van így, de népgazdaságilag nem. Kétségtelen, hogy a vidéki üzemek építésénél gondoskodni kell víz, gáz, villanyvezetékek, lakás, bekötőutak stb. építéséről. A fővárosban ezek a költségek nem, vagy csak részben terhelik a vállalatokat, a minisztériumokat. De ha figyelembe vesszük a főváros jelenlegi helyzetét — nincs szabad munkaerő, ugyanakkor túlzsúfoltság van —, a népgazdaságot nem terheli-e az, hogy a növekvő lakosságnak lakást, jobb víz, gáz- és villanyáramszolgáltatást, több kultúrális és szociális intézményt kell a rendelkezésére bocsátani. S ha ezek a költségek nem is terhelik az egyes vállalatok vagy minisztériumok beruházási kereteit, lekötik a népgazdasági erőket ugyanúgy, mintha vidéken építkeznének.

Másrészt az is számtalanszor előfordul, hogy gazdasági szervek és szakértők azért hadakoznak a budapesti telephelyért, mert a műszaki és gazdasági vezetők — a régiek csakúgy, mint az egyetemekről most kikerült fiatalok — nem akarnak vidékre költözni. Ezt az ellenállást azonban le kell győzni. A vidékre kerülő vezetőknek megfelelő életkörülményeket kell biztosítani, a vidéki városok gazdasági és kultúrális fejlesztésének meggyorsításával és körültekintő gondoskodással.

Tapasztalható néhány minisztériumnál az a helytelen irányzat is, hogy — ha már a fővárosban nem lehet — az üzeme-

ket részben a Budapest körüli falvakba, vagy városokba telepítsék. Ez az ipar arányos területi elosztásának helytelen felfogásából ered, mert megvalósításával újabb „kispestek", újpestek", és „csepelek" gyűrűjét hoznánk létre a főváros körül akkor, amikor egyrészt számos politikai, társadalmi problémát jelent most is Budapest külső keruleteinek fővárosi színvonalra történő fejlesztése. Másrészt ezzel elvonnánk főerőinket az elmaradott országrészek, elsősorban az Alföld ipari fejlesztésétől és nem tudnánk kialakítani fejlett nagyvárosokat, amelyeknek vonzó hatása vetekedhetne Budapestével.

Nem mehetünk szó nélkül el olyan kérdések mellett sem, hogy a letelepült ipar mellett az építőiparban foglalkoztatottak tobb mint 60 százaléka is a fővárosban dolgozik. Sok munkás él munkásszállásokon távol a családjától, akiknek politikai és társadalmi nevelése rendkívül nehéz. Ezenkívul naponta több tízezren járnak be dolgozni Budapestre 50—60 km-es körzetből, sőt még távolabbról is.

Budapest mellett szembetűnik a Magyar Középhegység és a Mecsek vidékének ipari fejlettsége. 1957-ben itt dolgozott az állami iparban foglalkoztatottak 31,8 százaléka, bár a népességnek csak 29,6 százaléka élt itt. E terulet fejlettségét mutatja az is, hogy lényegesen magasabb itt az 1000 lakosra jutó villamosenergia felhasználása, mint bárhol az országban. Szemben Budapesttel, ahol a gépek és erőgépek meghajtóerejének 26,8 százalékát találjuk, ezeken a terüleketen összpontosul az országos állomány 61,6 százaléka. Ennek oka az, hogy ezek az ipari vállalatok zömmel nehézipari (bányászati, kohászati, gépipari és villamosenergiatermelő) üzemek, amelyekben magasabb a gépesítettség színvonala, mint más iparágakban.

A Magyar Középhegység iparvidékein domborodik ki a legjobban a magyar ipar településének másik egészségtelen sajátossága, ami abban nyilvánul meg, hogy az ipar túlzottan specializált. Komplex jellegűnek az országban csak Budapest, és valamennyire az északi iparvidék ipara tekinthető, bár még itt is szembetűnnek kedvezőtlen vonások. Itt bányásszák például széntermelésünk 40 százalékát, itt termelik a kohászati termékek felét, ugyanakkor a könnyűiparnak alig másfél-két százaléka települ itt. Hasonlóképpen Észak- és Közép-Dunántúlon, amely a bányászat, a kohászat és a villamosenergiatermelés egyik centruma, a könnyűiparnak csupán 3—4 százaléka található.

Ezzel szemben az Alföldön az élelmiszeripar és a könnyűipar mellett elenyésző a nehézipari üzemek aránya. Ez az egyoldalúság az ipari területeken csakúgy, mint az Alföldön foglalkoztatottsági nehézséget okoz. Az iparvidékeken a könnyűipar hiánya a női munkaerő, az Alföldön a nehézipar hiánya a férfi munkaerő) meg-

felelő elhelyezését nehezíti meg. Bács-Kiskun megyében például az iparban foglalkoztatott dolgozók 43 százaléka, Csongrád megyében pedig közel 47 százaléka volt nő. Ezzel szemben az egyoldalúan nehézipari jellegű Komárom megyében csak 18,5 százalék, Borsodban pedig csupán 15,9 százalék volt a női munkavállalók részaránya.

Szemben az iparvidékekkel, hazánk területének mintegy 64 százalékán, — ahol a népességnek több mint a fele él, — az állami iparban dolgozók alig 22,6 százalékát találjuk. Különösen elmaradott az Alföld, ahol például a Tiszántúlon és a Duna—Tisza közén az ipari munkások és alkalmazottak aránya az összlakossághoz viszonyítva az országos átlagnak még a felét sem éri el.

Az ipar elégtelen részaránya ezeken a területeken sok gazdasági és társadalmi problémának a gyökere. Anélkül, hogy ezeket részletesen elemeznénk, vagy felsorolnánk a következő jelenségekre hívjuk fel a figyelmet. Egészségtelenül nagy a lakosság elvándorlása ezekről a területekről. A munkaerő vándorlás természetesen bizonyos mértékig indokolt. Az ország iparosításra kedvezőbb adottságokkal rendelkező területein ugyanis nem rendelkezünk elegendő munkaerővel, ezért az ipar további fejlődése még ezután is érezteti munkaerő-szívó hatását.

Részben tehát természetes folyamat — a városiasodás törvénye alapján — részben azonban az első ötéves terv idején alkalmazott helytelen falusi politikánk és az ipartelepítés helyes elvének elhanyagolása következtében az ország egyes területeiről olyan mértékben távoztak el ipari körzetekbe — nagyszámban Budapestre — a dolgozók, hogy a mezőgazdasági munkákat, főleg a termelőszövetkezetekben, nem tudták kellően elvégezni.

A munkaerővándorlás fékezte a mezőgazdaságban a belterjes gazdálkodás fejlődését és fokozta a városok, elsősorban Budapest zsúfoltságát és az ebből fakadó nehézségeket. Különösen kedvezőtlen volt az, hogy gazdasági, társadalmi és politikai okokból túlnyomó többségben fiatalok voltak az elvándorlók.

Nemcsak gazdasági, hanem társadalmi szempontból is kedvezőtlen az alföldi területek ipari fejletlensége. Alacsony a munkások részaránya, nagy területeken nincs iparilag és kulturális szempontból is fejlett nagyváros a közelben, nehezebben lehet szervezni, irányítani, nevelni az itt élő tömegeket. Mostohábbak a kulturális fejlődés körülményei. Mindezek következtében itt a társadalmi előrehaladás is lassúbb, mint másutt, a fejlettebb ipari körzetekben.

Ha iparcsoportonként, vagy iparágak szerint vizsgáljuk a termelés területi megoszlását még kedvezőtlenebb képet kapunk. Budapestre tömörül például a gépipar több mint kétharmad része, a vegyipar- és a könnyűipar 60 százaléka, és az élelmiszeripar 32,7

százaléka. Ugyanakkor az Alföldön a nehéziparnak alig 10—12 százaléka, a könnyűiparnak 18 százaléka és az élelmiszeriparnak 33,7 százaléka települ.

Ez a szerkezetbeli megoszlás azt mutatja, hogy feldolgozó iparunk a nyersanyagforrásoktól, és sok esetben a fogyasztási körzetektől is viszonylag távol helyezkedik el, és ez sok fölösleges, ésszerűtlen szállítást tesz szükségessé, a társadalmi munka jelentős részének pazarlásához vezet.

A fővárosi élelmiszeripar néhány ágazatának (malomipar, szeszipar, húsfeldolgozás) nyersanyagát vidékről kell szállítani, hiszen Budapesten csekély a mezőgazdasági termelés. Ezzel szemben az Alföldön, ahol az élelmiszeripari nyersanyagok jelentős részét termesztik, alig valamivel van több élelmiszeripari vállalat, mint a fővárosban.

Ugyanezt tapasztalhatjuk, ha a fogyasztás szempontjából vizsgáljuk a problémát. A könnyűipar 60 százaléka települ a fővárosban, ahol a lakosságnak nem egészen egyötöde él. Hozzávetőleg tehát ez az iparcsoport — eltekintve az exporttól — termelésének csak körülbelül egyharmadát értékesíti a helyi üzletekben.

Itt kell megemlítenünk azt is, hogy aránytalanul helyezkednek el az egymáshoz kapcsolódó iparágak is. Budapesten például túlzottan koncentrálódik a gépipar, a vegyipar, és a könnyűipar, és emiatt a fűtőanyagok, a nyersanyagok, valamint a villamosenergia nagy részét vidékről kell szállítani.

Ezzel szemben az északi iparvidéken, ahol a kohászat fele települ, a gépgyártásban foglalkoztatottak száma alig 6—7 százalékban részesedik a gépipar összlétszámából. Hasonló a helyzet az északdunántúli iparvidéken is. Ez szintén arra vezet, hogy a kohászati termékek jelentős részét a fővárosi üzemekbe kell szállítani.

Az ipar jelenlegi, sok tekintetben egészségtelen területi elhelyezkedése nem a szocialista iparosítás eredménye, hanem alapvetően a kapitalizmus öröksége.

Hazánk iparának földrajzi elhelyezkedését a felszabadulás előtt ugyanazon törvények szabályozták, mint bármely tőkés országban. Az értéktörvény és a konkurrenciaharc, Ausztriától és később a fejlett tőkés országoktól való függés, a feudális maradványok, nyersanyagforrásaink „perifériális" földrajzi elhelyezkedése és Budapest sajátos földrajzi és társadalmi-gazdasági körülmények között végbement gyors ipari fejlődése, valamint más hatások eredményeképpen már az első világháború előtt is aránytalan volt a magyar ipar területi megoszlása. Míg az ország akkori, főleg ásványi nyersanyagforrásokban gazdag területein, a Magyar Középhegység, valamint a Mecsek területén úgyszólván kizárólag kitermelő ipar volt, addig Budapest kedvező földrajzi fekvése, közlekedési, munkaerő (főleg szakmunkás), ipari víz ellátási stb. adott-

saga következtében az ország feldolgozó ipari centruma lett. A feldolgozóipar budapesti koncentrációját nagymértékben elősegítette az előbbi tényezőkön kívül, a vezető feudális-tőkés állam vasúti tarifapolitikája, és a telekspekuláció is.

Még tovább növekedett az ipar területi eloszlásának egyenlőtlensége a két világháború között. Az első világháború után ugyanis a gyorsan fejlődő könnyűipar és a gépipar néhány ága úgyszólván teljesen Budapestre települt. Jellemző, hogy míg 1938-ban a gyáripari munkásság 62,3 százaléka dolgozott Budapesten, addig a gépipar egyes ágazatainak 70—80 százaléka, más ágazatok teljes egésze a fővárosba koncentrálódott. Budapesten kívül csak Észak-Magyarországon a Sajó völgyében és Salgótarján környékén, a Kisalföldön Győrött és néhány más városban Tatabánya—Dorog vidékén, valamint Pécs környékén volt valamelyest fejlett ipar. *Összefüggő, specializált, vagy komplex jellegű ipari területek Budapesten kívül nem voltak hazánkban.* Mindez természetesen a társadalmi munka pazarlását, a vidék (a falu) súlyos társadalmi-politikai elmaradottságát eredményezte.

Néhány iparág településének vizsgálata méginkább megerősíti ezt a megállapítást. A magyar alumíniumiparban például a bauxitbányászathoz közel csak egy viszonylag kiskapacitású kombinát települt Ajkán. Az országban feldolgozásra kerülő bauxit tekintélyes hányadát Mosonmagyaróvárra szállították, ahol timfölddé feldolgozva nagyrészt Németországba vitték. Ugyancsak a német törekvések hatására telepítették a Duna mellé az almásfüzitői timföldgyárat.

A felszabadulás után javult az ipar területi elhelyezése.

Az állami iparban dolgozók területi megoszlásának alakulása

Megnevezés	1949	1958
Budapest	53,9%	45,6%
Északi iparvidék	14,3%	14,7%
Északkelet-Tiszántúl	2,6%	2,8%
Közép- és Délkelet-Tiszántúl	4,4%	5,7%
Duna—Tisza köze	2,5%	5,7%
Dél-Dunántúl	4,4%	5,9%
Nyugat-Dunántúl	7,6%	7,6%
Észak- és Kozép-Dunántúl	10,3%	12,0%
Összesen:	100,0%	100,0%

A helyreállítás éveiben is figyelembe vettük az ipartelepítési elveket, arra azonban nem is gondolhattunk, hogy a tőkés rendszertől örökölt területi aránytalanságokat megszüntessük. Ennek ellenére a hároméves terv végére javult az ipar földrajzi megoszlása. 1938-ban még az iparban dolgozók 62,3 százaléka élt a fővárosban, 1949-ben csak 53,9 százaléka. Ezt azzal értük el, hogy a háború alatt megkezdett néhány vidéki telepítésű üzem építését befejeztük, továbbá az újjáépítés keretében egyes vidéki üzemekben kapacitás bővítéseket is hajtottunk végre.

Az első ötéves terv előírta az ipar túlzott budapesti koncentrációjának csökkentését, továbbá a Duna—Tisza köze és a Tiszántúl iparilag elmaradt mezőgazdasági jellegű területeinek iparosítását. A terv időszakában történtek erőfeszítések az ipar arányosabb területi elhelyezésére. Ennek eredményeként Budapest súlya csökkent, az Alföld részaránya pedig némileg emelkedett. 1949-ben az állami iparban dolgozók részaránya Budapesten 53,9 százalék volt, ez 1957-re 45,6 százalékra esett. Ugyanakkor az Alföld egyes vidékein 2—3 százalékkal nőtt a részarány. Az új vállalatok telepítésénél azonban nem érvényesultek kellő következetességgel az irányelvek. Ezt bizonyítja az is, hogy az új ipari vállalatok munkásainak 27,4 százaléka került az Alföld területén felépült új üzemekbe. Ezzel szemben az új vállalatok munkáslétszámának 23 százaléka jutott Budapestre és több mint 60 százaléka a korábban már iparosított területekre. Ha ehhez hozzászámítjuk azt, hogy az új vállalatok munkáslétszáma 1955-ben mindössze 4.5 százaléka volt az iparban foglalkoztatott munkások összességének és 1953. után a termelési célkitűzések elérését túlnyomó részben rekonstrukciókkal és bővítésekkel hajtottuk végre, láthatjuk, hogy csak szerény lépésekkel vittük előre a kapitalista örökség megszüntetésének feladatát.

Az iparilag elmaradott területek ipari súlya nagyrészt azért nem nőtt számottevően, mert az első ötéves terv beruházási előirányzataiban számításba vett új ipari létesítmények csak részben valósultak meg. Az ipari vállalatok nagyrésze pedig ugyanakkor olyan volt, hogy felépítésük leggazdaságosabban a régi — nyersanyagokban és fűtőanyagokban viszonylag gazdag — ipari területeken épülhettek fel. Hozzájárul egyes vidékeink ipari fejlesztésének elhanyagolásához az a körülmény is, hogy különösen az első ötéves terv első éveiben Budapesten számos kiaknázatlan tartalék állott rendelkezésre, és ezek viszonylag olcsó és gyors üzembővítési lehetőségeket jelentettek. Tervezésünk gyengeségét mutatja, hogy nem ismertük fel idejében ezen tartalékok korlátozott voltát. Végül meg kell említenünk azt is, hogy első ötéves tervünknek és általában eddigi terveinknek nem volt megalapozott ipartelepítési fejezete.

II.

A második ötéves terv ipartelepítési irányelvei

Az előzőkben rámutattunk arra, hogy iparunk földrajzi elhelyezkedése még mindig rendkívul sokrétű probléma. Párt- és állami szerveink felismerve az ipartelepítés jelentőségét, határozatot hoztak az ipartelepítés megjavítására. A második ötéves terv elkészítésére vonatkozó irányelvek is nagy súlyt helyeznek a feladat megoldására. Bár a második ötéves tervben viszonylag kevés új üzem építését tervezzük — és ezek jelentős része is helyhez, illetve ipari nyersanyagforrásokhoz kötött —, jelentős előrehaladásra számíthatunk az ipar földrajzi elhelyezkedésének és területi struktúrájának javításában.

Az irányelvekben a legfontosabb telepítési célkitűzés Budapest ipari részesedésének csökkentése, ugyanakkor az iparilag elmaradott országrészek, elsősorban az Alföld iparosítása. Ezt tükrözi az ipari beruházások területi megoszlásának előzetes elképzelése is.

*Az ipari beruházások és a munkáslétszám növekedésének megoszlása a második ötéves tervben.**

Megnevezés	Az ipari beruházások megoszlása %	Az ipari létszámnövekedés megoszlása %
Budapest	18,7	15,8
Északi iparvidék	23 9	18,3
Északkelet-Tiszántúl	2,8	7,1
Közép- és Délkelet-Tiszántúl	6,2	15,0
Duna—Tisza köze	12,4	11,4
Dél-Dunántúl	11,7	8,0
Nyugat-Dunántúl	5,2	7,8
Észak- és Közép-Dunántul	19,1	16,6
Összesen:	100,0	100,0

Elképzelésünk tehát az, hogy a második ötéves tervben ipari beruházásaink 81,3 százalékát kell vidéken megvalósítani, és 18,7 százaléka jutna a főváros iparának fejlesztésére Az Alföld részesedése az ipari beruházásokból 21,4 százalék. Ha azonban azt

* Előzetes számítási anyag alapjan.

is figyelembe vesszük, hogy az új ipari dolgozók 33,5 százaléka jutna az Alföldre, láthatjuk, hogy milyen jelentős erőfeszítésről van szó. Hosszabb távlatban még világosabban kitűnik a tendencia, ugyanis, ha a második ötéves tervben elkezdett és 1965 után befejeződő létesítményekhez szükséges létszámnövekedéseket is figyelembe vesszük, úgy Budapest részesedése 15,8 százalékot tesz ki, míg a többi vidékre jut.

A főváros túlzott ipari súlyának csökkentését elsősorban a vidék nagyobb arányú ipari fejlesztésével kívánjuk elérni. Az irányelvek szerint országos jelentőségű új üzem Budapesten nem épül, sőt az az elv, hogy elsősorban az elavult épületekben dolgozó és nagyobbrészt vidéki nyersanyagokat felhasználó üzemek közül számosat ne Budapesten építsenek újjá, hanem vidékre telepítsenek át. Ebből a célból az Országos Tervhivatal, a minisztériumokkal és a Fővárosi Tanáccsal együtt felmérte és a következőképpen kategorizálta a fővárosi üzemeket: jelenlegi telephelyükön tovább fejlesztendők; meglevő kapacitásukkal tovább működhetnek, de nem fejleszthetők; visszafejleszthetők; egyszerre vagy fokozatosan kitelepítendők.

A bővített szocialista újratermelés ütemének és hatékonyságának fokozása hazánk gazdasági fellendítésének nagyfontosságú kérdése. Mivel a rekonstrukciók és bővítések a termelés növelésének általában leggazdaságosabb módszerei, — és erre elsősorban Budapesten van nagy lehetőség — szerény beruházási lehetőségeinket figyelembevéve nem mondhatunk le róluk. Ezért a termelés növelése érdekében rekonstrukciókkal együtt üzembővítéseket hajtunk végre Budapesten is.

Alapvető követelményként be kell azonban tartani azt az elvet, hogy az iparfejlesztés munkaerő-szükséglete nem haladhatja meg a főváros természetes szaporodásából eredő, illetve a helyből fedezhető munkaerő forrásokat. Csak így számíthatunk arra, hogy enyhüljenek azok a nehézségek, amelyek Budapest túlsúlyoltságából fakadnak.

Ugyancsak fontos felismerni és következetesen megvalósítani azt az elvet, hogy Budapest körül ipari gyűrű kialakítása sem gazdaságilag, sem társadalmilag nem helyes, eltekintve néhány üzem felépítésétől, amelyek Budapest iparának egészségesebb szerkezetét teremtik meg (pl. Váci cementgyár).

Mint az előzőekben láttuk, az *Alföld, különösen egyes területeinek iparosítása, viszonyítva az előző időszakhoz, meggyorsul és tervszerűbbé válik.* Hazánk iparilag elmaradott területeinek iparosítását alapvetően megköveteli a szocializmus gazdasági alaptörvénye. A szocializmus alapjainak lerakása falun, a magas színvonalú nagyüzemi termelés minél gyorsabb és eredményesebb megvalósítása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése által felszaba-

duló munkaerők foglalkoztatása szempontjából egyaránt fontos az iparosítás. Az Alföld iparosítása helyben, vagy legalábbis a lakóhelyhez közel biztosít munkát a lakosság tekintélyes rétegének, ezért társadalmi hatásában is jelentős. A gyárakban üzemi munkássá váló volt paraszti dolgozók nemcsak a magasabb műszaki kultúrának, hanem a szocializmus eszméinek is öntudatosabb terjesztőivé válnak. A szocialista falu kialakításának, a város és a falu közötti lényeges különbségek megszüntetésének így határozott lendületet ad majd az Alföld iparosítása.

Különösen nagy jelentőségű az iparfejlesztés Csongrád és Szentes körzetében, továbbá a Duna—Tisza közén, de számottevően fejlődnie kell az iparnak Hajdú és Szabolcs megye néhány kedvezőbb adottsággal rendelkező településében is. Természetesen a sok évtizedes elmaradottságot nem lehet rövid idő alatt felszámolni. Ezért, bár a második ötéves tervben jelentős erőfeszítéseket kívánunk tenni az Alföld iparosítása érdekében, még számos megoldatlan probléma marad.

Az Alföld iparosításának eredményeképen enyhülnek a nehézségek a férfi munkaerők elhelyezkedése terén. Ugyanis a terület adottságainak leginkább megfelelő könnyűipari és élelmiszeripari üzemek telepítése mellett főleg férfi munkaerőt igénylő gépipari és vegyipari üzem telepítését is számításba vettük. Az ipar jelenlegi struktúrája ugyanis főleg a női munkaerőknek nyújt munkaalkalmat, mint azt korábban kifejtettük.

A második ötéves terv ipartelepítési tervének sarkalatos elve, hogy az összhangban legyen a hosszútávlatú ipartelepítési politikánk irányával. Az a tény, hogy hosszútávlatú ipartelepítési terv a tervezőknek még nem áll rendelkezésre, erősen megnehezíti a munkát, bár az eddig elkészült tanulmányok módot nyújtanak arra, hogy bizonyos tendenciákat helyesen jelöljünk meg.

A főváros ipari súlyának csökkentése és az iparilag elmaradt területek iparosításának fő célkitűzése nem jelenti azt, hogy az ipart szét kívánjuk szórni, vagy másszóval minden falut iparosítani akarnánk. Budapesttel szemben lehetetlenség volna megfelelő súlyú ellenpólusok fejlesztése, ha ilyen irányba vinnék az ipar területi struktúrájának kialakítását. Pedig az ellenpólusok megteremtése mind társadalmi, mind politikai szempontból nagyfontosságú kérdés, attól eltekintve, hogy gazdaságilag kedvezőtlen lenne az ipar széttelepítése, mert növelné a szállítási költségeket, és rendkívül megnehezítené a gazdasági irányítást. Ezért szögezi le a Központi Bizottság a tervkészítés irányelveiben Miskolc, Pécs, Győr, Debrecen és Szeged városok iparosításának fokozását; lakással, kommunális, kulturális és szociális létesítményekkel való fokozott ellátását. Hosszabb távlatban ugyanis e településeknek kell — a

városiasodás törvényének eredményeképpen — a városba irányuló népességet vonzani, Budapest szívóhatását ellensúlyozni, és körzetük politikai, társadalmi és gazdasági szervező funkcióját még jobban ellátni.

Az ipartelepítési elképzelések szerint ezeken kívül még mintegy 15—20 iparosításra alkalmas központilag elhelyezkedő kisebb városba kívánjuk koncentrálni az ipar fejlesztését.

A második ötéves tervben *biztosítani kell a társadalmi munka minden formájával való takarékoskodást az ipar ésszerű földrajzi elhelyezése útján is.* Ez a követelmény magában foglalja a termelésnek mind a nyersanyagforrásokhoz, mind a fogyasztási körzetekhez való közelvitelét, továbbá az egyes területek szakosítását és ugyanakkor komplex fejlesztését.

Az 1961—65-ös időszakban jelentős mértékben fejlesztjük a hazai nyersanyag- és energiabázisunkat. Úgy tervezzük, hogy általában a nagy anyagigényű ipari üzemeket a nyersanyag és fűtőanyagbázis közelében telepítjük. Az ipari nyersanyagokban leggazdagabb Magyar Középhegység és a Mecsek területén akarjuk megvalósítani ipari beruházásaink nagy részét, és ott kívánjuk munkába állítani az új ipari dolgozók jelentős százalékát. A második ötéves terv időszakában a szénbázisok közelében folytatjuk a pécsújhelyi erőmű építését és ugyancsak szénvidékeken kezdjük meg az új hőerőművek építését is.

Építőanyagiparunk legnagyobb létesítménye a 700 000 tonna klinker kapacitású Váci Cementgyár szintén helyi nyersanyagokra települ. Emellett kihasználva a vízi szállítás előnyeit, késztermékét kedvező körülmények között — részben ömlesztve — tudja szállítani a fogyasztó körzetekbe.

A cukoripar nagyarányú rekonstrukciójának megkezdését, és egy új cukorgyár építését is tervezzük. A gyár telephelyének megválasztásával kapcsolatban számos elgondolás látott napvilágot. Figyelembevéve azt a fő szempontot, hogy a mintegy 80 százalékban ballaszt anyagot tartalmazó cukorrépának hosszabb szállítása népgazdasági szempontból nem kívánatos, a Felső-Tisza vidékére tervezzük telepíteni az új üzemet. Az elmúlt években és jelenleg is Hajdú és részben Szabolcs megyéből a cukorrépát Szolnokra és Selypre szállították. A szállítási költségeket tehát a termelő körzetekre való telepítéssel országosan is számottevően csökkenteni lehet.

A szállítási költségekkel való takarékoskodást segíti elő egyes iparágak üzemeinek *fogyasztó centrumokba való telepítése is.* Az elmúlt években Szolnokon felépült Tiszamenti Vegyiművek kénsavüzeme mellé szuperfoszfát műtrágyagyárat építünk. A szuperfoszfát nyersanyagát, az apatitot nagyrészben a Szovjetunióból hozzuk be, a késztermék főfogyasztója pedig az Alföld. A szu-

perfoszfát műtrágyagyár Szolnokra való telepítése tehát előnyös, mert a fogyasztó körzet közelsége miatt számottevő szállítási költség megtakarítására nyílik lehetőség, továbbá az import nyersanyag szállítása is a legkedvezobb.

A budapesti fogyasztási körzethez közel kívánjuk felépíteni a Dunai Hőerőművet, az áram hosszútávú szállítása ugyanis költséges. Amennyiben például egy évi 200 MW-os erőmű által termelt áramot Tiszapalkonyáról szállítanánk — szemben a Dunai Hőerőműből történő szállítással — úgy ez mintegy 200 millió Ft hálózati többletberuházáson kívul évi 50—60 millió KWó-nyi áramveszteséget is jelentene. A Dunai Hőerőmű pedig a Szovjetunióból kedvező körulmények között importált pakura tüzelésével gazdaságosan termelhet energiat.

Ugyancsak a fogyasztási körzethez közel tervezzük elhelyezni az új sörgyárat is. A munkaerő, a nyersanyagbázis és más szempontokat is figyelembevéve szuletett meg az a javaslat, hogy az új 500 ezer hl kapacitású sörgyárat az Alföldön építsük fel, amely ellátja majd a helyi lakosság nagy részét sörrel.

Hasonló az az elképzelés, hogy fogyasztási centrumokba telepítsünk új tej- és húsfeldolgozó üzemeket és hűtőházakat is.

A társadalmi munkával való takarékoskodás fontos forrása az egyes területek specializációjának, illetve szakosításának fokozása. A területi specializáció ugyanis a munkatermelékenység kedvező alakulásának fontos előfeltétele, elősegíti az ipar egyszerű és hatékony irányítását, a szakmunkások olcsóbb képzését, az üzemek közötti munkaerő átcsoportosítási lehetőségeket, a gazdaságos sorozat gyártást és az észszerú kooperációs kapcsolatok kialakítását stb. Természetesen az egyoldalú specializáció kedvezőtlen hatású is lehet, mint arra már az előzőekben rámutattunk. Hazánk egyes területei specializációjának kialakítását részben természeti tényezők, részben természeti és társadalmi-gazdasági tényezők eredményezték. Az északi iparvidék vagy a közép és északdunántúli körzetben kialakulhatott a bányászati főprofil, mert a termelőerők fejlődésén túl megfelelő ásványi nyersanyagforrások álltak rendelkezésre. Budapest gépipari főprofilja például a szakmunkás ellátás és piaclehetőségek miatt jött létre, specializációjának tehát elsősorban társadalmi-gazdasági alapjai voltak.

A második ötéves terv időszakában ugyanakkor, amikor jelentősen fejlesztjük az egyes határozott specializációval rendelkező körzetek fő iparágait, megkezdjük az úgynevezett ipari profil nélküli területek szakosítását is.

Az északi iparvidéken a szénbányászat és a kohászat mellett a villamosenergiaipart és a vegyipart bővítjuk. Bár ezeknek még együttes részaránya is meglehetősen alacsony, a második ötéves terv végére ez a részarány számottevően megnövekszik. A vegy-

iparon belül a fejlesztés főiránya a műtrágya és műanyagipar. 1965-re a Tiszavidéki Vegyi Kombinat felépítése és a Borsodi Vegyi Kombinát 100 százalékos bővítése után ide koncentrálódik a magyar nitrogén műtrágyagyártás 86 százaléka.

Ésszerűnek látszik, hogy Északkelet Tiszántúlon az élelmiszeripar és a könnyűipar mellett a legjelentősebben a gépipar fejlődjék. Közép és Délkelet Tiszántúlon pedig a könnyű- és élelmiszeripar bővuljön a legerőteljesebben. Emellett azonban erre a területre is kell gépipari uzemeket telepíteni, a meglevőket bővíteni.

A Duna—Tisza-közén a fejlesztés a gépiparban, az élelmiszeriparban és a könnyűiparban lesz a legerőteljesebb. A második ötéves terv időszakában Kecskemét a malomgépgyártás központja lesz. Ezenkívül új finommechanikai uzemet és épületlakatos üzemet is létesítünk a városban.

Dél-Dunántúlon a leggyorsabban fejlődő iparág a bányászat. Emellett az építőanyagiparnak is jelentősen fejlődnie kell. Nyugat-Dunántúlon elsősorban a gépipar és a könnyűipar fejlesztése látszik előnyösnek. Ugyanakkor a zalai területen jelentősen fokozhatjuk a kőolajbányászatot is. A Közép- és Észak-Dunántúl hazánk egyik leggyorsabban iparosodó területe. Bár fő iparága, a bányászat továbbra is megtartja vezető szerepét, úgy gondoljuk, jelentősen bővíteni lehet a terület gépiparát, vegyiparát és kohászatát is.

Nagy tartalékokat tár fel és *jelentősen növeli a népgazdaság hatékonyságát az egyes területek komplex fejlesztéséből „gazdasági körzetesítéséből" adódó lehetőségek kiaknázása is.* A komplex fejlesztés természetesen nem jelenti az autarchiára való törekvést, ez teljesen irreális célkitűzés lenne, azonban Magyarországon sem mondhatunk le a komplex fejlesztés lehetőségeinek kiaknázásáról.

A második ötéves terv készülő tervezetéből példának a borsodi iparvidék nagyarányú komplex fejlesztését említjük meg. Az az elképzelésünk, hogy itt az egyes iparágak között jelentősen szélesíteni kell a kooperációs és szállítási kapcsolatokat. A szénbányászat gyorsabb ütemű fejlesztésével a tervidőszak végére minimálisra csökkenhet az erőművi szén területre történő beszállítása. Az energiatermelés fejlesztésével egyidejűleg jelentősen bővülnek az energiaigényes iparágak, így például a műtrágyagyártás. A kohászat hulladék termékét a nagy tömegben keletkező kohósalakot a második ötéves terv végére megfelelő berendezések felállításával teljes mértékben hasznosíthatjuk. A borsodi és tiszapalkonyai hőerőmű pernyéje alapján gazdaságos felépíteni egy falazóanyag üzemet, amely megszünteti vagy lényegesen csökkenti a terület tégla- és más építőanyag hiányát. Nagymértékben bővíteni lehet a gazdaságos termelést fokozó és kooperációs együttműködést növelő

kapcsolatokat a kohászat és a gépipar, a vegyipar és a hőerőművek stb. kozott.

A nói munkaerő fokozottabb foglalkoztatására célszerű számos lehetőséget teremteni a konnyú- és élelmiszeripar, valamint a vegyipar fejlesztésével. Szukségesnek tartjuk azonban megjegyezni, hogy bar a borsodi iparvidéken és más iparvidéken is minden valoszinuség szerint szélesedik a nők részére a munkaalkalom, azzal nem számolhatunk, hogy e tekintetben teljesen megszűnnek a problémák.

Az ipar fellendulésével párhuzamosan a lakosság friss zöldáruval való ellátásának megjavítása céljából bővíteni kell a városellátó ovezetek teruletét. A Budapest—Miskolc vasútvonal villamositásával, valamint a terulet vasúti és kozúti kozlekedésének fejlesztésével a nagy mértékben megnövekedett igényekkel arányban szukséges fejleszteni a kozlekedést. Ugyancsak nagy lakásépítési programmal és más kulturális és szociális beruházással hatékonyabban kell alátamasztani a terulet komplex fejlesztésének oteves programját.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága által kiadott irányelvek a magyar népgazdaság fejlődésének új távlatait korvonalazzák. Ezek azonban — koztuk az ipartelepítési célkitűzések — még nem végleges tervek, hanem a terv kidolgozásának az alapjai, olyan elképzelések, amelyek a terv kidolgozása során módosulhatnak, tokéletesedhetnek. A második ötéves terv készítésének munkája még a kovetkező év feladata lesz. A terv ipartelepítési fejezetének elkészítése is hátra van még. A minisztériumoknak és egyéb főhatóságoknak éppen úgy, mint a tudományos szerveknek fokozniuk kell a kovetkező hónapokban a megalapozó munkát, hogy a második ötéves terv ipartelepítési politikája hatékonyan hozzájárulhasson a népgazdaság fejlesztése fő célkitűzéseinek sikeres megvalósításához.

DOKUMENTUMOK

Közlemény a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1959. október 22-i határozatáról

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1959. október 23-án a termelőszövetkezeti mozgalom helyzetéről és továbbfejlesztéséről tanácskozott, és behatő vita után, többek között a következő határozatokat hozta:

I.

A Központi Bizottság megállapította, hogy 1958 decemberében helyesen mérte fel a gazdasági-politikai helyzetet és szabta meg a tennivalókat. A decemberi határozatot végrehajtottuk s ennek során a korábbinál lényegesen gyorsabb fejlődést értünk el a termelőszövetkezeti mozgalomban. Ez év első felében 343 ezer dolgozó paraszt lépett be a meglevő termelőszövetkezetekbe, vagy alakított új szövetkezeteket, s a termelőszövetkezetek részesedése az ország szántóterületéből 14,6 százalékról 36,6 százalékra nőtt. Sikerült e jelentős lépést úgy megtennünk, hogy a munkás-paraszt szövetség — éppen a szocialista szektor erőteljes megnagyobbodása következtében — általában tovább erősödött, s e szövetségen belül, a két dolgozó osztály között tovább mélyült a szocializmus építésére irányuló baráti összefogás tudata, és az érdekazonosság felismerése.

Végrehajtásra került a Központi Bizottság 1959 március 6-i határozata is, amellyel a párt és állami szervek a termelőszövetkezetek erőit a szervezésről a gazdasági és politikai megerősítésre csoportosították át. Ezzel lehetővé vált a nagymértékben fejlődött termelőszövetkezeti mozgalom jelentős megszilárdulása, amely a fejlesztésben a további munka alapját képezi.

II.

1. Melyek azok a legfontosabb általános tapasztalatok, amelyeket a további munka során alapul kell vennünk?

a) A parasztok tömeges belépésének egyik fő forrása: a párt politikája iránt az utóbbi években kialakult bizalom, amelyet mindenekelőtt a termelési biztonság megteremtésével és a termelőszövetkezetek megszilárdulására irányuló hathatós munkával értünk el. E bizalom, a munkásosztály és a parasztság közötti baráti jóviszony további erősítését a jövőben is döntő feladatnak kell tekintenünk.

b) A sikeres előrehaladásnak, különösen a földdel bíró kis- és középparasztok tömeges belépésének másik fő forrása az önkéntesség betartása volt, a kellő politikai feltételek előzetes megteremtése alapján. Az önkéntesség érvényesítése újabb dolgozó paraszti tömegek sikeres megnyerése érdekében a párt politikájának továbbra is sarkalatos tétele.

c) Eredményeink alapvető feltétele az volt, hogy pártszerveink és pártszervezeteink a decemberi határozat alapján kialakították a cselekvéshez szükséges elvi, politikai egységet s a legtöbb helyen szorosan kézbentartották, irányították a szervező munkát. Különösen a falu kommunistái, a megyei és járási pártfunkcionáriusok s a szervezésben résztvevő üzemi kommunista munkások végeztek lelkes, odaadó munkát.

A siker nem kis részben annak köszönhető, hogy a falun az ügy érdekében együtt léptek fel a haladás hívei; párttagok és a pártonkívüliek. Pártszervezeteinknek sikerült a szövetkezetfejlesztési bizottság keretében mozgósítani a társadalom minden fontosabb rétegét, illetve azok legjobb képviselőit; így a termelőszövetkezeti tagokat; az újonnan belépett dolgozó parasztokat; a tanácsi és a tömegszervezeti vezetőket; a gépállomási, az állami gazdasági dolgozókat; a falusi értelmiségieket, különösen a pedagógusokat és a mezőgazdasági szakembereket. Ezzel sikerült a falu szocialista átszervezésével járó bonyolult munkát több megyében és igen sok községben társadalmi üggyé tenni. A pártszervezetek továbbá ott tudtak jelentős fejlődést elérni, ahol a jó politikai munkával már hosszabb időn keresztül jó kapcsolatot építettek ki a dolgozó parasztokkal.

d) A munkásosztály igen nagy segítséget nyújtott testvéri szövetségesének, a dolgozó parasztságnak, hogy az a szocialista úton haladhasson. A munkásosztály állama nagyarányú támogatást nyújt termelőszövetkezeteink gazdasági megerősítéséhez. Az ipari munkások a kongresszusi verseny során igen sok üzemben tervük túlteljesítésével sok gépet, építőanyagot, műtrágyát adtak már eddig is a termelőszövetkezeteknek. Biztatóan fejlődik az új

alapokra helyezett patronázsmozgalom is. Az ország csaknem valamennyi jelentős ipari üzeme, állami gazdasága, gépállomása, s nagyon sok intézmény bekapcsolódott ebbe a munkába, amely egyre eredményesebb lesz, különösen ha a patronálásban részt vevők a gazdasági segítség mellett a fő figyelmet elsősorban a politikai, a vezetési, a szakmai segítségnyújtásra fordítják.

e) Még az elmúlt éveknél is jobban beigazolódott az az alapelv, amely szerint a mezőgazdaság szocialista átalakításának fő formája a mezőgazdasági termelőszövetkezet. Ezt kiegészítik az alacsonyabb típusú, egyszerűbb szövetkezeti formák, amelyeket alkalmazni kell mindenütt, ahol a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megalakításához még nincsenek meg a feltételek. Az egyszerűbb szövetkezetek nagy számmal tértek át a fejlettebb formára (302 termelőszövetkezeti csoport és 209 szakcsoport). Így a gyakorlatban bizonyosodott be, hogy az egyszerűbb szövetkezetek, ha komolyan foglalkoznak velük: előiskolái a magasabb típusú mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek. Ezért a szőlő- és gyümölcstermelő vidékeken pl. továbbra is helyes a szakcsoportok szervezése.

2. A termelőszövetkezeti mozgalom ez évi fejlődését számos figyelemreméltó új vonás jellemzi:

a) A falu szocialista átalakulásában a legfontosabb minőségi változást az idézte elő, hogy a parasztság derékhadát képező kis- és középparasztok tömegesen léptek be a termelőszövetkezetekbe. Míg az előző években a saját bevitt föld aránya alig egyharmada volt a szövetkezeti földeknek; az idén — a kis- és középparasztok tömeges belépése folytán — több mint kétharmadára emelkedett. E minőségi változást az általánosan ható tényezők mellett leginkább a következők segítették elő: (1) Az a módszer, amellyel a párt és állami szerveink nem egyszerűen termelőszövetkezetek alakítására törekedtek, hanem — ahol csak lehetett — termelőszövetkezeti községeket hoztak létre. (2) Az agitációban nem csupán a meglevő eredményekre hivatkoztak, hanem a legtöbb helyen részletesen megmutatták azt is, hogy helyileg milyen lehetőségek nyílnak a termelés fejlesztésére, a szociális és kulturális problémák megoldására, ha a község áttér nagyüzemi gazdálkodásra. (3) A földjáradék kötelező fizetésének kimondása, amely kedvező hatást váltott ki a földdel bíró parasztok, különösen az idős parasztemberek körében. (4) A termelőszövetkezet vezetőinek megválasztásánál biztosított nagyfokú demokratizmus. (5) A kulákkérdés megoldása oly módon, hogy a párt a szövetkezeti községekben magukra a dolgozó parasztokra bízta: döntsenek arról, felveszik-e a termelőszövetkezetbe a volt kulákokat vagy sem. (6) A nyílt, őszinte beszéd.

b) A korábbi évekkel szemben — amikor általában egy-egy

községben a dolgozó parasztság kisebb csoportjai, főleg szegényparasztok alakítottak szövetkezeteket — most a legtöbb helyen a községek dolgozó parasztságának túlnyomó többsége egyszerre lepett a szövetkezeti gazdálkodás útjára. Falvaink, községeink, városaink 42 százaléka vált ily módon termelőszövetkezeti községgé, várossá.

c) A termelőszövetkezeti nagyüzemi táblák kialakítására a Központi Bizottság decemberi határozata három utat jelölt meg: a termelőszövetkezeti községekben az általános földrendezést; a nem termelőszövetkezeti községekben az önkéntes földcserét; illetve a részleges tagosítást. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a három módszer közül az általános földrendezés a legcélravezetőbb, s egyben ez jár a legkevesebb politikai hátránnyal.

Az idei tapasztalatok alapján a táblakialakítás fő módszere a jövőben is a termelőszövetkezeti községekben végrehajtott általános földrendezés. Azokban a községekben, ahol a szocialista szektor aránya nem éri el a 70, illetve 80 százalékot, a nagyüzemi táblákat önkéntes földcserével kell kialakítani. Részleges tagosítás engedélyezését a Központi Bizottság a jelenlegi helyzetben nem tartja szükségesnek.

d) Az új termelőszövetkezetek jelentős része — a jól gazdálkodó és jobbmódú parasztok nagyszámú belépése folytán — tartózkodott a hitelek nagyobbmérvű felvételétől. Ez jelentősen elősegíti a saját erőből történő építkezéseket, az állóeszközállomány erőteljesebb növelését szövetkezeteinkben.

3. Termelőszövetkezeti mozgalmunk ez évi tapasztalatai bizonyítják, hogy csak a szorosan összekapcsolt, együttesen végzett szervező és megszilárdító munka eredményezhet erős, szilárd termelőszövetkezetet, egészséges termelőszövetkezeti mozgalmat. Ezért a falu szocialista átalakításában a dolgozó parasztok meggyőzése a termelőszövetkezetbe való belépésük elősegítése nem választható el a megalakult szövetkezeti gazdaságok politikai, gazdasági, szervezeti megszilárdításától. Termelőszövetkezeti parasztságunk saját erőfeszítései, s a szocialista állam hathatós segítsége eredményeként az idén alakult új és jelentősen kibővült termelőszövetkezeteink nagyüzemi gazdálkodásának megalapozása általában egészségesen fejlődik. Túlnyomó többségükben a tagság hangulata bizakodó; s a nagyüzemi gazdálkodás feltételeinek kialakításában komoly sikereket értek el. Termelési eredményeik már ebben az évben is jelentősek s több tekintetben máris fölényben vannak az egyéni gazdaságokhoz képest. Számos régebben működő termelőszövetkezetünk küzdötte fel magát a gyenge szövetkezetek színvonaláról a közepesek, s a közepesek színvonaláról a jók közé. Ennek révén a szövetkezeti gazdálkodás általános

színvonala jelentősen emelkedett. A megszilárdítás ezen általános tapasztalatai mellett számos konkrét tanulság érdemel figyelmet:

a) Az új és nagymértékben fejlődött termelőszövetkezetek megfelelő vezetésének kialakítása a termelőszövetkezetek megszilárdításának döntő feltétele. A termelőszövetkezeti parasztság általában megfelelően tudott élni ennek során jogaival és keves kivételtől eltekintve, jó vezetőket választott. Nagy segítséget jelentett e téren a Központi Bizottság decemberi határozata alapján végrehajtott káderátcsoportosítás is, melynek során párt és állami szerveink eddig mintegy 1300 főt (elnök, agronómus, könyvelő stb.) küldtek falusi munkára. További nagy segítség volt az, hogy a megyei és járási szervek a legtöbb helyen a szövetkezet megalakulása után azonnal mezőgazdasági, pénzügyi, könyvelési szakembereket, régi, tapasztalt szövetkezeti vezetőket küldtek az új szövetkezetekhez, akik huzamosabb ideig segítettek ott az új vezetőknek a kezdeti nehézségek leküzdésében.

b) A megszilárdítás döntő feltétele a termelőszövetkezeti pártszervezetek létrehozása, munkájuk javítása, s a rendszeres politikai munka végzése a szövetkezetben. Termelőszövetkezeteink csaknem 70 százalékában van jelenleg pártszervezet, s a szövetkezeti párttagok száma nyolc hónap alatt több mint 24 ezer új taggal gyarapodott, tekintélyes részüket a szövetkezetszervezésben végzett kiváló munkájuk elismeréseként tagjelöltségi idő nélkül közvetlenül párttagnak vették fel. Termelőszövetkezeti pártszervezeteink nagyobb része erejéhez és adottságaihoz képest általában már ma is jól dolgozik, s alapjában megfelelően segíti a szövetkezet vezetését, politikai munkával mozgósít a termelési feladatok végrehajtására, eredményesen harcol a paraszti ingadozás és a szövetkezeten belül itt-ott jelentkező ellenséges törekvések ellen. Megyei és járási pártszerveink feladata, hogy — különösen a téli hónapokban — többet törődjenek a termelőszövetkezeti pártszervezetek segítésével, neveléssel. A pártmunka javítása érdekében célszerű elterjeszteni azt a több helyen bevált módszert, mely szerint a pártszervezet mellett a legjobb pártonkívüli szövetkezeti dolgozókból aktívacsoportot hoznak létre.

4. Az ez évi tapasztalatok bizonyítják: a párt mezőgazdasági politikájának az a célkitűzése, hogy mezőgazdaságunk szocialista átalakítását a mezőgazdasági termelés egyidejű állandó fokozása mellett kell végrehajtani — reális és helyes. Ezt bizonyítja, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom erőteljesebb fejlődésével egyidőben a mezőgazdasági termelés színvonala is növekedett. Jelentős szerepe van ebben annak, hogy a mezőgazdasági termelés irányításában továbbra is hatékonyan érvényesül az anyagi érdekeltség, s ezáltal a szocialista szektor termelése növekszik. Ez természetesen nem önmagától következik be. A megalakulás után minden

egyes szövetkezetben a termelési tervekben ki kell dolgozni a termelés növelését szolgáló intézkedéseket. A megvalósítás fontos feltétele, hogy a tagság azokat megismerje és magáévá tegye. Gazdasági politikánk fontos követelménye továbbra is, hogy az anyagi érdekeltség biztosításával az egyénileg dolgozó parasztság termelése is megfelelően alakuljon.

5. Az év elején a termelőszövetkezeti mozgalom gyors, számszerű fejlődése váratlanul érte az ellenséges elemeket és ellenállásuk jelentéktelen volt. Később azonban — különösen a nyár folyamán a nagy táblák összevonásakor, az őszi kezdésű termelőszövetkezeteknél a tényleges közös gazdálkodás elkezdése idején — sokkal aktívabban, szervezettebben léptek fel. Tevékenységük elsősorban a következőkre irányult és irányul ma is: a nemzetközi helyzet félremagyarázására, meghamisítására; a dolgozó parasztság nyugtalanítására (pl. „nincs felkészülve az állam, hogy anyagilag segítse a szövetkezeteket", „meg fog szűnni az állami támogatás" stb.); a termelőszövetkezeteken belüli zavarkeltésre; s végül néhány helyen a nyílt fellépésre. Pártszervezeteink és pártszerveink sokszor és sok helyen nem ismerik fel az ellenség tevékenységét, és nem lépnek fel ellene kellő határozottsággal. A szövetkezetellenes jelenségek megítélésénél azonban meg kell különböztetni a megtévesztett kis- és középparasztot az igazi ellenségtől, s a csapást az utóbbira kell irányítani. A szövetkezetellenes izgatás és szervezkedés bűncselekmény, s azt a törvény teljes szigorával üldözni kell.

III.

A Központi Bizottság, megtárgyalva a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésében és megszilárdításában elért eredményeket — figyelembe véve a hibákat és hiányosságokat is —, érettnek tartja a helyzetet arra, hogy a tapasztalatok felhasználásával az új gazdasági évben is újabb jelentős lépést tegyünk a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésében, mind a szervezés, mind a megszilárdítás terén. Ennek érdekében a következőket kell tenni:

1. A termelőszövetkezeti mozgalom újabb jelentős fejlesztését sokoldalúan elő kell készíteni. E munkában továbbra is iránymutatóak a Központi Bizottság 1958 decemberi határozatának alapelvei.

a) A termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésében fő feladat a meglevő termelőszövetkezetek megszilárdítása. Éppen ezért a szervezési munka idején is megfelelő erőt és figyelmet kell fordítani a meglevő termelőszövetkezetek erősítésére. Segíteni kell a termelőszövetkezeteket abban, hogy a munkákat időben, jól elvégezzék s a munkákba az egész tagság bekapcsolódjék. Elő kell

készíteni a zárszámadásokat, a következő évi terveket, be kell fejezni a megkezdett építkezéseket stb.

A párt- és állami szervek a meglevő — bár kevés számú — gyenge termelőszövetkezet politikai, szervezeti, gazdasági megerősítését mindennapos állandó feladatuknak tekintsék. Megszilárdításukat külön erre a célra készített tervek alapján végezzék. Az ilyen termelőszövetkezetekben pártszervezők kiküldésével, agronómus, könyvelő beállításával kell a közös munka megjavítását, a munkafegyelem megszilárdítását, a szövetkezet megerősödését elősegíteni.

b) Párt- és állami szerveink a fejlesztésben maguk elé kitűzött feladatokat körültekintően, rugalmasan, a sablonokat kerülve hajtsák végre. Gondos mérlegelés alapján válasszák ki azokat a községeket, ahol a megfelelő előkészítés folytán a feltételek a legkedvezőbbek a termelőszövetkezeti fejlődés számára. A megyei és járási pártbizottságok mellett hozzanak létre 50—100 főből álló jól képzett aktívacsoportot. Ezek tagjai készüljenek fel arra, hogy a helyi, községi vezetőknek a termelőszövetkezeti szervezésben, agitációban hathatós segítséget nyújtsanak. Meg kell alakítani, vagy fel kell frissíteni a termelőszövetkezeti tagokból és a termelőszövetkezethez közelálló tekintélyes egyénileg gazdálkodókból, mezőgazdasági szakemberekből, pedagógusokból, kisiparosokból stb. álló szövetkezetfejlesztési bizottságokat. E bizottságok a pártszervezet segítségével és vezetésével mérjék fel községük adottságait, és dolgozzák ki azt, hogy helyileg milyen lehetőségeket terem a község lakossága számára gazdasági, kulturális, szociális és egyéb téren a termelőszövetkezeti útra való áttérés. A „súlyponti" községekben a párttagokkal, a község vezetőivel, tömegszervezeti vezetőkkel, termelőszövetkezeti tagokkal, a helyi értelmiségiek legjobbjaival jussanak egyetértésre abban, hogy községüket termelőszövetkezeti községgé szervezik s velük együtt alakítsák meg a népnevelőcsoportokat.

c) A szervezeti előkészületekkel egyidőben minél több helyen szervezzenek az egyéni parasztok részvételével termelőszövetkezeti látogatásokat, szövetkezeti és egyéni parasztasszonyok közti találkozókat stb. Kívánatos, hogy a sajtó és rádió is egyre fokozottabban népszerűsítse a szocialista mezőgazdasági nagyüzemeket, s konkrét példákkal bizonyítsa eredményeiket. Párt- és állami szerveink lépjenek fel határozottan s idejében a termelőszövetkezetellenes megnyilvánulásokkal szemben.

d) A nyugdíjra nem jogosult idős, munkaképtelen dolgozó parasztok termelőszövetkezetbe való belépését meg kell könnyíteni. Ezért rájuk nem kell alkalmazni a „kötelező munkaegység-minimum"-ra vonatkozó előírásokat. Ezenkívül: amely termelőszövetkezet állami tartalékföldet használ, ki kell számítani ennek a föld-

járadékát s ezt az összeget a szociális alap növelésére kell fordítani az erre rászoruló idős szövetkezeti tagok támogatása céljából. Végül a föld nélküli, vagy csekély földdel rendelkező 65 éven feluli nőknek, vagy a 70 éven felüli férfiaknak, akiknek eltartásra kötelezhető hozzátartozójuk nincs, az állam a termelőszövetkezeti nyugdíjalap terhére havi 200 Ft támogatást biztosítson.

2. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése továbbra is a párt- és állami szervek, az egész társadalom egybehangolt munkáját követeli meg. Ennek során döntően az alábbi irányelveket kell betartani:

a) A szervező és felvilágosító munka során állandóan szem előtt kell tartani azt, hogy falun a termelőszövetkezeti parasztság, valamint az állami gazdasági és a gépállomási dolgozók mellett a szocializmus legbiztosabb támasza a szegényparasztság. Látni kell azonban azt is, hogy a szocializmus csak akkor győz a faluban, amikor a középparasztok tömegei is belépnek a termelőszövetkezetekbe. Ezért a termelőszövetkezeti parasztokra és a szegényparasztokra támaszkodva, a tekintélyes, hangadó középparasztok és családtagjaik meggyőzését fontos feladatnak kell tekinteni. Meg kell velük értetni, hogy az elmaradott technikával, kis parcellákon folytatott mezőgazdasági termelés nem tudja megoldani a mezőgazdaságra váró feladatokat, s egész társadalmunk felemelkedése — és egyéni boldogulásuk is — a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől függ. E tekintélyes, hangadó dolgozó parasztok a termelőszövetkezetbe való belépésük után kapcsolódjanak be az agitációs munkába és segítsenek abban, hogy a község minden dolgozó parasztja belépjen a termelőszövetkezetbe. Az egy kh-nál nagyobb földterülettel rendelkező kétlaki dolgozók meggyőzésénél arra kell törekedni, hogy családtagjaik lépjenek be a termelőszövetkezetbe, ők maguk pedig pártoló tagként segítsék a szövetkezet munkáját. Amennyiben ez számukra előnyösebb, lehetővé kell tenni földjük haszonbérbeadását a termelőszövetkezeteknek, s kivételes esetekben el kell fogadni részükről a földfelajánlást is.

b) A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésének sikere a sokoldalú és körültekintő szervező munka mellett a jövőben is döntően a politikai nevelő, meggyőző munka tartalmi mondanivalóján, a meggyőző érvek alkalmazásán múlik. A politikai munka elhanyagolása rendkívül megnehezíti a termelőszövetkezetek megszilárdítását, és ez csak a gyenge termelőszövetkezetek számát szaporítja. A termelőszövetkezeti agitációban jelentős szerepet kell biztosítani a nagyüzem világszerte megfigyelhető térhódításának, ezen belül a kapitalista és szocialista út közti különbség ismertetésének. Hasonlóan fontos a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek nemzetközi és hazai eredményeinek ismertetése és a nagyüzemeinkben rejlő még kihasználatlan lehetőségek feltárása. Az idei

zárszámadási eredményeket különösen fel kell használni a szervező, agitációs munkában. Döntő szerepe van a meggyőzésben a helyi adottságok elemzésének, s a helyi lehetőségek megmutatásának. A termelőszövetkezeti agitáció során nagy szerepet kell biztosítani a szociális kedvezmények megismertetésének, például a termelőszövetkezeti nyugdíjnak, az SZTK-nak, a fiatalok, asszonyok problémáinak, anélkül, hogy e téren jogtalan ígéreteket tennénk. Mindezekről propagandaszervein kívül a dolgozó parasztok előtt — rétegenként — községi gyüléseken, kisgyűléseken, csoportos és egyéni beszélgetéseken egyaránt szólni kell.

3. A termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésében a falvakban elsődleges szerepe van a politikai feltételek megteremtésének, a jó előkészítésnek, s ezt követően a körültekintő, hajlékony felvilágosító és szervező munkának. A szövetkezet megalakítása után azonban az első naptól kezdve nagy gondot kell fordítani a gazdasági, szervezeti megerősítésre. Országosan — a megfelelő állami támogatás biztosítása érdekében — elsősorban anyagi tartalékokat kell képezni, s bizonyos rendeléseket is kell tenni (gép-, műtrágyaimport, építőanyag biztosítása stb.). A termelőszövetkezetek megszilárdításának központi elve továbbra is a szövetkezeti parasztság saját erőforrásainak lehető legnagyobb felhasználása, amelyet a szocialista állam sokoldalú segítsége egészít ki. Az anyagi támogatásnál változatlanul arra kell törekedni, hogy elősegítse a termelőszövetkezetek gazdálkodásának megjavítását, az állóeszközállomány növelését, az árutermelés fokozását. Szükséges azonban, hogy az eddiginél nagyobb mértékben ösztönözze a termelőszövetkezetek tagjait saját anyagi erőforrásaik felhasználására, az önállóságra, termelésük növelésére. Ezért a kormány november közepéig adja ki az új 3004-es kormányhatározatot, amely a termelőszövetkezetek állami támogatásának 1960-ban alkalmazandó módszereit tartalmazza. Ebben a 3004/1/1959. számú kormányhatározathoz képest a gyakorlati tapasztalatok alapján néhány módosítást kell végrehajtani.

a) A termelőszövetkezetek vezetését 1960-ban az ez évihez hasonló elvek szerint további, mintegy 1500 fő átcsoportosításával kell segíteni. Ezen belül az ideinél nagyobb arányban kell Budapestről küldeni falusi munkára alkalmas, a falusi életet jól ismerő embereket. Az átcsoportosítást az érvényben levő és jól bevált rendelkezések alapján az 1959. évihez hasonlóan kell lebonyolítani.

b) A gépállomási díjakat úgy állapítsa meg a kormány, hogy azok az új, még kialakulatlan termelőszövetkezeteknek nagyobb támogatást biztosítsanak, ugyanakkor a már kialakult és szilárd termelőszövetkezeteket saját gépvásárlásra ösztönözzék; az állam számára ne jelentsenek túlzott terhet. Ezért a gépállomások az új

termelőszövetkezeteknek az első évben egy normálhold gépi munkát 60 forintért, a második évben 80 forintért, a két évnél idősebb termelőszovetkezeteknek pedig 100 forintért végezzenek.

c) A gépállomások gépparkját országosan erőteljesen tovább kell fejleszteni. Emellett az eddiginél szélesebb méretekben kell lehetővé tenni saját erőből — de középlejáratú hitellel is elősegítve — a termelőszövetkezetek gépvásárlását. Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszovetkezetek kombájn és cséplőgép kivételével minden szükséges mezőgazdasági gépet megvásárolhassanak.

A termelőszövetkezetek növekvő gépállományának nagyobb javítási feladatait a gépállomásoknak kell megoldani. Ezért növelni kell gépjavító kapacitásukat.

d) A kormány a termelőszovetkezeti építkezések céljára biztosítsa a szukséges hitelkeretet, építőanyagot és építőipari kapacitást.

A termelőszövetkezeti építkezéseknél változatlanul alapelvként kell tekinteni azt, hogy központi anyaggal ellátott beruházási hitelt továbbra is túlnyomórészt csak a közös tehénállomány elhelyezésére szánt, korszerű, magtárpadlásos, részben és egyre szélesebb körben szabadszállásos, később gépesíthető istállók építésére szabad felhasználni ott, ahol a termelőszövetkezetek majorhelye véglegesnek tekinthető.

A műszakilag igényesebb építkezések kivitelezését továbbra is az Építésügyi Minisztérium vállalatai végezzék, illetve vegyék igénybe erre a célra a KTSZ-eket is.

A minisztérium időben készüljön fel a jövő évi tsz-építkezésekre, s ezek kivitelezését tegye az ideinél jóval szervezettebbé.

e) A növendékállatok, sertések es baromfiak elhelyezésére egyszerű épületeket szabad és kell építeni. Ezeket az építkezéseket a termelőszövetkezetek saját erőforrásainak maximális felhasználásával kell megvalósítani. A termelőszövetkezetekben mindenhol meg kell szervezni a községekben levő építőipari szakemberek bevonásával a saját építőbrigádokat. A fennálló hitelrendszert oly irányban kell fejleszteni, hogy az a saját erőből történő beruházásokra az eddiginél jobban ösztönözzön.

f) A műtrágyavásárlásnál biztosított kedvezményeket az 1959. január 1. után alakult termelőszövetkezetek számára változatlanul fenn kell tartani 1960-ban is.

Változtatni kell az új termelőszövetkezetek számára biztosított „indulási hitel" összegén azáltal, hogy ezt az üzemviteli kiadásokra biztosított hitellel együtt olyan összegben lehet adni, amennyit a tagok együttesen vetőmag, takarmány, mezei leltárértékben az alakuláskor összeadtak.

Elő kell segíteni a termelőszövetkezeti tagok háztáji gazdaságaiban levő állatok szaporulatának a közös gazdaság céljaira való

felvásárlását az erre a célra rendelkezésre bocsátott hitellel úgy, hogy az állam a termelőszövetkezettel kössön felnevelési (elsősorban vemhes uszőkre, kocákra), vagy hizlalási szerződést, amelynek előlegéből a szövetkezet a szóbanforgó állatokat a tagoktól megvásárolhatja.

Továbbra is fenn kell tartani azt a bevált rendszert, hogy az állam a termelőszovetkezetek által felvett hitelekből elenged bizonyos összeget akkor, ha a szövetkezet a számára 100 kh-ra előírt árutermelési mutatóit túlteljesíti. Az ily módon elengedett hitel összegét a közös alap növelésére kell fordítani és csak állóeszközállomány növelésére szabad felhasználni.

4. A termelőszövetkezeti mozgalom előrehaladásának együtt kell járnia a mezőgazdasági árutermelés fejlődésével. Ennek érdekében biztosítani kell, hogy minden termelőszövetkezeti község, város, járás és megye már az átszervezést követő első évben a nagyüzemekből, háztáji gazdaságokból és egyéni termelőktől együttesen több árut értékesítsen, mint az átszervezés előtti évben. Éppen ezért a régi termelőszövetkezetek termelésének fejlesztése mellett különösen nagy gonddal kell megszervezni az új termelőszovetkezetek gazdálkodasát, termelését. Szem előtt kell tartani, hogy az új tsz-tagok már a közös gazdálkodás első évében érezzék a nagyuzemi gazdálkodás előnyét az egyéni gazdálkodással szemben. Mindezek megvalósulását párt és állami szerveinknek a termelőszövetkezetek vezetőivel és tagjaival tudatosítani, végrehajtását szervezni, ellenőrizni és segíteni kell.

a) A termelőszövetkezetek termelési terveit úgy kell elkészíteni, hogy a termelőszövetkezeti községek és városok az alapvető mezőgazdasági termékekből (kenyérgabona, ipari növények, zöldség, szálas- és abraktakarmány, tej, tojás, hús, baromfi) már az első esztendőkben a korábbinál nagyobb mennyiséget termeljenek. Ennek érdekében már az első esztendőben különösen nagy gondot kell fordítani a közös állattenyésztés kialakítására, figyelembevéve azt, hogy a nagyüzemi állattenyésztés kialakítása hosszabb ideig tartó folyamat, amely a közös jószágállomany megteremtésére irányuló maximális erőkifejtés mellett megfelelő türelmet is követel. Ennek meg kell nyilvánulnia többek között abban, hogy a közös állatállományt a nagyüzemi férőhelyek elkészültével párhuzamosan hozzák össze. Továbbá abban is, hogy a közös jószágállomány eltartásához szükséges takarmány mellett a háztáji gazdaságban levő állatok szükségletét is feltétlen biztosítsák. A termelőszövetkezet gazdaságos termelését, az egyre növekvő jövedelmet csak úgy lehet biztosítani, ha a szövetkezet megalakulása után a közös és háztáji állatállomány mennyisége és minősége rövid idő alatt meghaladja az átszervezés előtti szintet.

b) A termelőszövetkezetekben a munkafegyelem megszilárdí-

tása, különösen a fiatalok és az asszonyok belépése, és a munkában való rendszeres részvételük érdekében lehetőleg már az első évben rá kell térni a rendszeres havi előlegfizetésre. Párt- és állami szerveink nyújtsanak hathatós segítséget a termelőszövetkezeteknek, hogy megteremtsék ennek előfeltételeit. Ha a szövetkezetek a tervezettnél nagyobb termést és jövedelmet érnek el, helyes, ha a többlet egy részéből tartalékalapot képeznek, melyet részben rendszeres havi előlegosztásra, részben — rosszabb esztendőben — jövedelemkiegészítésre használhatnak fel. Az új termelőszövetkezetekben fordítsanak nagy gondot a munkaszervezet kialakítására, biztosítva azt, hogy minden termelőszövetkezeti tag azon a területen dolgozzék, amelyhez a legjobban ért, s amelyre a legalkalmasabb.

c) Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol a szervezeti és gazdasági feltételek lehetővé teszik, szélesebb méretekben kell elterjeszteni a munkaegység-rendszert továbbfejlesztő munkadíjazást és jövedelemelosztási módszereket, az eredményességi munkaegységet, a munkaegység garantált díjazását és más olyan formákat, amelyek a tagság érdekeltségét a mezőgazdasági munkákban s a nagyobb terméshozamokban jobban biztosítják. A különböző elosztási formák feleljenek meg a szocialista jövedelemelosztási elveknek.

*

A jelen határozat végrehajtásával a tél folyamán újabb jelentős fejlődést érhetünk el a mezőgazdaság szocialista átalakításában. Lehetővé teszi ezt a termelőszövetkezetek fejlesztésében és megszilárdításában elért idei eredmények mellett a nemzetközi helyzet alakulása is. Továbbá az idei jó termés, s ennek kihatása mind a termelőszövetkezeti, mind az egyéni parasztságra. A várható fejlődés anyagi alátámasztására megfelelő alapot nyújt népgazdaságunk biztató helyzete. A számszerű fejlesztést társadalmunk két alapvető dolgozó osztályának, a munkásosztálynak és a dolgozó parasztságnak szoros összefogásával, a munkás-paraszt szövetség további erősítése alapján kell végrehajtani úgy, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésével egyidőben a mezőgazdasági termelés színvonala is emelkedjék. A Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy e határozat végrehajtásával hazánk termelőszövetkezeti mozgalma jelentős mértékben fejlődik és ezzel a szocializmus építésében újabb eredményeket érünk el.

NEMZETKÖZI SZEMLE

A Hruscsov – Eisenhower találkozó

Amikor a világ tudomást szerzett arról, hogy a Szovjetunió miniszterelnoke és az Egyesult Államok elnöke megegyezett a kölcsönos látogatásban, éppen vége felé közeledett a kulugyminiszteri értekezlet Genfben. A Hruscsov—Eisenhower találkozónak erre a mozzanatára érdemes felfigyelni, hiszen a genfi értekezlet idején a hidegháborús körök makacs erőfeszítéseket tettek, hogy ne csak a német kérdésről tárgyaló kulugyminiszteri értekezletet juttassák zátonyra, hanem hogy befagyasszák az egész tárgyalásos diplomáciát.

A GENFI ÉRTEKEZLET

A három nyugati hatalom némileg különböző tárgyalási módszerrel, de azért bizonyos alapvető kérdésekben közeledett a szovjet állásponthoz a genfi értekezleten. Jóllehet, továbbra is csökönyösen kitartottak az úgynevezett status quo fenntartása mellett Nyugat-Berlinben, elismerték, hogy a nyugat-berlini helyzet *változásra szorul.* Ha egyelőre nem is sikerult realizálni az ideiglenes rendezés tervét, mindenesetre ez az elgondolás már egy fontos alapelvet tartalmaz. Még pedig azt, hogy a nyugat-berlini helyzetet rendezni kell olyan módon, hogy kiküszöböljék, vagy legalábbis a minimumra korlátozzák a jelenlegi helyzet robbanékonyságát. Ez kifejezésre jut a megszálló csapatok korlátozására, az atom- és rakétafegyverek tárolásának eltiltására, valamint a kulönböző hidegháborús propaganda- és kémszervezetek felszámolására vonatkozó nezetek kozeledésében. *A külügyminiszterek eddig jutottak el Genfben.*

Ezeknek a nem lebecsülendő részleteredményeknek az értékelésénél figyelembe kell azonban venni azt is, hogy a nyugati politikusok azzal az eltökéltséggel indultak Genfbe, hogy Nyugat-Berlin helyzetéről „még csak tárgyalni sem hajlandók". Erre minden jel szerint *Adenauer* kancellár ígéretet is kapott. Ebben az ostyában nyelették le vele azt a pirulát, hogy a Német Demokratikus Köztársaság egyenrangú félként részt vesz a tárgyalásokon. Ezzel megfosztották a nyugatnémet politikát egyik kedvenc rogeszméjétől, mely szerint „a Német Szövetségi Köztársaság a német nép egyetlen törvényes állami képviselője". Köztudomású, hogy Adenauer diplomáciája, tiz éven át, úgyszólván minden erejét arra pazarolta, hogy ezt a képtelenséget elfogadtassa a nyugati politika alapelvéül. Ismeretes, hogy ez a képtelen elv a hidegháborúban elég jelentős szerephez jutott, de a genfi értekezletre a nyugatiak már nem vihették magukkal. Bekerült azoknak a

téveszméknek a lomtárába, amelyek a hidegháborús korszak különleges tenyészetéhez tartoznak.

A két német állam egyenrangú részvétele a genfi tanácskozásokon tehát nem egyszerű veresége volt a bonni diplomáciának, hanem az egész adenaueri koncepció alapjait rendítette meg. Ezután következett az az újabb csapás, hogy Nyugat-Berlin helyzetének rendezését a bonni kormány „nagy szövetségese" elvben elfogadta. Nem is csoda, hogy a bonni diplomácia órjási erőfeszítéseket tett Genfben a tárgyalások sikerének megakadályozására. Ha az értekezlet első szakaszában *Brentano* nyugatnémet külügyminiszter passzivitásával igyekezett zsákutcába juttatni a tanácskozásokat, a második szakaszban lázas aktivitást fejtett ki az értekezlet megtorpedózására. Mindenesetre a tanácskozások berekesztése előtti napokban — de még mielőtt nyilvánosságra került a Hruscsov —Eisenhower találkozó híre —, a nyugatnémet sajtó már Brentano „fényes diplomáciai sikereit" ünnepelte. Amikor a nyugatnémet lapok ilyen szellemben írtak, s diplomáciájuk ilyen irányban fejtett ki lázas tevékenységet, *Washingtonban már tudták, hogy a tárgyalások nem szakadtak meg, sőt a legmagasabb szinten folytatódnak.* Alig röppentek fel Bonnban a Genf kudarca felett érzett öröm díszröppentyűi, jött a hír Hruscsov és Eisenhower találkozójáról, s a bonni örömünnepet sürgősen gyász-szertartásra kellett áthangolni. A nyugatnémet diplomácia számára talán az egész dologban az volt a legkellemetlenebb, hogy ország-világ előtt nyilvánvalóvá vált Bonn tájékozatlansága. Nemcsak az, hogy Bonn irányító köreiben hamisan ítélték meg az egész menetirányt, hanem az is, hogy Washington nem tartotta szükségesnek kellő időben tájékoztatni leginkább favorizált európai szövetségesét.

VÁLTOZATOK A „NYUGATI EGYSÉG" KÖRÜL

Ilyen előzmények után meglehetősen furcsán hatott, hogy *Herter* amerikai külügyminiszter a genfi értekezletből azt vonta le tanulságként, hogy „a nyugati egység jól kiállta a próbát". Persze, ez a szépen, de igazán nem meggyőzően hangzó kijelentés nem nyugtatta meg az Egyesült Államok európai szövetségeseit, akik pontosan tudják, hogy ténylegesen milyen repedt ez a „nyugati egység". Nemcsak arról van szó, hogy a „nyugati egység" fogalmának valamennyi fél más értelmezést ad, hanem közvetlenül ható mély érdekellentétekről. Az amerikaiak olyan nyugati egységet akarnak, amelyben övék a vezetés — a gazdasági és katonai erőfölény alapján. Az angolok viszont szeretnének olyan nyugati egységet létrehozni, amelyben jobban érvényesül az angol diplomáciai tapasztalat és hajlékonyság. *De Gaulle* eszményképe a nyugati egységről a francia „Grandeur" helyreállítása, amihez hozzátartozik a francia kormány algériai politikájának elismerése és a francia atombomba is. Bonn elképzelése a nyugati egységről feltűnően hasonlít a vilmosi és hitleri éra német hegemónia elképzeléseire.

A Hruscsov—Eisenhower találkozó hírére, ez az enyhén szólva rendkívül differenciált egységkép még jobban összezavarodott.

Ez a zavaros kép — mely azóta ha lehet még zavarosabbá vált — tárult Eisenhower elé, amikor a szovjet miniszterelnökkel való ta-

lálkozója *előtt* végiglátogatta az európai kormányokat, hogy megnyugtassa őket: az Egyesült Államok nem feledkezik meg szövetségesei „speciális érdekeiről". De az elnök látogatása nem oszlatta el azokat az aggályokat, amelyek a hidegháború életképességével kapcsolatban nyugtalanították az érdekelt kormányokat. Az amerikai kormánynak abból az elhatározásából, hogy meghívta az Egyesült Államokba a szovjet miniszterelnököt, nem volt nehéz arra a következtetésre jutni, hogy Washington eljutott kulpolitikájának „fájdalmas felülvizsgálásához".

Hogyan jutottak idáig az Egyesült Államok vezetői? Nyilvánvalóan a nemzetközi erőviszonyokban bekövetkezett változások értékelése alapján, ami elől *többé nem lehetett kitérni.*

A Szovjetunió fejlődésének tempója és eredményei — és nem pusztán a haditechnikát is forradalmasító vívmányok terén — megingatta az Egyesült Államok „abszolút fölényébe" vetett hitet, amin végeredményben az összes hidegháborús számítások alapultak. A nyugati politika néhány józanságra hajló vezető személyisége, köztük több amerikai publicista is, már a szputnyikok megjelenése idején követelte e számvetések alapos felülvizsgálását. Sőt, maga *Dulles*, aki pedig a hidegháborús irányzatnak nemcsak napi politikai, hanem valósággal filozófiai tartalmat igyekezett adni, élete végén meglátta, hogy politikája zsákutcába jutott.

Dulles betegsége, majd halála — a többi között — talán közrejátszott abban, hogy *elsőnek az angoloknak sikerült kitörni a zsákutcából.* Macmillan elhatározásába, hogy ellátogat a Szovjetunióba, bizonyára szerepet játszottak belpolitikai meggondolások is, így mindenekelőtt a már akkor időszerű választási problematika. A lényeg azonban mégis csak az a felismerés volt, hogy a Szovjetunió és a szocialista tábor elszigetelésére irányuló politika megbukott, sőt kezd visszájára fordulni, s hovatovább olyan helyzet áll elő, hogy *a nyugati hatalmak súlya a nemzetközi politikában is a Szovjetunióval való jó kapcsolatokon múlik.* Az, hogy az angol kormány e felismerésből folyó következtetések levonásával oly sokáig habozott, Nagy-Britannia erős gyarmati érdekeltségeivel, merev osztályszerkezetével és a nyugati rendszerben elfoglalt pozíciójának kényességével magyarázható. Meg lehet azonban állapítani, hogy az angol kormány igyekezett elsőnek elszakadni a merev hidegháborús vonaltól, s a jelenlegi helyzetben is komolyan veszi a tárgyalásos diplomáciát.

Az angol lépésnek nem maradhatott el a hatása az Egyesült Államokban sem. A hidegháborús politika egyik célja — mint ismeretes — éppen az volt, hogy amerikai irányítás alatt együtt tartsa a nyugati hatalmakat és minden esetőségre biztosítsa az Egyesült Államok számára a döntést a Szovjetunióval való kapcsolatok meghatározásában. Az angol lépéssel ez a bűvös kör szétszakadt. *Gyakorlatilag megkezdődött a versenyfutás a két legerősebb nyugati hatalom között — a Szovjetunió irányába.*

AZ AMERIKAI ELHATÁROZÁS MOTÍVUMAI

Az Eisenhower-kormány számára nem maradt más választás,

mint rálépni arra az útra, amin az angolok már elindultak. Az amerikai elhatározáshoz hozzájárult az is, hogy az Egyesült Államok vezető szerepe a nyugati táborban nemcsak politikailag gyengült meg, hanem gazdaságilag is. Nem arról van szó, hogy az Egyesült Államok gazdasági pozíciója a tőkés világban lényegesen meggyengült volna. De az abszolút fölény biztosításához szükséges feltételek ma már nincsenek meg. Ma már nem olyan egyértelmű és vitathatatlan az Egyesült Államok gazdasági pozíciója, mint volt a második világháború után, amikor a Nyugat vezetése szinte automatikusan Washington kezébe került.

1937-ben a kapitalista világ összipari termelésének 41,7 százalékát adta az Egyesült Államok. Ez az arány 1948-ra 56,4 százalékra emelkedett. Azóta az Egyesült Államok részesedése a kapitalista világ ipari termelésében jelentősen csökkent. 1958-ban már csak 46,9 százalékot tett ki. Még szembetűnőbb az amerikai pozíció gyengülése a világkereskedelemben. 1937-ben az Egyesült Államok a tőkés országok kulkereskedelmében 14,1 százalékkal volt érdekelve. 1947-ben ez az arány 32,5 százalékra emelkedett, de azóta fokozatosan csökkent és 1958-ban mindössze 18,8 százalék volt. Vége annak az időnek is, amikor a különböző kapitalista országok pénzügyi helyzetét, szinte abszolút értelemben, a dollárhoz való viszony határozta meg. A kapitalista világpiacokon ezzel egy időben kiélesedett a verseny Amerika és a többi vezető tőkés ország között, sőt a történelemben első ízben: egyes európai árucikkek betörtek az amerikai belső piacokra is. Mindezzel együtt jár *az imperialista ellentmondások kiélezodése*, ami számos területen, és igen látványos formában megbolygatta a nyugati hatalmak együttmukodését.

Ma már a tőkés világ vezető gazdasági körében is egyre nyíltabban beszélnek arról, hogy a nyugati országok elzárkózása a szocialista országokkal szemben, elsősorban a tőkéspiacokon teremt veszélyes feszültséget. Befolyásos üzleti körök sürgetik a kormányokat, hogy tegyenek valamit e feszültség levezetésére. Annak a helyzetnek az elemzése, amelyben egyre élesebben mutatkoznak meg az ellentétek, egyfelől az Egyesült Államok és Anglia, másfelől Anglia és Nyugat-Németország, valamint Franciaország között, arra a következtetésre vezette Richard *Crossmant*, hogy *„a nyugati hatalmak nézeteltérései egymás között legalább olyan nagyok, mint a Nyugat és a Kelet ellentétei. — de mindenesetre nehezebben áthidalhatók"*.

Ezen a helyzeten Eisenhower elnök nyugat-európai körútja alapvetően nem változtatott, s nyilván erre nem gondolt maga az elnök sem. Az elnök körútjának befejeztével, közvetlen Hruscsov Amerikába érkezése előtt, a nyugati sajtó nem tudott egyebet mondani az európai tárgyalásokról, csak azt, hogy Eisenhower „személyes varázsával" megerősítette a nyugati szövetségesek bizalmát az Egyesült Államok iránt. A helyzet komolyabb megfigyelői azonban azt hangoztatták, hogy *„új helyzet van kialakulóban" a nemzetközi politikában*, s ebből a szempontból a Hruscsov—Eisenhower találkozó döntő fordulatot hozhat.

Kétségtelen, hogy az új helyzet körvonalait már hosszabb idő óta

látni lehet. Nem arról van szó hogy az imperialista politika alaptermészete megváltozik. Ami változik: az imperialista politika befolyása a nemzetközi események alakulására. Annyit már a Hruscsov—Eisenhower találkozó előtt is meg lehetett állapítani, hogy a világesemények fejlődésének irányát sokkal inkább a szocialista országok befolyása határozza meg, semmint az ellenkező oldalé. Ezért mondhatta Hruscsov, még amerikai útja előtt: „*A nemzetközi helyzet ma már nem rossz, sőt inkább azt mondhatjuk, hogy jó.*" Jó azért, mert a nemzetközi politika fő mozgási irányát — a hidegháborús kitérők ellenére — a szocialista és nem az imperialista hatalmak szabják meg.

A CAMP DAVID-I TÁRGYALÁSOK

Ebben a helyzetben került sor a találkozóra *Hruscsov* és *Eisenhower* között. Aligha túlzás az a megállapítás, hogy ez a találkozó a második világháború utáni korszak egyik legjelentősebb nemzetközi eseménye volt — ha ugyan nem a legjelentősebb. Már maga az a tény is megérdemli a történelmi jelzőt, hogy a világ első szocialista államának vezetője első ízben tett látogatást a kapitalista világ középpontjában.

Hruscsov magával vitte Washingtonba annak a szovjet holdrakétának kicsinyített mását, amelyet a szovjet tudósok két nappal azelőtt indítottak el a Holdba. Eisenhower elnök is megértette, hogy itt nem pusztán egy jelképet tart a kezében, hanem a világtörténelemben bekövetkezett fordulat dokumentumát. E fordulattal *új irányzat tört be a világpolitikába*, mely a szocialista és kapitalista országok között kialakult békés versenyen alapul, s amelynek szellemeben a vitás nemzetközi kérdések is megoldhatók.

Az egész amerikai nép megértette, hogy Hruscsov ennek az új irányzatnak képviselőjeként érkezett az Egyesult Államokba. A szovjet miniszterelnök már megérkezése előtt kifejtette felfogását a békés egymás mellett élés politikájáról a *Foreign Affairs* című amerikai folyóiratban, s még számos alkalommal elmondta nézeteit. Hruscsov rámutatott arra, hogy a szovjet állam keletkezésének első napjától kezdve külpolitikájának alapelveként a békés együttélést vallja. „*A legegyszerűbben kifejezve — mondotta — az együttélés politikája lemondás a háborúról, mint a vitás kérdések megoldásának eszközéről.*" A békés együttélés azonban nem egyszerűen egymás mellett élés háború nélkul, ennél sokkal több. A békés együttélés békés versennyé fejlődhet és kell is, hogy fejlődjék, mégpedig arra vonatkozóan, hogy melyik rendszer elégíti ki a legjobban az ember összes szükségleteit, beleértve azokat a lehetőségeket, amelyeket a modern tudományok fejlődése teremt az egész emberiség számára.

Azok az újságírók, akik Hruscsovot elkísérték amerikai körútján — még az ellenséges beállítottságúak is — egyöntetűen a szovjet miniszterelnök „nagy személyi sikeréről" írtak. Számos amerikai lap ehhez hozzátette azt is, hogy Hruscsov „egy olyan társadalom képviselőjeként és vezetőjeként gyakorolt igen mély benyomást az amerikai közvéleményre, amely óriási erővel és dinamizmussal rendelkezik" mind

a nemzetközi politika, mind a gazdasági fejlődés, de főként a legmodernebb tudományok széles területén. Olyan megjegyzések is elhangzottak a nyugati sajtóban, hogy Hruscsov beszélgetései — helyenként szenvedélyes vitái —, valamint találkozásai különböző amerikaiakkal, *nemcsak a Szovjetunióról alkotott képet változtatták meg az Egyesült Államok közvéleményében, hanem e látogatás után az amerikaiak saját helyzetükről is reálisabban gondolkodnak.*

Mindamellett a lényeg mégis az, hogy Hruscsovnak alkalma nyílott Eisenhower elnökkel megvitatni azokat a sürgető nemzetközi kérdéseket, amelyeknek rendezésétől függ a béke biztosítása. Természetesen túlzás lenne azt képzelni, hogy a Camp David-ban folytatott tárgyalásokon sikerült valami csodálatos formulát találni, ami ráhúzható a világpolitika összes vitás kérdéseire. Amit valóban sikerült elérni, az nem több — de nem is kevesebb —, mint *a nemzetközi látóhatár kitisztulása.* S ez nem kis dolog, ha meggondoljuk, hogy a hosszú hidegháborús korszak mennyire összegabalyította a problémákat, menynyire megrontotta a nemzetközi kapcsolatokat, éppen azoknak a vezető hatalmaknak viszonylatában, amelyeknek együttműködésétől függ a világ békéje.

A Camp David-ban folytatott tanácskozásokról sokféle találgatás jelent meg a nyugati sajtóban, de a konkrét eredményekről bizonyosat senki sem tud. Bizonyos csupán az, hogy a tanácskozásokat mind szovjet, mind amerikai oldalon eredményesnek tartják. Hruscsov visszatérve amerikai útjáról, moszkvai beszédében elismeréssel említette Eisenhower elnök békekészségét, s látogatásának legfőbb jelentőségét abban jelölte meg, hogy *sikerült előmozdítani a két állam álláspontjának kölcsönös jobb megértését és a két vezető nagyhatalom viszonyának megjavítását.* Kijelentette azonban: továbbra is számolni kell a hidegháborús erőkkel, amelyeknek még nagy a befolyásuk az Egyesült Államokban. Ugyanakkor Eisenhower elnök sajtóértekezleten számolt be a Szovjetunió miniszterelnökével folytatott megbeszéléseiről és azt mondotta, hogy a megbeszéléseken haladást értek el, s olyan helyzet alakult ki, amely *„az olvadás kezdetét jelenti".*

Mindenesetre jó benyomást tett a világ közvéleményére a tanácskozásokról kiadott közlemény, amely *négy lényeges kérdést* érint. Éspedig: a leszerelés kérdését, a berlini kérdést, a Szovjetunió és az Egyesült Államok kapcsolatait, és a béke biztosításának alapvető jelentőségű elvi kérdéseit. A közlemény ezzel kapcsolatban nagy horderejű kijelentést tartalmaz, amely szerint a két hatalom vezetői egyetértenek abban, hogy a megoldatlan nemzetközi kérdéseket nem erőszakkal, hanem tárgyalások útján, békés eszközökkel kell rendezni. *Az amerikai kormány első ízben fogadta el ilyen világos és deklaratív formában ezt a béke fenntartása szempontjából oly fontos alapelvet.*

Ismeretes, hogy a Szovjetunió hosszabb idő óta javasolta a nyugati hatalmaknak olyan közös deklaráció közzétételét, amelyben kötelezik magukat, hogy a vitás nemzetközi kérdéseket nem erőszakkal, hanem tárgyalások útján rendezik. Mind ez ideig az amerikai kormány kitért e javaslat

elfogadása elől. Bár a közös közleménynek ezt a részét nem lehet úgy értékelni, mint az Egyesült Államok kormányának kötelező állásfoglalását, mindenesetre elvileg megtörtént e fontos tétel elismerése. A Szovjetunió javaslata *az általános és teljes leszerelésről*, amelyet Hruscsov ismertetett az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése előtt, széleskörű lehetőségeket nyújt *a békés rendezés alapelvének gyakorlati alkalmazásához.*

Lényeges része a Camp Davidben elért eredményeknek, hogy minden jel szerint sikerült túljutni azon a ponton, ahol a külügyminiszterek Genfben megakadtak. Hruscsov és Eisenhower között megegyezés jött létre, hogy Berlin helyzetéről újabb tárgyalásokat kezdenek. Megállapodtak abban is, hogy ezek a tárgyalások nem húzódhatnak a végtelenségig, de nem is kötik határidőhöz befejezésüket. Hogy az új tárgyalások mekkora eséllyel indulnak, erre következtetni lehet Eisenhower elnök kijelentéseiből, azzal a kérdéssel kapcsolatban, mely a külügyminiszterek értekezletén *a legtöbb nehézséget okozta.* Amikor ugyanis az újságírók megkérdezték Eisenhowertől, vajon a berlini kérdésről folytatandó újabb tárgyalásokon a Nyugat továbbra is ragaszkodik-e ahhoz az elvhez, amely szerint mindenképpen biztosítani kell a nyugati szövetségesek úgynevezett berlini jogait, — az elnök erre a kérdésre kitérő választ adott. Azt mondotta, hogy ez idő szerint semmit sem áll módjában szavatolni és nem tudja, hogy végül is milyen megoldás bizonyul majd elfogadhatónak.

Az Egyesült Államok elnökének ez a kijelentése természetesen élénk nyugtalanságot keltett Bonnban. A nyugati sajtó nyíltan megírta, hogy Eisenhower állásfoglalása a berlini kérdésben, arra vall: az Egyesült Államok kormánya nem hajlandó tovább vinni azt a merev vonalat a német kérdésben, amely Adenauernek és közvetlen körének megfelel. Persze elképzelhető — s ennek máris számos jele van —, hogy hidegháborús amerikai politikusok és a bonni kormány továbbra is igyekeznek álláspontjukat elfogadtatni az amerikai kormánnyal. Jellemző volt ebből a szempontból a Bad Godesbergben megrendezett találkozó a nyugatnémet vezetők és az amerikai politika legismertebb hidegháborús személyiségei között. E találkozó alkalmával a kormányhoz közelálló nyugati sajtóban élénk propagandát fejtettek ki amellett, hogy a nyugatnémet hadsereget úgynevezett *stratégiai nukleáris fegyverekkel is fel kell szerelni.* S ez nemcsak azért jellemző, mert az egész világ figyelme jelenleg a leszerelés kérdése felé fordul, hanem azért is, mert maga Adenauer kancellár sem követelt eddig többet a nyugatnémet hadsereg számára, mint úgynevezett *taktikai nukleáris fegyvereket.* Ebből is látszik, Bonn mennyire fél a leszerelés bármely formájától, a teljes és általános leszerelést pedig egyenesen tragédiának tartja. Ezt a körülményt a Hruscsov—Eisenhower találkozó nemzetközi hatásának megítélésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni.

A világ közvéleményének figyelmét nem kerülhette el azonban, hogy ugyanekkor a másik német állam, a *Német Demokratikus Köztársaság vezetői újabb kezdeményezéssel álltak elő.* A Német Demokratikus Köztársa-

ság népi kamarája javaslatot tett a bonni parlamentnek, hogy mindkét német állam egységesen foglaljon állást az atomfegyverkísérletek azonnali és végleges beszüntetése mellett, mondjon le az atomfegyverkezésről s vállaljon kötelezettséget, hogy sem területén, sem azon kívül nem állít elő atom-, vegyi és biológiai fegyvereket; mindkét német állam vegyen részt a közép-európai atomfegyvermentes övezet létrehozásában, kössenek megállapodást a fegyverkezés azonnali megszüntetésére, a haderő létszámának és fegyverzetének későbbi csökkentésére, az idegen csapatok visszavonására, a háborús propaganda terjesztésének megakadályozására, valamint arra, hogy a NATO és a varsói szerződés tagállamai megnemtámadási szerződést kössenek. Ez a kezdeményezés minden bizonnyal sokkal inkább megfelel a jelenlegi helyzetnek, mint a bonni kormánynak az a törekvése, hogy fokozza Nyugat-Németország felfegyverzését, és minden lehetséges módon akadályozza a békés kibontakozást.

A TALÁLKOZÓ UTÁN

A világsajtó véleménye — s ebben a legkülönbözőbb pártállású és felfogású lapok egyetértenek —, talán abban foglalható össze, hogy „valami történt a béke esélyeinek megszilárdítására". A világsajtóban pozitívan értékelik azt is, hogy Eisenhower elnök Szovjetunióbeli látogatását tavaszra halasztották. A vélemény általában az, hogy a tavaszi látogatás lehetővé teszi *a közben létrejött tárgyalások eredményeinek realizálását.* Közben ugyanis sor kerül egy Hruscsov—de Gaulle találkozóra, s minden valószínűség szerint a csúcstalálkozóra is.

Hogy végül is milyen helyzetben kerül sor majd tavasszal Hruscsov és Eisenhower újabb találkozójára — ez alkalommal a Szovjetunióban —, nagymértékben attól függ, hogy *a nyugati politikából mennyire sikerül kikapcsolni a hidegháborús elemeket.* A zajlás kétségkívül megindult, de még számolni lehet azzal, hogy egyik-másik kritikus ponton összetorlódnak a jégtáblák. Amikor az Eisenhower és a Macmillan kormány lépéseket tesz, hogy elmozduljon a hidegháborús holtpontról, rendkívül élénk aktivitás tapasztalható azok részéről, akik meg akarják torpedózni a Kelet és a Nyugat megértésének, vagy legalábbis egy ésszerű kelet—nyugati modus vivendi politikáját. Komoly erőfeszítéseket tesznek a Kelet és a Nyugat közötti csúcstalálkozó időpontjának kitolására. De Gaulle — úgy látszik — az atombomba birtokában szeretne helyet foglalni a nyugatiak között. A helyzet azonban e manővereknek nem kedvez. Nem a belátás, hanem *a helyzet kényszere*, az erőviszonyokban bekövetkezett döntő változás bírta rá az amerikai kormányt, hogy hozzálásson külpolitikájának „átértékeléséhez". Korai lenne megmondani, hogy az Eisenhower kormány *közeledése a realitásokhoz* milyen mérvű lesz, bizonyos azonban, hogy arról a pontról, ahová a Hruscsov—Eisenhower tanácskozások során eljutottak, *többé nem lehet visszafordulni.*

Paál Ferenc

Az angol parlamenti választások eredményei

Amikor ez év szeptember 8-án feloszlatták az angol parlamentet, hogy pontosan egy hónappal későbbi időpontra kiírjak a választásokat, a Konzervatívok győzelme már alig volt kétséges. S valóban, október 8-án a Konzervatív Párt került ki győztesen a választásokból; sőt, tovább növelve parlamenti folényét, biztosította magának, hogy az elkövetkezendő néhány évben előreláthatólag továbbra is kezében tartsa a kormanyrudat.

A konzervatívok az új parlamentben nagy tobbségben vannak. 366 mandátumot szereztek meg, 21-gyel tobbet, mint a legutóbbi, az 1955-ös választások alkalmával. A Munkáspártnak viszont csak 258 hely jutott 19-cel kevesebb, mint 1955-ben. A valaha oly befolyásos Liberális Párt most is, akárcsak a legutolsó parlamentben, csupán 6 mandátummal rendelkezik. A Konzervatív Pártnak tehát — a korábbi 60-nal szemben — most 102-vel több mandátum jutott, mint az ellenzéknek egyuttvéve.

A mandátumok eloszlásából, a parlamenti erőviszonyok számszerű adataiból azonban egymagában, alighа lehet az angol nép tényleges véleményére következtetni. Érdemes ebből a szempontból összevetni a mostani és az 1955-ös választásokon leadott szavazatok arányát.

A konzervatívok 1955-ben a szavazók 49,7 százalékának bizalmát tudhatták magukénak. Most azonban a szavazóknak kisebb, pontosan 49,4 százaléka adta rájuk szavazatát. A Munkáspártra szavazók aránya még erősebben csökkent: 46,4 százalékról 43,8 százalékra. Csak a Liberális Párt növelte szavazati arányszámát, éspedig 2,7 százalékról 5,9 százalékra. Az egyéb pártokra — koztuk a Kommunista Pártra — leadott szavazatok aránya most is, mint legutóbb, változatlanul 1 százalék körul mozgott.

E számok tukrében nyilvánvaló: egyes nyugati lapoknak az az állítása, hogy a konzervatívok iránt megnövekedett volna a választók bizalma — alighа helytálló Igaz ugyan, hogy a konzervatívok nyertek szavazatokat, ez azonban részben azzal magyarazható, hogy az idén jóval tobb szavazó — az 1955. évi 76 8 százalékkal szemben 78,7 százalék — járult az urnák elé.

A Konzervatív Párt győzelme, pontosabban mandátumai számának megnovekedése tehát annak a visszás választási rendszernek köszönhető, amely nem a leadott szavazatok arányában osztja el a mandátumokat, hanem az egy-egy választási körzetben legtöbb szavazatot elnyerő jelöltnek biztosítja a helyet a parlamentben.

Ez a rendszer mindig — még akkor is, amikor a Munkáspárt volt uralmon, a konzervatívoknak kedvezett. A választókörzeteket, még korábban, úgy állapították meg, hogy a sűrűn lakott munkáskörzetek — ahol több szavazat kell egy-egy mandátum elnyeréséhez, mint a hagyományosan konzervatív képviselőt választó, ritkábban lakott mezőgazdasági kerületekben —, nincsenek a parlamentben lakosságuk számarányának megfelelően képviselve.

A mostani választások újból megmutatták, hogyan szerezhet

egy, a szavazatarányt tekintve, valójában kisebbségben levő párt a választási rendszer segítségével döntő többséget a parlamentben.

A választási rendszer magyarázatot adhat ugyan arra, miért sikerült a toryknak (ahogyan az angol konzervatívokat másképpen nevezik) talán a vártnál is nagyobb parlamenti többségre szert tenniök, de nem ad magyarázatot arra a lényeges kérdésre, mi az oka a Munkáspárt vereségének, amely 1955-höz képest több mint 200 ezer szavazatot veszített, s nem ad választ arra sem, miért fordult el a választók egy jelentős hányada a konzervatív párttól is.

Hogy ezekre a kérdésekre választ kaphassunk, tekintsük röviden át a választási harc előzményeit és a pártok választási programját.

A választási harc valójában nem a parlament feloszlatásakor kezdődött, s nem is korlátozódott a feloszlatás és a választás napja között eltelt egy hónapra.

A régi parlament mandátuma 1960 májusában járt volna le, de már ez év eleje óta nyilvánvaló volt, hogy a választásokra még az idén sor kerül.

Azóta a különböző pártok választási manifesztumai, kiáltványai, programnyilatkozatai csak úgy zuhogtak az angol választókra. Ezek azonban nem állították a választókat világos választ elé, hanem, amint az már lenni szokott, a lényeges problémák tekintetében elködösítették a való helyzetet. Így volt ez a belpolitikai, és a gazdasági kérdések tekintetében is.

A tory kormánya hatalomra jutása óta az intézkedések egész sorával bebizonyította: politikája elsősorban a legnagyobb tőkés érdekeltségeket szolgálja. A nagyvállalatoknak nyújtott hatalmas adókedvezmények következtében, a monopóliumok milliós összegekkel történő támogatása révén, a gyáraknak és a bankoknak különböző előnyöket biztosító törvények hatására 1953 óta (öt év leforgása alatt) 2364 millió fontról 2844 millió fontra emelkedett az ipari vállalatok profitja.

A konzervatív választási propaganda-iratok bár ködösen és burkoltan, ennek a politikának a folytatását helyezték kilátásba. Arról azonban kevés szó esett, hogy a munkanélküliek száma ebben az esztendőben rekordszintet ért el, s még a választások idején is — bár az utóbbi időben némileg csökkent a számuk — a hivatalos adatok szerint körülbelül 400 ezerre rúgott. A konzervatívok a prosperitásról, a jólétről szóló demagóg jelszavakkal igyekeztek operálni. Különösen azzal hivalkodtak, hogy a tory „stabilizálták a fontot, s egyensúlyba hozták az árakat és a béreket". Ezzel — mondották — sikerült az inflációt megállítani.

Nem szükséges ezeknek az érveknek gazdasági megalapozottságával egyenként vitába szállni, — elég ha rámutatunk: a választási propagandában kétségtelenül kedvezően felhasználható jelenségekhez a tory-kormány gazdaságpolitikájának alig van köze. Azok okát elsősorban külső tényezőkben kell keresni. Ha ma az inflációs jelenségek nem olyan akutak, mint voltak pár évvel ezelőtt, az a többi között éppen az angol iparban is megmutatkozó válságjelenségekre vezethető vissza. A válság időszakában ugyanis az árak tendenciája csökkenő. Ami

pedig a font stabilitását illeti, az elsősorban az úgynevezett „terms of trade"-nek — az angol export- és importcikkek árollójának — az angol exportra nézve kedvező alakulásával magyarázható.

E választásokon a Munkáspárt programját az jellemezte, hogy igen közel került a konzervatívok koncepciójához. Gazdasági programja sem különbözött lényegesen a konzervatívokétól. Igyekeztek ugyan a tory-kat, mint a nagytőke pártját leleplezni, de a tory program helyett semmit sem tudtak nyújtani. Teljesen lemondtak egyik legfontosabb korábbi programpontjukról: a nagyüzemek államosításáról. Most már csak a tőkés üzemek „ellenőrzéséről" beszéltek, s kijelentették: a kapitalista üzemek részvényeit az államnak kell a tőzsdén — nyilvánvalóan az adófizetők pénzéből — felvásárolnia.

A Munkáspárt gazdasági programja — a párt hatalomrajutása esetére — különböző szociális juttatásokat — a házbérek csökkentését, a nyugdíjak emelését stb. — is kilátásba helyezte. Néhány nappal a választások előtt a választási küzdelem tetőpontján bejelentették, hogy a munkáspárti kormány eltörölné a fogyasztási cikkeket jelenleg terhelő forgalmi adót.

Ettől a fogástól a Munkáspárt sokat várt. Számításuk azonban visszafelé sült el. A konzervatívok feltették a kérdést: hogyan tudná egy munkáspárti kormány az így keletkező adókiesést, figyelembe véve a költségvetés kiadásait fedezni? A Munkáspárt erre a kérdésre hallgatással felelt. Nem merte kijelenteni: meg kell adóztatni a gazdagokat, csökkenteni kell a hadikiadásokat.

Az Angol Kommunista Párt volt az egyetlen párt, amelynek világos, egyértelmű gazdaságpolitikai célkitűzései voltak. A párt programja számos iparág államosítását, a külkereskedelem fejlesztését, a Kelet és a Nyugat közötti kereskedelmi korlátok felszámolását, a béreknek és a szociális juttatásoknak, a profitok és a hadikiadások terhére történő növelését irányozta elő.

Bár a belpolitikai-gazdasági kérdéseknek a választási harcban fontos szerepük volt, kétségtelen, a konzervatívok belpolitikai sikerei nem olyan ragyogóak, hogy megmagyarázhatnák a győzelmet. A külpolitikai kérdéseknek volt ebben különösen fontos szerepük. Mint a nyugati újságok kiemelik, a nemzetközi kerdések a választási harcokban olyan szerepet játszottak, mint még soha az elmúlt negyedszázad során. A labourista „Forward" szerint a választásokon a pártok sorsát általában a belpolitikai kérdések körüli viták döntik el, most azonban a „szíve mélyén mindenki tudta, hogy béke nélkül ezeknek nincs értelmük, egyetlen nyugdíjterv sem akadályozhatja meg a hidrogénbombák leesését". Hasonló véleménynek ad hangot a konzervatív „Western Mail" is: „Ha a világ legerősebb hatalmai — írja — nem találják meg a Kelet és a Nyugat közötti állandó feszültség okai likvidálásának módját, politikai pártjaink belpolitikai ígéreteinek és ellenígéreteinek csupán akadémikus jellegük lehet."

A konzervatívok sikere jelentős mértékben annak köszönhető, hogy ki tudták használni a jelenlegi külpolitikai helyzetből adódó lehetőségeket. Szinte kisajátították a maguk számára a béke és a békés együttműködés jelszavát.

Alig volt olyan beszédük, vagy más megnyilatkozásuk a választási harc alatt, amelyben ez a kérdés központi helyen ne szerepelt volna.

Macmillan moszkvai útja volt egyik fő utókártyájuk; Macmillan hazatérése óta nem győzte eléggé hangsúlyozni, hogy a csúcstalálkozó létrejötte legfontosabb célkitűzései közé tartozik.

Amikor az erőviszonyok eltolódásának s a megváltozott nemzetközi helyzetnek hatása alatt elhatározták, hogy Macmillan Moszkvába megy, már akkor ott volt a konzervatívok e lépése mögött a közelgő választások gondolata is. A toryk úgy állították be a dolgokat, mintha Macmillan lett volna az, aki az enyhülés folyamatát egyáltalán megindította. A Szovjetunió erőfeszítéseiről, kezdeményező lépéseiről bölcsen hallgatva az angol kormányfőt kiáltották ki a béke apostolának. A konzervatívok úgy indultak a választási harc utolsó szakaszába, hogy a választók nagy részénél már teljesen hitelt talált az a propaganda, hogy csakis Macmillan lehet az, aki a küszöbön álló nagy jelentőségű nemzetközi értekezleteken az angol érdekeket megfelelően képviselni tudja.

Macmillan „békemissziójának" előtérbe helyezésével elkódösítették azt a tényt, hogy az angol Konzervatív Párt egy sor alapvető kérdésben változatlanul kitartott régi hidegháborús politikája: a NATO és általában a tömb-politika megerősítése mellett. Magatartása a leszerelés és az atomfegyver kísérletek beszüntetésének kérdésében is igen kétértelmű volt. A leszerelés szükségességéről szóló igen hangzatos szavak mellett továbbra is az ellenőrzésre helyezték a fő hangsúlyt, ezzel rejtve véka alá tényleges — a leszereléstől húzódozó — álláspontjukat. Az atomkísérleteket ugyan a konzervatív kormány az év végéig felfüggesztette, de e lépés mögött sem nehéz a választási agitáció céljait felfedezni.

A Munkáspárt álláspontja a külpolitikai kérdésekben sem tért el lényegesen a konzervatívok programjától. A tömbpolitikának éppen olyan hangos szószólója volt, mint a konzervatívok. A munkáspárti szónokok biztosították rendíthetetlen hűségükről az amerikai szövetségest, és a katonai támaszpontok kérdésében is teljesen megegyezett álláspontjuk.

Mindezt tetézték még azzal, hogy a kommunistaellenességben — ha lehet — még a torykon is túltettek. Ezzel magyarázható, hogy a két munkáspárti vezető: Gaitskell és Bevan moszkvai utazásának távolról sem volt olyan hatása, mint amilyet annak szánni szerettek volna. Az angol választók úgy látták, hogy ez az út Macmillan moszkvai útjának csak „gyenge utánzata".

Ha voltak is a Labour Párt külpolitikai célkitűzései között pozitív vonások — az atomkísérletek időbeli korlátozás nélküli felfüggesztésének ígérete, valamiféle közép-európai atommentes övezet megvalósításának a terve és Kína ENSZ-beli elismerésének támogatása — ezek, az alapkérdésekben a torykkal egyező külpolitikai koncepció mellett, nem lehettek alkalmasak arra, hogy a tömegeket magukkal ragadják. Ugyanezért maradt hatástalan az a munkáspárti agitáció is, amelyet a labouristák a szuezi kaland és a gyarmatokon elkövetett szörnyű kegyetlenkedések

miatt a konzervatívok ellen folytattak.

Külpolitikai téren is a Kommunista Párt képviselte a következetes békepolitikát. Ennek fő vonásai: a csúcsértekezlet mielőbbi összehívása, a hidegháború végleges felszámolása, az atomkísérletek és az atomfegyvergyártás feltétel nélküli megszüntetése, nemzetközi egyezmény mindenfajta nukleáris kísérlet és a nukleáris fegyverek gyártásának megszüntetésére, az Egyesült Államok angliai támaszpontjainak felszámolása, a német békeszerződés, megnemtámadási egyezmény a Szovjetunióval, mindenféle gyarmati háború és megtorlás egyszersmindenkorra történő megszüntetése.

Joggal állapíthatta meg a Times a választások előestéjén a Munkáspárt és a Konzervatív párt programját összegező cikkében: „... kicsiny különbség van a pártok között a legtöbb olyan kérdésben, amelyről fennen hangoztatják, hogy elválasztja őket egymástól."

A Munkáspárt fő törekvése az volt, hogy korábbi radikálisabb álláspontjának felhígításával és letompításával megnyerje a maga számára a középrétegekből kikerülő „ingadozókat", azokat, akik hol az egyik, hol a másik pártra adják voksukat. Bevan a munkáspárti árnyékkormány külügyminisztere maga állapította meg a News of the World című lap október 12-i számában: „A Munkáspárt határozottan lemondott a szocializmusról és a fő csatát olyan kérdések köré összpontosította, amelyeket csak az 1914 előtti liberalizmus modernizált változataként lehet jellemezni".

A liberalizmus irányába történt eltolódás azonban — amint azt az eredmények is igazolták — nem hozhatta meg a várt sikereket. Az ingadozók — ha már amúgy is liberális programról volt szó — inkább szavaztak magára a Liberális Pártra.

Ez egyébként a Liberális Párt politikai koncepciójából is következett. Ez a párt úgy igyekezett magát beállítani, mint amely „nem szocialista", ugyanakkor azonban élesen ellenzi a konzervatívok kormányát, mert az „nincs a népért". Erőfeszítése arra irányult, — s ezt a liberálisok nyíltan ki is mondták —, hogy megszerezze azoknak a középrétegeknek a támogatását, amelyek korábban a munkáspártra adták le szavazatukat, s amelyeknek a munkáspárt, megtartásuk érdekében sorozatosan tette az engedményeket. A liberálisok a mostani választásokon jóval több helyen állítottak jelöltet, mint korábban. Ezzel elérték azt, hogy több helyen sikerült a Munkáspárt táborát megosztani, s ha maguknak nem is, a Konzervatív Párt számára biztosíthatták a többséget. Minden négy új liberális szavazó közül három szavazott korábban a labouristákra és csak egy a konzervatívokra.

Amikor a munkáspárti vezetők a választások után az eredményeket értékelték, elsősorban a liberálisok megatartásával magyarázták vereségüket. Adósak maradtak azonban a válasszal arra a lényeges kérdésre: miért bizonyult a Munkáspárt ilyen gyengének a Konzervatív Párttal folytatott versengésben?

Nem véletlen, hogy erre megfelelő választ éppen a Liberális Párt lapja, a Guardian adott amikor megállapította: „A munkáspártiak nem tudtak semmit sem felmutatni a konzervatívok poli-

tikájával szemben, csupán az események mögött kullogtak. Nem tudták bebizonyítani, hogy az elkövetkező nemzetközi találkozókon ők képviselhetik jobban Anglia. Nem volt megfelelő belpolitikai programjuk sem."

A választási számarányok — amint arra már elöljáróban is utaltunk — azt mutatják, hogy a konzervatívok győzelme távolról sem a Konzervatív Párt erejében, hanem elsősorban a Munkáspárt gyengeségében rejlik.

A toryk Macmillan moszkvai útja előtt még olyan gyengének érezték magukat bel- és külpolitikai sorozatos ballépésik következtében, hogy akkoriban — bár szó volt róla — nem mertek a választásoknak nekimenni. A Munkáspárt nem tudta sem akkor sem később a maga javára hasznosítani a konzervatív politika népszerűtlen lépéseit, mert a középrétegeket akarva megnyerni, a munkásérdekeket háttérbe szorította, s nem merte egyetlen életbevágó kérdésben sem saját tömegeit mozgósítani. A Munkáspárt félrevezette saját tomegeit. Sem a parlamentben, sem azon kívul nem folytatott következetes ellenzéki politikát, olyant amelylyel fel lehetett volna rázni a nép legszélesebb rétegeit.

Pedig a lehetőségek a toryk népszerűtlen politikáia következtében adva voltak. Különösen az atomfegyverkezés és a hidegháború kérdésében Már a választások előkészületének időszakában olyan tömegmozgalom indult meg egyes szakszervezetekben, amely egy szélesebbkörű — az egész népre kiterjedő — mozgalomnak is kiindulása lehetett volna. A Munkáspárt jobboldali vezetői azonban — élukön Gaitskell-el — ahelyett, hogy e mozgalom élére állottak volna, igyekeztek azt minden erejukkel elfojtani. A Munkaspart jobboldali vezetoi a harcot nem a toryk, hanem saját baloldali tomegeik es a munkáspárti és szakszervezeti baloldal ellen folytatták mindaddig, amíg a jobboldali platformot nem sikerult maradéktalanul keresztulvinniök. Ezek a belső ellentétek is hozzájárultak ahhoz, hogy a Munkáspártból igen sokan kiábrándultak.

A jobboldali program nem igért mást, csak azt, hogy a Munkáspárt a kapitalizmus ügyét jobban képviseli, mint a magukat nyiltan kapitalistáknak vallo toryk. Amikor tehát az angol választó az urnák elé járult, csak arról dönthetett: a tory-kapitalista, vagy a labour-kapitalista politikára adja-e szavazatát. Ilyen körulmények között nem csoda, ha a kapitalizmus nyílt és egyértelmu képviselői több szavazatot kaptak, mint azok, akikről a választók tudták, hogy csak a nevükben képviselik a munkásságot.

Az Angliában hagyományos két-pártrendszer mellett a Kommunista Párt ezeken a választásokon nem számíthatott arra, hogy megváltoztathatja az erőviszonyokat. Ezért azzal a korlátozott céllal indult a választási harcba hogy a rendkívul nehéz körulmények között is felállít a parlamenti pártok programjával szemben egy olyan alternatívát, amely megmutatja: mi a reális út az Anglia előtt álló kérdések megoldására.

A párt a baloldal egységét hirdette, mert csakis az egységesen folytatott harc, a tomegek mozgósítása és egységes politikai akciók révén lehetett remény a baloldal győzelmére.

Ilyen meggondolások által ve-

zettetve a Kommunista Párt azt javasolta híveinek: azokon a helyeken, ahol nem állít saját jelöltet, szavazzanak a Munkáspárt jelöltjeire. Így tehát a Kommunista Pártra adott szavazatok száma (30,897) nem tükrözi híven azt a bizalmat, amelyet a párt a széles munkástömegek között élvez.

*

Most, a választások után, az angol munkásmozgalom azzal a kérdéssel kerult szembe: mi legyen ezentúl? A jobboldali munkásvezérek az eddiginél is jobboldalibb politikát akarnak folytatni, mert szerintük az angol nép a választásokon a Munkaspárt „baloldali" programját utasította el.

Macmillan miniszterelnök a választásokból azt a kovetkeztetést vonta le, hogy „az osztalyharc elavult". Ez a megállapítása azonban nem a reális helyzetre, hanem csak a Munkáspárt jobboldali osztályáruló vezéreinek politikájára illik, akik valóban letértek az osztályharc útjáról, de az osztályviszonyokon és az azokból fakadó törvényszerű osztályharcon ez semmit sem változtat. Macmillan talán megértette, hogy a konzervatívok győzelme nem egyszerűen a jobboldali program, hanem az angol nép békevágyának győzelme volt. *Anglia a választásokon a két világrendszer békés együttműködésére szavazott.* Macmillan tehát törököt fogott, és a török nem engedi el. A jobboldali győzelem nem engedi meg a győztesnek azt a fényűzést, hogy azt tegyen, amit akar. A kormány saját ígéreteinek foglya lett. Erre mutat az is, hogy Macmillan a helyzet felismerése alapján a kormányban átcsoportosította az erőket; „kissé balra". A többi között leváltották az agyonkompromittált gyarmatugyi minisztert, a párt elnöke pedig Butler lett, aki a konzervatív „baloldal" képviselője. Ebben van egyelőre az alkalmazkodás az angol választók követeléseihez.

A konzervatív Macmillannak és a labourista jobboldalnak a Kommunista Párt ez év márciusában megtartott kongresszusán már választ adott, amikor megállapította, hogy nemcsak a választások előtt és alatt, hanem *utána is* „alapvető osztályharcot kell vívni azért, hogy Angliában megváltozzanak az osztályerőviszonyok". „Erre nem csupán a közvetlen" — tehát a választási — „célok elérése, hanem a szocializmushoz való előrehaladás miatt is szükség van".

A Kommunista Párt ezzel a nézetével nem áll egyedül, jelentős munkástömegek támogatják. Mind többen vannak, akik felismerik, hogy a jobboldali vezetők eddigi politikája a munkásmozgalom öngyilkosságának útja. A helyzet súlyosságát mutatja, hogy a szociáldemokrácia vezérei is kénytelenek megállapítani: a labourizmus sorozatos vereségei nem lehetnek a véletlen művei.

A Munkáspárt tömegbefolyásának, mint a szociáldemokratizmus tömegbefolyásának csökkenése nem elszigetelt angol jelenség. A Szocialista Internacionálé legutóbbi ülése a nyomasztó tények kényszere alatt megállapította, hogy a szociáldemokratizmus hanyatlóban, válságban van nemcsak Angliában, de más tőkésországokban is.

Az angol labourizmus kudarcai tehát a szociáldemokratizmus lényegéből fakadnak, az egész

osztályegyüttműködő politika alapjainak meggyengülését, megrendülését mutatják. A szociáldemokratizmus azonban — amint azt a labourizmus gyakorlata is mutatja — nem képes felszámolni ezt a helyzetet A munkásmozgalom, így az angol munkásmozgalom számára is a kiút csak a kommunisták által kidolgozott és javasolt forradalmi munkáspolitika lehet. Harmadik út nincs.

Galambos Péter

A kanadai szakszervezetek és az akcióegységért folytatott küzdelem

Az utóbbi két évben a monopoltőke egyik súlyos támadást a másik után intézi a kanadai dolgozók demokratikus jogai, életszínvonala és munkaviszonyai ellen. E támadások számára kedvező talajt teremt a szakszervezetek, és a szociáldemokrata párt jobbszárnyának egységbontó, megalkuvó együttműködési politikája. Támogatásra találnak ezek a támadások a szövetségi kormány, valamint a 10 közül 9 tartományi kormányzóság részéről is.

A MONOPOLTŐKE TÁMADÁSA

A dolgozók elleni monopoltőkés támadás jellemző sajátosságai ma a következők: a nép viseli a katonai kiadások súlyos terhét, az infláció és a monopolista árrögzítések következtében csökkennek a reálbérek, növelik a munkaintenzitást, mindennemű béremelési követelést kegyetlenül elgáncsolnak, és egyre inkább igénybevesznek az államgépezetet a demokratikus jogok elleni, a gyülekezés, szervezkedés, sztrájk és a sztrájkőrség felállításának megakadályozására. A monopoltőke és a kormányszervek teljes mértékben kihasználják a hosszabb idő óta fennálló súlyos munkanélküliséget (a munkanélküliek száma a múlt télen 800 000-re nőtt, s ez év májusában is több, mint felmilliót tett ki), a munkásosztály ellen.

Az elmúlt tíz év során a hidegháború évi másfél milliárd dollárba került a kanadai adófizetőknek. 1959-ben a fegyverkezés és a katonai szervezetek fenntartása 1,7 milliárd dollárt nyelt el. Egy főre tehát — beleértve a nőket és a gyermekeket is — 100 dollár esik. Ez a kormány évi bevételének csaknem a fele.

E politika konkrét eredménye az, hogy állandóan növekednek az árak, a lakbérek és az adók. A megélhetési költségek a hivatalos statisztika szerint, 1949 óta 26,1 százalékkal emelkedtek Kanadában. S ez a statisztika természetesen nem tükrözi a dolgok igazi állását. A szóbanforgó kimutatás olyan, csak kevesek számára elérhető luxus-cikkeket is említ, mint pl. a különleges apartment-ok, luxusgépkocsik, bútorok, ékszerek, szőrmék, különböző külföldi utazások stb. A közgazdászok szerint a tényleges áremelkedés 1945-höz képest ma 42 százalékra tehető. A kormány elismeri, hogy az 1945-ös árakat 100-nak véve 1959-ben a dollár csak 60 centet ér.

A fogyasztói árak jelentősen

emelkedtek. 1946—1958-ban az élelmiszerárak például 74,4, a lakbér 61,8, ruhaneműek 58,5, a szállítási és orvosi költségek 47,6 százalékkal emelkedtek.

A legnagyobb áremelkedés a monopoliumok ellenőrzése alatt álló cikkeknél tapasztalható. Így az elmúlt 12 év során bekövetkezett áremelkedések a lakásépítési anyagoknál 87,8, a bádog és fémlemezáruknál 90,3 a hengerelt áruknál (acél) 96,4, a szappan és egyéb mosószereknél 104,5, a réz és rézkészítményeknél 120,3, az azbeszt és azbeszt készítményeknél 170,3 százalékot tettek ki.

Ez az árpolitika még intenzívebbé tette a kizsákmányolást, amelyre a szövetségi kormány áldását is adta, amidőn a Kanadai Munkáskongresszus 1958-as értekezletén Diefenbaker miniszterelnök állástfoglalt a bérkövetelések ellen és a termelékenység fokozását követelte. A kormány azzal az ürüggyel, hogy nem avatkozik be az üzleti kérdésekbe, minden olyan követelést visszautasított, ami a monopolista árrögzítés ellen irányul.

Anélkül, hogy lekicsinyelnők a különböző automatizálási eljárások és a további gépesítés szerepét a termelékenység növekedésében, hangsúlyozni kell, hogy jelenleg a termelékenység emelkedésének fő forrása a munkatempó fokozása

Az élet realitásai 1958-ban a munkások tízezreit kényszeritették sztrájkakciókra. Ezek arról voltak nevezetesek, hogy nagyon sokáig tartottak. és a munkaadók, valamint a kormány — aránylag hosszú idő után — ismét működésbe hozta a sztrájktörők, és a rendőrterror gépezetét. Az acéliparı munkások pl. 64 napig sztrájkoltak, a nikkelolvasztók és bányászok 87 napig, a radió és televízió dolgozói 70 napig. Az uj-foundlandi fakitermelők 1958 december 31-én hagyták abba a munkát és 1959 júniusában még mindig sztrájkoltak.

Ott, ahol a munkások nagyon határozottan adnak kifejezést elszántságuknak, bizonyos szerény béremelést sikerül elérni. De nincs rá eset, hogy a béremelés megközelítené a megélhetési költségek szinvonalát. Említésre méltó, hogy az 1958-ban kötött munkabérszerződések fele nem tartalmaz semmiféle utalást béremelésekre, míg a tőkések oldalán a profit — az 1957-es visszaesésből „felgyógyulva" — egyre emelkedik. Ez év első negyedében a profitok 30 százalékkal magasabbak voltak, mint 1958 megfelelő időszakában. 1958-ban a társaságok profitja 2800 dollárra emelkedett, és a társaságok fejújítási alap után járó részesedése, amely nagy összegű rejtett profitot tartalmaz, mintegy 3725 millió dollárra rúgott.

Az „alacsony bér — magas profit" politikája, amelyet az állami monopolkapitalizmus folytat, egyre több munkást késztett sztrájkra és szolidaritási akciókra. A munkások harci szellemének növekedése következtében a monopolitőke egyre inkább felhasználja az államgépezetet, hogy csorbítsa a szakszervezet jogait, megakadályozza és letörje a sztrájkot. Kanada tíz államának kormányzósága törvényt hozott a munkás, munkaadó viszonyát illetően. Ezek a rendelkezések nem érintik a transzkontinentális vasutakon, a tengeri hajózásnál és a halászati intézményeknél dolgozókat, valamint a szö-

vetségi kormány alkalmazottait, akik mind ez utóbbi igazságszolgáltatás alá tartoznak. Ennek következtében 11 fajta különböző törvény van érvényben Kanadában. A monopolisták jelenleg arra összpontosítják figyelmüket, hogy megnyerjék a különböző tartományi kormányzóságokat a munkásellenes rendelkezések meghozatalára. S ez a törekvésük meglehetős sikerrel jár. Napjainkban Quebec, British Columbia, New Foundland és Alberta kormányai olyan törvényeket fogadnak el, amelyek lényegében törvénytelennek minősítenek mindenfajta szolidaritási akciót, és nagymértékben korlátozzák a szervezkedés, a sztrájk és a sztrájkőrség felállításának jogait. Egy ötödik tartomány, Ontario, amely iparilag a legfontosabb, már szintén kidolgozta ezt a fajta törvényjavaslatot, és csak alkalmas pillanatra vár, hogy törvényerőre emelje.

A szövetségi kormány politikája arra irányul, hogy a gazdasági életben megerősítse a monopóliumok hatalmát, s biztosítsa maximális profitjukat. A szövetségi kormány eddig nem volt hajlandó lépéseket tenni a teljesebb foglalkoztatottság és a nép magasabb vásárlóerejének biztosítása érdekében. Ellenkezőleg: az a gazdasági és pénzügyi politika, amelyet a mostani szövetségi költségvetés tükröz, magas munkanélküliséget állandósít, amelyet a monopolisták felhasználnak majd a bérmozgalmak ellen és a szakszervezetek gyengítésére.

EGYSÉGBONTÓ POLITIKA

A munkásosztály szembeszáll az állam és a monopóliumok egyesített támadásaival. Ennek a szembeszállásnak a jelentőségét, amely a gazdasági visszaesésnek ebben a szakaszában az életszínvonal, valamint a munkalehetőségek és a szakszervezeti jogok megvédésére irányul, nem szabad lebecsülni. De az ellenállás hatékonyságát jelentősen csökenti a munkásosztály megosztottsága, amelyet a hidegháborút támogató jobboldali szakszervezeti és szociáldemokrata csoportok okoztak.

Ezek az erők mélyen beépültek a kanadai szakszervezeti mozgalomba, és mindent elkövetnek pozícióik megőrzésére. Általában a szakmai szakszervezetek vezetésében makacs ellenállást fejtenek ki az iparági szakszervezetek kialakulásával szemben. A szakmai sovinizmusra támaszkodva (ami a kvalifikált munkásoknak a nem kvalifikált munkásokkal szembeni kedvezőbb gazdasági helyzetét tükrözi) ellenségesen viseltetnek a szakszervezeti tagság kiszélesítésével, felfrissítésével szemben. Tevékenységük következtében fel-fel újulnak és kiéleződnek azok a problémák is, amelyek a munkásosztály nemzetiségi összetételéből adódnak. A 163 ezer bennszülött indiánt és a 11 ezer eszkimót leszámítva, Kanada 17 milliós lakossága sok ország népeiből tevődik össze. A legnagyobb csoportja az angol szigetekről származik (6 310 000), a franciák a másodikhelyen állnak (4 300 000). Jelentős számban élnek itt olasz, német, skandináv, lengyel, orosz és holland származásúak. Körülbelül 50 ezer magyar is él Kanadában. A legnagyobb ázsiai csoport a kínaiaké. A marxista—leninista erőknek kemény harcot kell vívniuk a nemzeti súr-

lódások, az angolszász sovinizmus, és a szűk nacionalizmus ellen, amit az egységbontók a munkásosztály érdekei ellen próbálnak kihasználni. A munkásosztály harcosai komoly sikereket is értek már el e téren, de a nacionalizmust még nem sikerult felszámolniok, hiszen a bevándorlás ma is élő jelenség Kanadában. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a kanadai munkásosztály egyre jobban megérti az internacionalizmus és az osztályszolidaritás eszméit, s a bevándorlás (a második világháború óta kb. 1,7 millió) ma nem jelent olyan veszélyt a kanadai munkásosztály egységére, mint régebben.

Az egyik ok — noha nem a legfontosabb — amiért a jobboldaliak a szakszervezeti mozgalomban megszerezhették a vezető posztok többségét, abban keresendő, hogy a munkásság jobban fizetett rétegeiből való képviselői magasabb műveltségre tehettek szert. Ezek jobban és folyékonyabb stílusban fejezik ki gondolataikat szóban és írásban egyaránt, — mint a munkások nagy többsége. A dolgozók, akiket szinte megfélemlítenek ezek a demagóg karrieristak, nem vesznek részt a szakszervezeti értekezleteken, ahol a szakszervezetek politikájáról határoznak, és ahol a választásokat megtartják. A legöntudatosabb munkások azonban részt vesznek az értekezleteken, kemény harcot folytatnak a helyes politika és vezetés érdekében.

A kanadai munkásosztály drágán fizetett és nagy árat fizet még ma is számos kitűnő tagjának elméleti gyengeségéért, akik szilárdak ugyan az osztályharcban, de akiket elfogódottá tesz és összezavar a jobboldali szónokok ravasz demagógiája. A jobboldaliak pozícióit a kanadai szakszervezeti mozgalomban alátámasztják a kapitalista jólétről és a polgári liberalizmus tartósságáról terjesztett illúziók, amelyek behatolnak a munkásosztály soraiba is.

Kanada hatalmas ország. Területe 9 959 400 négyzetkilométer. Természeti kincsei szinte felmérhetetlenek. Tíz és tízmillió hold ingyen föld állott azok rendelkezésére, akik igénybe akarták venni. Hosszú ideig munkaerőhiány volt a kapitalista építkezéseknél. Különböző fejlesztési célokra több milliárd dollárnyi külföldi hitel özönlött be az országba; s utoljára, de nem utolsósorban, az országot nem érte világháborús pusztítás, sőt a két világháború következtében nagymértékben meggazdagodott. Ezekkel a tényezőkkel együtt jellemző volt az egykori telepesek életére az a sajátságos korai, „nyers" demokrácia, amely mindenkit egyforma embernek tekintett, s azt az illúziót táplálta, hogy mindenkinek egyenlő lehetősége van a vagyongyűjtésre. Szükségtelen megjegyezni, hogy ez az osztályhatárok elhomályosításához vezetett, és termékeny talajt nyújtott ahhoz, hogy a munka és a tőke társulásának burzsoá felfogása kiviragozzék.

Nagy hatással volt és van a kanadai szakszervezeti mozgalom fejlődésére az Egyesült Államok szakszervezeti mozgalma. Az amerikai kapitalizmus behatolt a kanadai gazdasági életbe. Ma az amerikai monopoltőke ellenőrzése alatt tartja az acél, az autó, a villamossági, a vegyi, az olaj, a fa, a papír, a nyomda, a nikkel, a réz, az ólom, és a cinkipart

Az USA szakszervezetek követtek Kanadaba az amerikai kapitalistakat s erosebbek leven, a fiatal kanadai szakszervezetekben csakhamar komoly befolyasra tettek szert. Kozös USA—kanadai szakszervezeteket hoztak létre, amelyekben az USA szakszervezeti vezerek jobboldali politikaja érvényesul. A CIO-hoz csatlakozott kanadai szakszervezetekben, vagyis a kozos szakszervezetekben az USA-szakszervezetek uralmi helyzetbe jutottak. A csatlakozás az „egy tag — egy szavazat" — elve alapján történt meg. Ez azonban osszeutközésbe kerul a kanadai tagság nemzeti torekvéseivel es igényeivel. Mivel a kulonboző szakszervezetek tagjainak túlnyomó része amerikai, az USA-beli tagság határozza meg ezeknek a közos szakszervezeteknek a politikáját és mukodéset.

George Meany, az AFL—CIO elnökének osztályérdeke például azonos a Kereskedelmi Kamara országos elnokének osztalyerdekével. Meany fizetese 75 000 dollár évente. Saját bevallasa szerint sosem vett részt sztrájkban. E szakszervezeti vezér osztalyegyuttmükodő állásfoglalasa kitűnő megfogalmazást nyert az „Út előre" című cikkében, amelyet a Nőiruhaipari Dolgozók Szakszervezete fennállásának 60. évfordulója alkalmaból írt (A cikk a New York Times 1959 május 17-i számának mellékleteként jelent meg, s a kiadás koltségeit a szakszervezet fedezte) „A munkásság torekvése előre mutat — irja Meany — és állandó célja hogy előre haladjon De senki sem érti meg jobban, mint mi — az AFL—CIO tagjai — hogy a haladás a béke megőrzésétől függ, és hogy a béke csak a szabadságnak és a demokráciának a szovjet diktatúra erői felett aratott gyózelmével biztosíthato *Ez a fő kérdés, amellyel mindannyian szembekerulünk, — a munkásság, a tulajdonosok, a tóke, a farmerek· egyszóval minden egyes polgár.*

*Ahhoz, hogy győzzünk a fennmaradásunkért vívott harcban, készen kell állnunk arra, hogy mindenunket feláldozzuk, kivéve a szabadságunkat.**

Meg kell tanulnunk együtt élni, vagy másképpen egyutt halunk meg — és ez elsősorban a szabad munkára és a szabad iparra vonatkozik, amelyek kozul egyik sem marad fenn, ha a kommunizmus eróinek sikerul világuralomra szert tenni" (kiemeles tolem, A D.).

Vagy vegyuk a következő részt a mar idézett cikkbol:

„Eddig minden tólunk telhetőt megtettunk, hogy megtartsuk hagyományos partonkívuli politikánkat, azáltal, hogy mindkét partból (Republikánus es Demokratá: kapitalista pártok, A D.) valók vannak szakszervezeti funkciókban, — eddigi tevékenységuk, s nem politikai hovatartozásuk alapján De azzal a ténynyel kell számolnunk, hogy mindkét pártban vannak, akik nyíltan ellenséges magatartást tanúsítanak a munkásság érdekeivel szemben. *Ha ezek az elemek uralomra kerülnek*, a munkásság egy harmadik párt létrehozására kényszerul.

Ez olyan lépés, amelyet a munkásság csak a legnagyobb vonakodással tenne meg, s csak, ha kényszerítik, hogy ezt az utat

---

* Azaz a kapitalizmust. (A Szerk. megjegyzése.)

válassza." (Kiemelések tőlem, A. D.)

Ezeket a sorokat, amelyek ékesszólóan bizonyítják a monopoltőke céljaival való szolidaritást és azt az óhajt, hogy a monopoltőke engedje meg, hogy az USA munkásosztálya a monopolista két-párt rendszer karámján belül maradhasson, — ezeket a sorokat olyan ember írta, aki vezetőposztot tölt be nemcsak az USA, hanem Kanada szakszervezeti mozgalmában is.

A kommunista és szovjetellenesség burzsoá hitvallása, — amely a hideg és meleg háborút zsarolásra használja fel, — sajnos nemcsak George Meany, Walther Reuter, — Meany helyettese — és az USA szakszervezeti vezetői többségének hitvallása. Ez nyilvanosan is hangoztatott felfogása a Kanadában működő amerikai—kanadai közös szakszervezetek felsőbb vezetői többségének is. Szerencsére azonban — s ez örvendetes Kanada jövője szempontjából — nem ez a felfogása a kanadai dolgozók többségének, akik egyre többen vetik el ezt az öngyilkos politikát.

Noha egyre növekszik az ellenállás a jobboldali politikával szemben, a jobboldali vezetőknek még ma is módjukban áll szorosan kézbentartani a vezető pozíciókat a szakszervezetek többségében. Ezt az ellenőrzést a legkülönfélébb módszerekkel tartják fenn, amelyek közül legfontosabb az úgynevezett „üzletszakszervezet". Ez a rendszer azon az „elméleten" alapszik, hogy a munkásság és a tőkések üzlettársak egy közös vállalkozásban, amelyet udvariasan „a munkás és a tulajdonos egymástól való kölcsönös függésének", vagy „a munkás-tulajdonos együttműködésének" neveznek. Ebből kiindulva, azt az elvet, hogy a szakszervezetek a munkásosztály harcos szervezetei, idejétmúltnak tekintik és elvetik. Az osztályharcon alapuló, a munkásosztály vívmányaiért folytatott harcot a két tényező „üzletszerű" tárgyalásaival akarják helyettesíteni, hogy így fenntarthassák az osztálybékét, az ipari békét, és a profitot.

A Nőiruhaipari Dolgozók Szakszervezete klasszikus példa arra, hogy mennyire „üzleti" alapon szervezik meg az egyes szakszervezeteket. Ennek a szakszervezetnek 442 901 tagja van és 526 alapszerve működik az USA-ban, Kanadában és Puerto Ricóban. Van szakszervezeti egyezményük (amely ennek az iparnak 26 különböző szakmájára vonatkozik), 121 munkaadói szövetséggel és 2000 különböző céggel, amelyek összesen 12 300 gyár felett rendelkeznek. A New York-i és az egyes alapszervekben működő főigazgatóságokon kívül, az adminisztratív apparátushoz tartozik még 23 egyéb igazgatóság, 18 kerületi tanács és 12 regionális, területi osztály. A hivatalnokok és szervezők száma 765, ehhez jön még 983 egyéb hivatali és irodai dolgozó, — így a fizetett szakszervezeti alkalmazottak száma 1748 fő. Ezek egyheti fizetése 166 483 dollár! Az elnök, David Dubinsky évi 26 000 dollár fizetést kap, ezenkívül kb. ugyanilyen összegű csekket egyéb kiadásokra. Minden fizetési ügyet, és a különböző állásokba való kinevezést a főigazgatóság intéz. Ez azt jelenti hogy az 1748 szakszervezeti alkalmazott, akik a fizetési listán szerepelnek, Dubinsky úr

közvetlen ellenőrzése alatt állnak és ők alkotják a szakszervezetben Dubinsky politikai gépezetének kádereit.

A szakszervezet és a tőkések együttműködésének „nagy eredményeiről" egy kapitalista politikus, az USA munkaügyi minisztere, James P. Mitchell dicsérő szavakkal emlékezett meg a New York Times már említett mellékletében írott lelkeshangú cikkében. Ezt írta: „A Nőiruhaipari szakszervezet történelme az elsők között említendő... és ami még fontosabb: ez volt talán az első szervezet, amely felismerte a munkaadó és a dolgozó céljainak azonosságát. *Aki hiteles képet akar kapni arról, milyen eredményes és érett módon nyilvánult meg a munkás-munkaadó viszonya a ruhaiparban, annak arra kell rondolni, hogy milyen nagymértékben valósult meg az ipari béke a ruhaiparban A ruhaipari munkások az elmúlt 25 évben mindössze 6 napot sztrájkoltak.*" (Kiemelés tőlem, A. D.)

Jogosan feltehető a kérdés: miért tartoznak a munkások továbbra is ilyen szakszervezetekhez, amelyeknek jellemző típusa a Nőiruhaipari Szakszervezet, az ILGWU? Hogy erre választ adhassunk, az ILGWU történetére kell gondolnunk, úgy, ahogy erről maga a szakszervezet a New York Times mellékletében megemlékezett.

Először is a szakszervezet tagsága ténylegesen részesül bizonyos béremelésekben és egyéb juttatásokban. Továbbá a szakszervezet nagy és széleskörű egészségügyi hálózatot tart fenn a tagság számára. Az 1938—1958 között eltelt 20 év során az ILGWU tagjaitól összesen 657 239 894 dollárt szedett be az egészségügyi, nyugdíj, valamint a jóléti alap céljaira. Ebből az összegből különböző juttatások és nyugdíj címén 424 720 438 dollárt fizetett ki a szakszervezet tagjainak. Tartalékként megmaradt 232 519 456 dollár. A fennmaradó összeget kötvényekbe és részvényekbe — magán és állami részvényekbe — fektetik, amelyek 34 012 938 dollár kamatot hoztak a szakszervezeti kasszába. Ez aránylag szerény méretű üzlet, amelyen keresztül a szakszervezet, mint önálló tényező érdekelté válik a kapitalizmusban.

A szakszervezeti tagdíjakat a munkaadó szedi be oly módon, hogy a dolgozók béréből fizetéskor levonja a szakszervezeti díjat, és azt egy összegben átutalja a szakszervezetnek. A munkásnak, ha egy bizonyos iparban akar dolgozni, az illetékes szakszervezethez kell tartoznia, s munkábalépése idején megegyeznek vele abban, hogy szakszervezeti díját levonják a béréből és azt a munkaadó elküldi a szakszervezetnek. Mármost, ha valamelyik munkás túl nagy szálka Dubinsky úr szemében — mondjuk szembeszáll a szakszervezeti vezérek kollaboráló politikájával —, azt a kockázatot vállalja, hogy kizárják a szakszervezetből. Ha ez megtörténne, nemcsak elveszítene minden lehetőséget a további munkavállalásra az iparban, ahol szakszervezet működik, hanem elveszítené azokat a járulékokat is, amelyeket eddig a nyugdíj- és a jóléti alapra befizetett. Olyan munkás esetében, aki közeledik a nyugdíjjogosultság ideiéhez ez komoly veszély. Ez a dorong, amelyet Dubinsky úr tart a ruhaiparban dolgozó munkások feje fölött. S így

talán érthető, miért működik hosszú idő óta ugyanazon a poszton, s amellett ez rávilágít arra a látszólagos egyetértésre is, amely állítólag az ő politikáját támogatja.

A fenti jellemzés a Nőiruhaipari Dolgozók Szakszervezetéről — noha ez talán a legszélsőségesebb példája annak, hogy a szakszervezet üzleti vállalkozássá alakul —, korántsem kivételes jelenség. Úgy lehetne talán jellemezni, hogy ez az a minta, amelynek megvalósításáért a kanadai jobboldali szakszervezeti vezetők versenyeznek. De ez a fajta szakszervezeti „munka" nehéz kolonc a munkások nyakán, amelyet — ha legfontosabb követeléseinek kivívásáért harcol — feltétlenül le kell rázniuk.

HARC AZ EGYSÉGÉRT

1957-ben 4 647 000 volt a bérből és fizetésből élő dolgozók száma Kanadában. Ez a szám magában foglalja a mezőgazdasági munkásokat is. A szállítás, a közlekedés, a gyáripar, a bányaipar és az építkezések dolgozóinak száma kb. 1 908 000; ők alkotják az ország szakszervezeti tagságának többségét. Az irodai, a szolgáltató, valamint a mezőgazdasági munkások és alkalmi segédmunkások létszáma 1 724 000. Az ő szakszervezetük nagyon gyengén működik. A kereskedelmi és pénzügyi vállalatok dolgozóinak pedig — akiknek a száma kb. 412 000 — még egyáltalán nincs szakszervezetük. (Kanadai Évkönyv. 1957.)

1957-ben a kanadai szakszervezetek száma — beleértve az USA-val közös, valamint a tisztán kanadai szakszervezeteket — 171 volt. E szervezetek taglétszáma 1 386 000. A 171 szakszervezetből 115 — 1 071 000-es taglétszámmal — az USA-beli AFL—CIO-hoz tartozó Kanadai Munkáskongresszushoz csatlakozott.

Noha még mindig sok a szervezetlen munkás Kanadában, tény, hogy a munkásosztály fontosabb rétegei már szakszervezetben tömörülnek. S ha egységes lenne, rendelkezne olyan erővel, hogy visszaverje a monopolista kormány támadásait életszínvonala, munkaviszonyai és szakszervezeti jogai ellen.

Az egységért folytatott harc egyben a kanadai szakszervezetek teljes autonómiájáért, az USA-beli szakszervezetektől való függés teljes megszüntetéséért is folyik. Továbbá azért, hogy a szakszervezetek a munkásosztály harcos fegyvereivé váljanak. Mindkét célt elérik majd annak a küzdelemnek a során, amelyet a magasabb életszínvonalért, a munkalehetőségért, a demokráciáért, független munkáspolitikáért, Kanada függetlenségéért és a békéért folytatnak.

1956—57-ben néhány „internacionálé" (közös USA—Kanada szakszervezet) USA-beli elnöke — úgynevezett alkotmányos jogával élve — számos kanadai szakszervezet vezetőségét kizárta, mivel harcos módon segítették a munkásságot gazdasági küzdelmeiben. Gyámsági bizottságokat állítottak ezeknek a szakszervezeteknek az élére, és betiltottak minden taggyűlést. Egy sor szakszervezetet pedig még ezt megelőzőleg kizártak és feloszlattak.

A jobbszárnynak ez a támadása, amelyet a kanadai szakszervezeti mozgalom egysége ellen intézett, nem járt azzal a sikerrel, amit az USA-beli elnökök és kanadai kollégáik reméltek. Nem tudták megsemmisíteni a kizárt

szakszervezeteket: a Bányász, a Malomipari, a Kohóipari munkások szervezetét, az Egyesult Villamosipari, a Rádió- és Gépipari Dolgozók Szakszervezetét, a Nyugati Tengerparti Halász és Konzerviparı Dolgozók Szakszervezetét, a Kikötő- és Rakodómunkások Szakszervezetét, sem pedig a vancouveri Közigazgatási Alkalmazottak szervezetét. A munkások a feloszlatott szakszervezetek mellé álltak. Ezek tagsága azóta megnőtt és befolvásuk is szélesedett. Ez főleg a helyes osztálypolitikának volt köszönhető, s hogy hűek maradtak a munkások ügyéhez. Hasonló eredményekkel találta magát szemben a jobboldal, midőn azon igyekezett, hogy szétrombolja az építőipari munkások harcos egységét. Ebben az esetben az „internacionalista" elnökök kénytelenek voltak megszüntetni a kinevezett „gyámsági bizottságot" és demokratikus választásokat szervezni amelyet a baloldali haladó Koalíció nyert meg.

A baloldali haladó vezetést követelő irányzat befolvásának erősödése tapasztalható most sok szakszervezeti alapszervben, és a helyi munkástanácsokban Az USA—kanadai közös szakszervezetek elnökei és az AFL—CIO USA-beli vezetői más vonatkozásban is kénytelenek voltak meghátrálni Kénytelenek voltak szilárdan állást foglalni a Kanadai Munkáskongresszus azon hivatalos határozatával szemben hogy új, a szakszervezeti mozgalomra támaszkodó politikai pártot létesítsenek Kanadában. A kanadai szakszervezeti tagok körében erős egy ilyen párt létrehozásának a követelése, s ebből következik az USA-beli jobboldali vezetés, amely egyre inkább tudatában van annak, hogy a kanadai szakszervezetekben mindinkább nő az önállóságért folyó harc, nem merte megvétózni ezt a politikai mozgalmat (mint ahogy azt 1927-ben a Kanadai Munkáspárttal kapcsolatban tette).

A munkások egyre növekvő harcossága, azok a győzelmek, amelyeket legjobbjaik a szakszervezeti demokrácia megvalósítása terén értek el, baloldali és a haladó vezetésű szakszervezetek tekintélyének növekedése, az a tény, hogy azok a szakszervezetek, amelyek harcos politikát folytatnak, béremeléseket is érnek el, előbbre viszi az osztálytudatos harcot Kanadában. Egyre nyilvánvalóbbá válik, mennyire szükség van a független politikai munkás akciókra. A dolgozók között egyre tudatosabbá válik: Kanadának új politikára van szüksége, amely a békés együttélésen, békés kereskedelmen, a teljes foglalkoztatottságon, és függetlenségen alapul. Ezek mind reményteljes jelei annak, hogy a munkások legjobbjainak küzdelme, amelyet a vezérek kollaboráló és a munkásegységet megosztó politikája ellen folytatnak, sikerrel jár.

Noha a szakszervezetek legjobbjainak még nagy nehézségekkel kell szembenézni — hogy megszilárdítsák a szakszervezeti egységet, s hogy közös harccal követeljék életszükségleteik biztosítását —, ezek a nehézségek leküzdhetők. A veszély, amelyet az állam legújabb beavatkozása jelent — pl. a munkásellenes törvények elfogadása, s a rendőrterror alkalmazása —, komoly és nem szabad azt lebecsülni Ugyanakkor ebben a monopoltőke politikai és társadalmi gyengeségét kell látni.

Az állam és a monopóliumok ezen újabb támadása, amelyet a jobboldali szakszervezetek és a szociáldemokraták is segítenek legyőzhető, s ebből a harcból a munkásosztály sokkal egységesebben és érettebben kerülhet ki. A fegyver, amely legyőzheti a munkásosztály ellenségeit, az egységes cselekvés. Ezt az egységet csak alulról lehet felépíteni, a szervezett munkásság színe-javából.

Ez év május 19-én, amikor a Kanadai Kommunista Párt központi vezetősége felszólította a munkásokat az egységes akciókra, és a munkásellenes törvényekkel való szembeszállásra, kijelentette: „a dolgozók és a szakszervezet nem hatalom nélküli szervek. Ez a tétel azonban csak akkor állja meg a helyét, ha minden tartományban és országos méretekben is egységesen cselekszenek. Ehhez megvan az erejük és a hatalmuk. A kanadaiak többsége támogatni fogja őket, ha keresik ezt a támogatást."

A. DEWHURST

E SZÁM SZERZŐI: **KISS KÁROLY**, az MSZMP K. B. titkára; **SÁNDOR JÓZSEF**, az MSZMP K. B. osztályvezetője; **WIRTH ÁDÁM**, a Társadalmi Szemle munkatársa; **KORODI JÓZSEF**, az Országos Tervhivatal munkatársa; **PAÁL FERENC**, újságíró; **GALAMBOS PÉTER** újságíró; **A. DEWHURST**, a Kanadai Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

Fehér Lajos, Friss István, Hay László, Kállai Gyula (főszerkesztő), **Kiss Károly, Komját Irén** (felelős szerkesztő), **Molnár Erik, Nemes Dezső, Németh Károly, Orbán László, Szigeti József, Szirmai István.**

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

KOSSUTH

Magyarország és a második világháború (Dokumentumgyűjtemény) 550 old.

Münnich Ferenc: Egységben a békéért, a szocializmusért 332 old.

GONDOLAT

Vályi Rózsi—Szenthegyi István— Csizmadia György: Balettek könyve 461 old.

Federico Garcia Lorca válogatott írásai 191 old.

Halász Zoltán: Budapest felfedezése 217 old.

Bábszínpad 30-as szám 177 old.

Grätzer György: Elmesport egy esztendőre 237 old.

Dr. Balázs András: Az agy és értelem eredete 272 old.

E. Tarle: Talleyrand 266 old.

KÖZGAZDASÁGI ÉS JOGI

O. Szalkovszkij: Ausztria munkásosztályának gazdasági helyzete 137 old.

Hegedüs—dr. Kolláth: Kémiai technológia gazdasági szakemberek számára 538 old.

AKADÉMIA

A. Smith: A nemzetek gazdasága 413 old.

SZÉPIRODALMI

Galabárdi Zoltán: Cigányút 384 old.

Devecseri Gábor: Műhely és varázs (görög—római tanulmányok) 323 old.

Madarász Emil: Huszonegy vörös rózsa 287 old.

Kemény Zsigmond: Özvegy és leánya 458 old.

Solohov: Új barázdát szánt az eke I, II. 248, 246 old.

Bodó Béla: Káin visszatért 304 old.

Komjáthy Győző: Áll a tenger 160 old.

MAGVETŐ

Tersánszky J. Jenő: Szerenád — Vadregény 468 old.

Rejtő Jenő: Szőke ciklon 200 old.

Apuleius: Az aranyszamár 362 old.

Urbán Ernő: Földközelben 309 old.

Ottlik Géza: Iskola a határon 474 old.

Móra Ferenc: Georgikon. Nádihegedű 311 old.

Gerencsér Miklós: Égre nyíló ablak 165 old.

Erdélyi József: Aranyménes 275 old.

Békés József: Három királyok 173 old.

EURÓPA

Szergej—Censzkij: Halálraítéltek 466 old.

Kurt Tucholsky: Különös lapokat élünk 298 old.

Pierre de Ronsard válogatott versei 289 old.

Collins: A holdgyémánt 255 old.

A nagy kohó (kínai elbeszélések 1958.) 146 old.

Sillanpää: Jámbor szegénység 190 old.

Edmund Wilson: Művészvilág 277 old.

Seneca: Vígasztalások 110 old.

Franz Fühmann: Bajtársak 141 old.

Pierre Gascar: Állatok és emberek 158 old.

Alexandr Blok: Válogatott versek 173 old.

Frána Srámek: Ezüstszél 290 old.

Victor Hugo: A párizsi Notre Dame 517 old.

ZRÍNYI

Szilágyi György: Az első szó jogán 91 old.

Razin: A hadművészet története 594 old.

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

Entz Géza: A középkori Magyarország művészete 52 old.

Merényi Ferenc: Romantikus és eklektikus építészet 49 old.

TANKÖNYVKIADÓ

Dr. Hermann Imre—dr. Hermann Alice: Az első tíz év 278 old.

СОДЕРЖАНИЕ

КАРОЙ КИШШ Навстречу VII-му съезду нашей партии 1

ЙОЖЕФ ШАНДОР Опыт выборов бюро первичных организаций партийных 8

АДАМ ВИРТ Коммунисты и религия 13

ЙОЖЕФ КОРОДЬИ Главнейшие проблемы размещения промышленности во второй пятилетке 31

ДОКУМЕНТЫ

Сообщение о решении Ц К Венгерской социалистической рабочей партии (о развитии производственных кооперативов) от 22-го октября 1959-го года 47

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОБЗОР

Встреча Н С Хрущёва и Д Эйзенхауэра (ФЕРЕНЦ ПААЛ) 59

Итоги парламентских выборов в Англии (ПЕТЕР ГАЛАМБОШ) 67

Профсоюзы Канады и их борьба за единство действий (А ДЮХАРСТ) 74

INHALT

KÁROLY KISS: Vor dem VII. Parteitag — — — — — — — — 1

JÓZSEF SÁNDOR: Erfahrungen der Leitungswahlen in den Grundorganisationen — — — — — — — — — — — — — 8

ÁDÁM WIRTH: Die Kommunisten und die Religion — — — — 13

JÓZSEF KÓRÓDI: Hauptprobleme der Standortsbestimmung der Industrie im zweiten Fünfjahrplan — — — — — — — — 31

DOKUMENTE

Mitteilung über den Beschluss des ZK der USAP vom 22. Oktober 1959 betreffs der Entwicklung der Landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften — — — — — — — — — — — 47

INTERNATIONALE RUNDSCHAU

Die Begegnung Hruschtschows mit Eisenhower (Ferenc Paál) — — 59

Ergebnisse der Parlamentswahlen in England (Peter Galambos) — 67

Die Gewerkschaften und der Kampf um die Aktionseinheit in Kanada (A. Dewhurst) — — — — — — — — — — — 74

CONTENTS

KÁROLY KISS: Before the Seventh Party Congress — — — — 1

JÓZSEF SÁNDOR: Some experiences in the elections of the leadership in the primary party organizations — — — — — 8

ÁDÁM WIRTH: The communists and religion — — — — — — 13

JÓZSEF KÖRÖDI: Principal problems in connection with the distribution of industry under the Second Five Year Plan — — — 31

DOCUMENTS

Statement regarding the October 22, 1959 decision of the Central Committee of the HSWP on the advance of the cooperative farms 47

INTERNATIONAL REVIEW

The meeting between Khrushchev and Eisenhower (Ferenc Paál) — 59

Results of the parliamentary elections in Great Britain (Péter Galambos) — — — — — — — — — — — — — — 67

The Canadian trade unions and the struggle for unity of action (A. Dewhurst) — — — — — — — — — — — — — 74

SOMMAIRE

KÁROLY KISS: À la veille du VII ème Congrès de notre Parti — 1

JÓZSEF SÁNDOR: Expériences des élections des Bureaux de cellules 8

ADAM WIRTH: Les communistes et la réligion — — — — — — 13

JÓZSEF KÓRÓDI: Problèmes de la distribution territoriale des industries dans le deuxieme plan quinquennal — — — — — 31

DOCUMENTS

Communiqué sur la résolution du C. C. du Parti Ouvrier Socialiste Hongrois du 22 octobre 1959, concernant le développement des coopératives agricoles — — — — — — — — — — — 47

REVUES INTERNATIONALES

La recontre Khrouchtchov—Eisenhower (Ferenc Paál — — — — 59

Les résultats des élections générales en Angleterre (Péter Galambos) 67

Les syndicats et la lutte pour l'unité d'action au Canada (A. Dewhurst) 74

RÖVIDESEN MEGJELENIK!

ADY ENDRE:

A nacionalizmus alkonya

A nagy magyar költő válogatott publicisztikai írásai.

296 oldal

Ára: egészvászon kötésben 25,— Ft
félvászon kötésben 20.— Ft

☆

KOSSUTH KONYVKIADO

Ára: 3,— Ft

MOST JELENT MEG!

Münnich Ferenc:

Egységben a békéért, a szocializmusért

332 old. Ára: 22,— Ft

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ